GÜNCEL KİTAPLAR

KÜRT MESELESİ NASIL ÇÖZÜLMEZ?

Demokratik Çözümden Milli Birlik Projesine

MÜMTAZ'ER TÜRKÖNE
HÜSEYİN YAYMAN

5,90 TL

birey

2. BASKI

Kürt Meselesi Nasıl Çözülmez?

Demokratik Çözümden Milli Birlik Projesine

birey yayıncılık

İç düzen

Gülseren Efilti

Kapak

Sercan Arslan

Baskı

Kenan Ofset

Cilt

Savaş Mücellithanesi

1 Baskı

Kasım 2009

birey yayıncılık

Bab-ı ali Cad. Çatalçeşme Sok.

Yavuzhan No. 28/17 Cağaloğlu/İstanbul

Tel: (0 212) 511 33 69 Fax: (0 212) 511 77 16

web: www.bireykitap.com E-mail: birey@bireykitap.com

Kürt Meselesi Nasıl Çözülmez?

Demokratik Çözümden Milli Birlik Projesine

Mümtazer Türköne
Hüseyin Yaman

birey

İçindekiler

Giriş 7
Okuyucuya Birkaç Söz. 10
Birinci Bölüm / Mümtazer Türköne 11
Türk Kürtsüz, Kürt Türksüz Olmaz 11
'Üniter Devlet' Ne Değildir? 18
Kürdistan 20
Düz Ovada Siyaset Yapmak 22
Bahçeli'den Açılıma Katkı 25
Cumhurbaşkanı'nın Tarif ettiği 'Tek Millet' 28
Türkiye'yi Yöneten Kim? .31
Açılımın Yelpazesi ve Milliyetçilikler 34
'Küçük Türkiye' Milliyetçiliği 37
'Kürtçe Eğitim Diye Bir Sorun Var mı?' 39
Dil Yasağı ve Kürt Ulusçuluğu 41
Başbakan Erdoğan'ın Ödeyeceği Bedel 42
'Son Terörist' Kim? 46
Baykal 'Açılım'a Karşı mı? 49
Askere Otonomi... Ya Kürtlere? 52
PKK Dağdan Nasıl İner? .55
Devletin Çözümü-Toplumun Çözümü 58
Öcalan'ın Yol Haritası 61
Konstantinopolis ve Norşin 65
Demokrasilerin Etnik Boyutu 68

Ergenekon'suz Kürt Açılımı 70
'İyi Şeyler' Nasıl Gerçekleşecek? 72
Eşkıyalar ve Devlet İdeolojisi 76
Açılım Türkiye'yi Böler mi? 79
Etnik Kimliklerin Dayanılmaz Ağırlığı 81
Futbolun Etnik Kimliği 82
Silaha Sarılmak Lâzım! 85
AK Parti Kurt Kapanına Girdi 88
İkinci Bölüm / Hüseyin Yayman 91
DTP Siyasetinde PKK İpoteği! 91
Kürt Meselesinde Çözümü Konuşmak 96
GAP Paketi Çözüm Olabilir mi? 101
DTP'nin Yerel Seçim Başarısının Ardında Ne Var? 106
Kürt Meselesinin Çözümünde Muhatap Sorunu . . .111
PKK Çözüm İstiyor mu? .116
PKK Yolun Sonuna mı geldi? 120
DTP Çözümün Neresinde? 123
DTP 'Kandil Sendromundan' Kurtulamıyor! 127
AK Parti'nin Doğu Siyaseti Var mı? 129
Yerel Seçimler ve Kürt Meselesinde
Aktörlük Sorunu 134
Doğu Sorunu mu, Kürt Sorunu mu? 139
Türkiye'nin Kürt Sorunu Algısı 145
Kürtler Ayrı Bir Devlet Kurmak İstiyor mu? 149
Demokratik Açılımın Stratejisi var mı? 151
Çözümü Bahçeli mi Engelliyor? 153
'Kürt Açılımının' Psikolojisi 156
Demokratik Açılım Sona mı Eriyor 162

Giriş

Kürt meselesinden bahsederken bırakın çözüm önerilerini ismi konusunda dahi anlaşılamayan bir problem alanından bahsediyoruz. Artık klasik haline gelen ifadeyle "adına ne dersek diyelim" diye başlayan sözlerle tüm isimler sayılmak kaydıyla konu isimlendirilmeye çalışılıyor.

Türkiye bu meseleye çoğunlukla Doğu(Şark) meselesi, Güneydoğu Meselesi adını verirken kimi zaman geri kalmışlık meselesi, kimi zaman terör kimi zamanda Kürt meselesi adını verdi. Konu hakkındaki tartışmaların bir kısmı problemin mahiyetinden çok ismi üzerinden yürütüldü. Meselenin isimlendirmesi Türkiye'nin konuya hangi pencereden baktığını da ortaya koydu.

Kürt meselesi Türkiye'nin yüz yıllık meselelerinden biri. Osmanlı'nın son dönemiyle başlayan isyanlarla gündeme gelen bu mesele Cumhuriyet döneminde de devam etti. Dönemsel olarak Kürt meselesi de zaman zaman alevlenip zaman zaman küllendi ama sürekli gündemdeki yerini muhafaza etti.

Ülkenin demokratikleşmesi, normalleşmesi ve evrensel ölçülerde bir hukuk nizamına kavuşmasıyla birlikte ele alınan bu mesele zaman içinde ülkenin kendisiyle verdiği bir imtihana dönüştü.

Tarihsel arka plan...

Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte Kürt meselesi de çıkmamak üzere ülke gündemine oturdu. Şeyh Sait isyanı sonra-

sında Takriri Sükûn kanunuyla başlayan süreç kimi zaman sıkıyönetim, kimi zaman da olağanüstü hal kanunlarıyla devam etti.

Meseleyle ilgili çok sayıda rapor yazıldı, çözüm önerileri sıralandı. Cumhurbaşkanları, Başbakanlar, Genel Kurmay Başkanları, Generaller, Umum Müfettişler, Valiler, Askerler, Büyükelçiler, Akademisyenler dâhil olmak üzere birçok kişi ve kurum pek çok çalışma yaptı. Bırakın Kürt meselesinin kendisini, konu hakkında yazılanları bilmek ve literatürü takip etmek dahi ciddi bir uzmanlık haline geldi.

Şeyh Sait isyanı sonrasında çıkarılan 1925 Şark Islahat Planıyla başlayan süreç, Umum Müfettiş İbrahim Tali Öngören, Cemal Bardakçı, Abidin Özmen'in yazdıkları raporlarla devam etti. İç İşleri Bakanı Şükrü Kaya da, Başbakan İsmet İnönü de, Celal Bayar da konuya bigane kalamadı ve bölgeye yaptıkları geziler sonrasında görüş ve önerilerini devletin ilgili birimlerine sundular.

27 yıllık tek parti dönemi son bulup Demokrat Parti iktidara geldiğinde bir anlamda bu meseleye bakış da değişmeye başladı. Bunun en somut göstergelerinden biri Umumi Müfettişliklerin 1952 yılında kaldırılmasıyla yaşandı. Türkiye'nin yaşadığı demokratikleşmeye ve normalleşmeye paralel olarak Kürt meselesine yaklaşımı da değişti.

Tarımda yaşanan makineleşme, ulaşım siyasetinin değişmesi, devletçi ekonomi politikalarının yanına liberal politikaların da gelmesiyle Türkiye hızla değişmeye, daha şehirli ve daha çoğulcu bir ülke haline gelmeye başladı.

1950'de başlayan üçüncü modernleşme dalgası yeni Türkiye'nin tohumlarını atarken siyasette, ekonomide, dış politikada ve toplumsal hayatta etkileri sonra görülecek büyük değişiklikler yarattı.

Güvenlikçi perspektif meseleyi çözebilir mi?

Cumhuriyetin ilk yıllarında oluşturulan güvenlikçi Şark Siyaseti, ülkenin demokratikleşmesine bağlı olarak yerini daha serinkanlı ve demokrat bir duruşa terk etti. Toplumsal gerçeklikten kopuk yaklaşımlar ve çözümü inzibati tedbirlerin çoğaltılmasında gören bakış açısı değişerek daha realist bir siyaset süreçlere egemen oldu.

1980 Askeri darbesiyle bir dilin yasaklanmasına kadar varan yasaklar ve yaşanan 'akıl tutulması' çok daha büyük bir reaksiyon doğurdu. Bu dönemde Diyarbakır Cezaevinde yaşananlar PKK'ya ana rahmi vazifesi gördü.

1990'lı yıllarda meseleye yaklaşımda ciddi bir paradigma değişimi oldu ve problemin sadece güvenlik tedbirleriyle çözülemeyeceği en yetkili ağızlar tarafından söylenmeye başladı. Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı da dâhil olmak üzere Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve Cumhurbaşkanlığı Genel sekreterliği görevlerinde bulunan Orgeneral Kemal Yamak'ın "...bu mücadelenin sadece asker ve güvenlik güçleriyle yapılması hem yetersiz hem noksan hem de yanlış bir uygulamadır." ifadesi çözümün nerede olduğunu en iyi özetleyen cümledir herhalde.

Devletin bu meselede tutarlı, ikna edici, dünden bugüne değişmeyen bir çözümü olmadığından, kişilere göre değişen eklektik ve ikircikli bir siyaset öne çıktı. Bu yaklaşım birçok soruna neden olduğu gibi her defasında meseleyi yeniden keşfettirip, süreci yeniden başlattı. Fikri takipsizlik çözümün önündeki en büyük engellerden biri oldu.

Okuyucuya birkaç söz...

Birey yayıncılık editörü arayıp, "Demokratik açılım ve Kürt meselesiyle" ilgili arkadaşım ve kardeşim Hüseyin Yayman'la birlikte yazılarımızın yer alacağı ortak bir kitap teklifinde bulunduğunda memnuniyetle kabul ettim.

Başta Zaman Gazetesi olmak üzere daha önce farklı yerlerde yayınlanan yazıların bir araya getirilip gözden geçirilmesiyle oluşan bu kitap hem bugünkü tartışmalara hem de tarihe not düşme amacı taşıyor.

Kitabın ismi, literatürü yakından takip edenlerin çok iyi bileceği gibi rahmetli Adnan Kahveci'nin 1992'lı yılında yazdığı rapora dayanıyor. Kahveci'nin de dediği gibi bu meselenin çözümü 'da-ha fazla demokrasinin tesis edilmesi' ve devletin daha özgüvenli davranmasıyla mümkündür.

Meseleyi serinkanlı bir bakış açısıyla ele alan bu kitap, aslında olmazı gösterip daha sonra çözümün nerede olduğuna dikkat çekmek istiyor. Kitap bu meselede "demokrasi-güvenlik" dengesinin yeniden kurulmasını ve çözümün demokrasinin içinde aranmasını öneriyor.

Kitabın birinci bölümündeki yazılar bana, ikinci bölümdeki yazılar ise meslektaşım ve değerli arkadaşım Hüseyin Yayman'a ait. Bu eserin açılım tartışmalarına ve bir çözüm zemininin oluşmasına katkıda bulunmasını diliyoruz.

Prof. Dr. Mümtaz'er Türköne

29.10.2009, İstanbul

Birinci Bölüm
Mümtazer Türköne

Türk Kürtsüz, Kürt Türksüz Olmaz

Abdullah Öcalan, son avukat görüşmesinde Ziya Gökalp'i referans göstererek kullandı bu sözü: "Türk Kürtsüz, Kürt Türksüz olmaz". "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucu ideolojisi kime aittir?" sorusuna verilecek en doğru cevap: "Ziya Gökalp'e aittir" olmalı. Bu ideolojiyi merak edenler mutlaka "Türkçülüğün Esasları"nı okumalı. Fakat, Gökalp'in Kürtler ile Türkler arasındaki bağı özetlediği söz, Öcalan'ın kullandığından oldukça farklı.

Gökalp karşıtlıklardan bir tanım çıkartıyor: "Türk'ü sevmeyen Kürt Kürt değildir; Kürt'ü sevmeyen Türk Türk değildir" diyor. Bu gönüllü birliği emreden subjektif bir tanımlama. Öcalan'ınki ise kendisine ait değil; meselâ ben bu sözü daha önce çok kullandım. Bu söz objektif şartları, özellikle tarihî tecrübeyi referans alıyor. 1514 Çaldıran Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti bir Balkan devleti. Çaldıran'da Kürtlerle ittifak yapılıyor ve Osmanlı Devleti bir Orta Doğu İmparatorluğu haline geliyor. Çaldıran Savaşı ve sonrası hem Kürtler hem de Türkler açısından "Kürt Türksüz, Türk Kürtsüz olmaz" sözünü ispatlıyor.

İki halkın uyumu

Bu sözün daha eskisi Tacikler için söylenmiş: "Türk Tat'sız olmaz". Fars kültürünün en güçlü kollarından biri Tatlar, ya-

ni Tacikler. Mevlana Celaleddin Rumî'nin Tacik olması ve kendi öz dilinde yazması bu kültürün derinliğine dair hepimizin bildiği bir örnek olmalı. Orta Asya'da Türkler kılıç hakkı ile düzen kurarken bu düzeni Taciklerle kalıcı hale getirmişler. Orta Asya'daki Fars etkisi İran değil, doğrudan aynı zamanda Sünnî olan Taciklerden geliyor.

Yavuz Sultan Selim ile Kürt âlimi İdris-i Bitlisî arasındaki yakınlık, yüzyıllarca Kürt coğrafyasında geçerli olan düzenin temelini teşkil ediyor. Dünya tarihinde iki halk arasında sağlanan bu uyumun başka örneğini bulmak çok zor. Yavuz, Şah İsmail'in üzerine giderken Kürtlerin desteğini alıyor. Bu desteğin Yavuz-İsmail rekabetinde sonucu tayin ettiği konusunda tarihçiler hemfikir. Kürtlerin desteği ile Yavuz, Memlukları da dize getiriyor ve Osmanlı Devleti bugün Orta Doğu denilen Abbasi coğrafyasının neredeyse tamamını ele geçiriyor.

Yavuz Kürtlerin verdiği bu kritik desteğe karşılık, yine dünya tarihinde benzeri olmayan bir jestte bulunuyor. İdris-i Bitlisî'ye altında kendi tuğrası olan boş kâğıtlar gönderiyor. Yani Padişah mutlak iradesini oradaki Kürt beylerine devrediyor. Yüzyıllarca egemen olan düzen, o boş kâğıtlara yazılan fermanlarla ortaya çıkıyor. 1839'da Tanzimat'ın ilanı ile devlet merkezîleşmeye karar verince bu düzen sona eriyor ve Kürt ayaklanmaları başlıyor.

Ancak Kürtlerle Türkler arasındaki uyum bu ayaklanmalara rağmen devam ediyor. I. Dünya Savaşı'nda İngilizlerin tahrikine rağmen Kürtler cepheyi terk etmiyor.

Savaş sonrasında da "Bağımsız Kürdistan" önerilerini geri çevirip kaderlerini Ankara Hükümeti'ne bağlıyorlar. "Kürt Türksüz olmaz" sözü, tersiyle birlikte bu yüzden uzun tarihin eseri. Bu söz basit bir temenni olmanın ötesinde bu tarihi özetliyor.

Kürt Marksizmi

68 Kuşağı'nın namlı temsilcilerinden, bugün gazeteci olarak tanınan ve 12 Kötü Adam arasına girmeyi başaran iki Mülkiyeli'den aynı hikâyeyi dinlemiştim. Sene 1969.

Türkiye'yi sarsan önemli olaylardan biri: İmran Öktem'in cenazesi. Yargıtay Başkanı ölüyor ve Voltaire'in "Tanrıyı insanlar yaratmıştır" sözünü söylediği için cenaze namazında olaylar çıkıyor. Maltepe Camii'nde iki taraf arasında kavga çıkıyor. Sol kesimin kavgada öne çıkan iki önde gelen temsilcisi bu iki Mülkiyeli. Bu iki 68'liye yıllar sonra biri "Benim solcu olmamın müsebbibi sizlersiniz. O olayda sizi önde görünce bende kavgaya karıştım" diye ilk sol eylemini anlatıyor. Bu "biri" Abdullah Öcalan. Bu hikâyeyi bu iki gazeteciye, Suriye'de örgütün başında iken anlatıyor. 1974 affından Fakülteye dönen yaşlı öğrenciler arasında ben de Öcalan'ın simasını hatırlıyorum. 68'in başlattığı Marksist-Leninist ideolojik gruplaşmalardan birinin mensubuydu. Belki de bugüne kalan tek temsilcisi. Son görüşmesinde, 68'in en parlak isimlerinden Mahir Çayan'ın hatırasını nasıl yaşattığını anlatıyor.

PKK Marksist-Leninist bir örgüt olarak kuruldu. Daha önemlisi Stalinist yöntemlerle gelişti. Bugün Öcalan Marks'ta bazı hatalar keşfetse de, bu örgüt ideolojik olarak bu geleneğin içinde yer alıyor. Öcalan'ın Kürt Kemalizmi önermeleri bile, 68 Kuşağı'nın Marksistlerinin Kemalist çözümlemelerinden farklı değil. PKK'yı bir Kürt Marksizmi (hatta Leninizm ve Stalinizmi) olarak tanımlamak bana çok uygun görünüyor.

Anti-Kürdizm

O zaman şu soru önem kazanıyor. Kürtler Marksist olur mu? Ben şu cevaptan eminim. DHKP-C ne kadar Türk örgütü ise PKK'da o ölçüde ideolojisiyle Kürtleri temsil yeteneğine sahip. Dikkat edin "ideolojisiyle" diyorum. Tarihsel ve aktüel

olarak PKK'nın Kürtleri temsil yeteneği inkâr edilemez. Peki şartların, yaşananların eseri olan bu temsil kabiliyeti, ideolojik olarak geçerli mi? Şartlar normalleşse, şiddet her şeyi tayin eden temel belirleyici olmaktan çıksa, PKK' nın Kürtler üzerindeki -üçte bir olarak tahmin ettiğim- temsil kabiliyeti sürer mi? Kürt siyaseti özgür bir ortamda çoğullaştığı zaman ve kafalarındaki silah-hem Devlet'in hem PKK'nınki- ortadan kalktığı zaman PKK'nın temsil yeteneği ne olur?

Etnik olarak Kürt karşıtlığını ifade edecek daha iyi bir kelime bulamıyorum. Türkiye'de bir "yabancı" veya "öteki" düşmanlığı şeklinde bir Kürt karşıtlığı elan mevcut. Sorunun çözümü yaklaştıkça bu anti-Kürdist eğilimlerin güçlenmesi de kaçınılmaz. Cumhuriyet döneminde yaşadıklarımızı insaf ölçüleri içinde gözden geçirip bir sonuca ulaşmamız lâzım. Musul Meselesi çözülmeyince Devlet Kürtlere özerklik vermek yerine asimilasyona karar verdi.

Bunun için merkezî ulus devletin başta eğitim olmak üzere bütün araçlarını kullandı. Kabul etmek gerekir ki büyük ölçüde başarılı da oldu: Bugün Diyarbakır'da 15 altı yaştaki çocukların -bir araştırmaya göre yüzde 70'inin- Kürtçe bilmemesi bir ölçü olarak görülebilir. Fakat bugün karşımızda çözüm bekleyen sorun, asimilasyon politikasının iflas etmesi anlamına geliyor. Zorba asimilasyon politikalarının yol açtığı Kürt Sorunu , ancak Kürtlerin etnik kimliklerine saygı esasında çözülebilir. Bunun çaresi ise İçişleri Bakanı Atalay'ın açıkladığı gibi demokrasi standartlarının yükseltilmesi ile mümkün. Kürt Sorunu bir Kürtçe sorunu.

Kürtçe'nin anadil olarak edineceği statü, sorunun çözümünün neredeyse tek başına maddi temelini oluşturuyor.

Geri kalanı kırılan dökülen şeyleri onarmaktan, karşılıklı güven ortamını geliştirmekten ve psikolojiyi düzeltmekten ibaret.

Bağımsız Kürt devleti başta olmak üzere hedeflenen federasyon gibi siyasî hedefler Kürt entelejensiyasının romantik hayali olmaktan başka anlam taşımıyor. Türkiye'nin güçlü entegrasyon dinamikleri var ve bu dinamiklerin büyük kısmı özgün.

Türkiye'yi bir arada tutan psikoloji ve maşerî vicdan bu özgün dinamiklerin eseri. Giderek büyüyen anti-Kürdizme rağmen Kürtlerin başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin Batısından vazgeçmeleri çok zor.

Anti-Kürdizmin içeriğini de aslında Türkiye'nin bütünleşme dinamikleri yansıtıyor. Kürtlerin yarısından çoğu Fırat'ın batısında yaşıyor. Kürt göçü alan Batılı şehirlerde yaşanan ekonomik sıkıntılar ve çarpık kentleşme iki toplumu karşı karşıya getiriyor.

Mesele bütünüyle yoksullar arasında bir ekmek kavgası. Ekmek kavgası olduğu için de her şey seferber ediliyor. En başta da etnik kökenler.

Türk sorunu

Şayet bu basit insanî ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçlardan kaynaklanan gerilimler siyasî bir nitelik kazanırsa o zaman ortaya bir Türk sorunu çıkar. Aynı işe talip iki işsiz gençten biri Türk, diğeri Kürt ise sorun kendiliğinden etnik bir soruna dönüşür. İki komşu dükkan sahibi arasındaki kavga, arada etnik farklılık varsa zayıf düşenin etnik imdat çağrısı ile noktalanır.

MHP yürüttüğü sıkı muhalefet ile gerçekte Kürt siyasî taleplerİ için bir direnç hattı oluşturmaya çalışıyor. Varlık sebebi milliyetçilik olduğu için üniter ulus devlete yönelik Kürt taleplerini engellemek için tedbir arıyor. MHP'nin üstlendiği bu rolü bugüne kadar devlet, resmî asimilasyon politikası ile yerine getiriyordu. MHP'nin temsil ettiği milliyetçi damar da, devletin gerisinde gelişmeleri takip ediyordu. Şimdi devlet,

yani askerler de tatmin edici bir çözümden yana olunca ortada ulus-devleti savunan tek güç olarak MHP kalıyor.

Sorun MHP'nin bu savunma hattına, toplumun insanî ihtiyaçlarından kaynaklanan özellikle de Batıda yığılan etnik gerginlikleri dahil etme tehlikesi. Bu sosyal eğilimlerin siyasallaşma ihtimali çok yüksek ve siyasallaştığı zaman büyük bir çatışma potansiyeli barındırıyor.

MHP başından itibaren Türkiye'nin ana Türk damarını temsil eden Orta Anadolu'da gelişti ve kökleşti. MHP bir Orta Anadolu partisi olarak büyüdü. Son seçimlerden itibaren MHP coğrafî tabanını değiştiriyor ve Batı'ya taşınıyor.

MHP'nin oyunu arttırdığı yerler önemli sayıda Kürt göçü alan ve Kürt gettolarına sahip olan yerleşim yerleri. Anti-Kürdizm MHP'yi doğal bir şekilde besliyor. Ama tersine bir Kürt-Türk çatışmasında karşı en dikkatli ve en sağduyulu lider MHP lideri Devlet Bahçeli oldu. Türk-Kürt düşmanlığını engellemek üzere Partililerini defalarca uyardı. Bugün görünür bir etnik çatışmanın ortaya çıkmamasının arkasında MHP liderinin bu yapıcı rolünün payı oldukça büyük.

Bahçeli sorumlu davranmalı

Ancak bugün durum çok farklı. Kürt Sorunu çözülüyor. Kürtler umutlu ve iyimser. Bu durum Kürt siyasal talepleri konusunda bir endişe yaratıyor. MHP bu endişeyi, Batı illerindeki Kürt karşıtlığı ile birleştirerek bir siyasî savaş yürütebilir mi? Bu soru endişe verici. Hükümete ve açılımı savunanlara yönelttiği sert sözlere rağmen Bahçeli'nin Kürt toplumuyla ilgili hala sıcak mesajlar veriyor olması, dikkatli ve özenli davrandığına ve davranacağına bir delil olarak alınabilir. Sorun yeni bir merhaleye girdi.

En etkili yöntem olan deneme-yanılma yönteminin ilk örnekleri ortaya çıkan tepkiler. Muhtemeldir ki değişecek. Mut-

laka değişmeli. Bahçeli, Öcalan'a en uzak duran siyasetçi olarak görülebilir. Ama Öcalan'ın benimsediği "Türk Kürtsüz, Kürt Türksüz olmaz" sözünü Devlet Bahçeli'nin de kabul edeceği ve söyleyeceği kuşku götürmez.

Türkiye 25 yılını, 40 bin insanın hayatına malolan etnik terör ile geçirdi. 40 bin insanın hayatı bir Kürt-Türk düşmanlığı yaratmadı. Demek ki çözüme yaklaşıldığı anda da bu tür bir düşmanlığın ortaya çıkma ihtimali çok zayıf. Sağduyunun emri de bu istikamette. Objektif şartlar sorunun bütün taraflarına "Türkün Kürtsüz olamayacağını" gösteriyor. O zaman çözüm için daha da umutlu olmalıyız.

'Üniter Devlet' Ne Değildir?

"Demokratikleşme açılımı" gelip bu kavrama dayanıyor. Baykal ve Bahçeli bu kavramın arkasına geçerek Kürt Sorunu'nun çözümüne direniyorlar. Öyle anlaşılıyor ki önümüzdeki günlerde "üniter devlet"i daha sık duyacak ve tartışacağız.

Bu kavramla ilgili, tıpkı yer isimlerinde olduğu gibi yaygın bir cehalet söz konusu olabilir mi? Ben "üniter devlet"i kutsal bir mabed gibi korumaya alanların, mabedin içinde neler bulunduğundan haberleri olmadığını düşünüyorum. "Üniter devlet" ile yan yana, bazen eşdeğer gibi kullanılan "millî devlet", "millî kimlik", "millî birlik" gibi kavramlarla "millî birlik ve bütünlük", "devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü" gibi ibareler arasında önemli farklılıklar var. Gereksiz polemikleri, enerji kaybını önlemek ve çözüme kavuşmak için vuzuha ihtiyacımız var.

Evet önce vuzuh. Bu kavram siyasî tartışmaların eğip bükeceği, herkesin işine geldiği gibi kullanacağı bir kavram olmamalı. Olursa aynı dili konuşamayız. Anayasa hukuku siyasetin muayyen kavramlara ve bu kavramların da muayyen içeriğe bağlanması görevini üstleniyor. "Üniter devlet" bir anayasa hukuku deyimi ve teknik bir anlamı var. Bir kavramın iş görebilmesi için efradını cemetmesi ve ağyarını da dışarıda bırakması lâzım. Siyasî hukuk deyimleri hep bir kavram çifti olarak karşımıza çıkar. Birbirine zıt iki kavramla, her bir kavramın ne anlama gelmediği de açığa çıkmış olur. "Üniter devlet"in tam karşıtı "federal devlet". Tam anlamıyla anayasal bir deyim olarak "üniter devlet" egemenliğin tekçi bir anlayışla kullanımını ifade ediyor. Egemenliğin içindeki üç kuvvet: Yasama, yürütme ve yargı tek olacak. Kanunlar tek bir meclis eliyle çıka-

cak ve ülkenin her yerinde istisnasız bu kanunlar uygulanacak. Yargı tek biçimli olacak ve her yerde aynı hukuk normlarını uygulayacak. Yürütmeye gelince, tek bir yürütme erki olması kural ama icra gücünün ademi merkeziyet (yerinden yönetim) prensibine göre devri üniter yapıya aykırı değil. "Millî Devlet"e gelince: Almanya federal bir devlet; ama aynı zamanda millî bir devlet. Dünyada millî devlet düzeni hakim. Bu yüzden her devletin millî bir nitelik taşıması kaçınılmaz. Millî kimlik, millî devleti güçlendirdiği için her devlet nezdinde teşvik ediliyor. Sorun "millî" vasfının tanımındaki farklılıktan çıkıyor. Ama makul olan her devletin, o ülkede yaşayan insanların tamamını içine alacak bir millet tanımına sahip olması.

"Tek dil, tek bayrak, tek devlet" sloganının içeriği de bu millet tanımına göre doluyor Türkiye Cumhuriyeti devleti üniter-millî devlet olarak kuruldu. Anayasa'nın "değiştirilemeyecek" üçüncü maddesindeki "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" ibaresinin, millî devleti güçlendirecek bir yorumuna ihtiyacımız var.

Kavramlar üzerinden kargaşa yaratmayı bir kenara bırakıp karşı karşıya olduğumuz soruya cevap vermemiz lâzım. Üniter ulus devlet, sahip olduğunuz siyasî değerleri muhafaza etmenin aracı, arkasına sığınılacak bir bahane değil. Etnik kimliklerin serbestçe ifadesi ve Kürtçe gibi dillerin kamusal alanlarda saygı görmesi üniter-ulus devleti kuvvetlendirir mi, yoksa zayıflatır mı? Kürtçe'nin kamusal alana taşınmasına izin vermeyeceklerini söyleyen Baykal'ın bu soruya cevap vermesi lâzım. Etnik kimlik millî kimliğin karşıtı elbette olamaz; o zaman da size düşen görev millî kimliği etnik kimlikleri içerecek bir zenginliğe kavuşturmak olur. Bir Kürt'ün kendisine yer bulamadığı "millî kimlik"le ulusal-üniter devlet korunabilir mi?

Üniter devlet, Kürt Sorunu'nu çözmenin engeli değil; tersine tek yargı ve tek yasamayı ortak payda yaptığınız sürece çözümün de elverişli bir aracı. İşin püf noktası ise herkesi tatmin edecek bir millî kimlik tanımına ulaşmamız.

Kürdistan

Küçük düşünmeye alışık olanların, çevrelerine hep endişe ile bakanların kelimelerden korkmaları normal. İlkel toplumlara has bir korku: Eğer tehlikeli bir varlığın adını ağzınıza alırsanız kendisini de çağırmış olursunuz.

Ne denir? "Ağzından yel alsın." "Kürdistan" adını ağzınıza alırsanız Kürdistan devleti kurulur. Paranoyaların yönettiği bu akıldışı dünyadan çıkmadıkça dev gibi sorunlarla baş edebilmemiz zor.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül dikkatli. Hem bu korkularla yaşayanları ürkütmemek için korkulan kelimeyi ağzına almıyor hem de gerçeklerin dünyasına bir kapı aralamaya çalışıyor. Birleşmiş Milletler'de bizim de kefil olduğumuz Irak Anayasası'na göre, Kuzey Irak'ta hüküm süren yönetimin adı "Kürdistan Bölgesel Yönetimi" (Kurdistan Regional Government). "Kürdistan", bir coğrafî bölgenin adı. İran'da Goranî Kürtlerinin yoğun olarak yaşadığı bölgenin adı "Kürdistan" vilâyeti. Osmanlı Devleti yüzyıllar boyu bu coğrafî bölgeyi "Kürdistan", bu bölgedeki şehirleri de "Bilad-ı Ekrad" (Kürtlerin beldeleri) olarak isimlendirdi. "Kürdistan" kelimesi "Kürtlerin yaşadığı bölge" anlamına geliyor. Van Gölü'nün aşağısından güneye doğru uzanan ve aradaki vadileri ve platoları ile tek parça görünen dağlık bir bölge, bu coğrafya. Cumhuriyet dönem++++inde yer isimleri ulusun bir parçası haline getirilince "Kürdistan" da resmî olarak tedavülden kalktı.

Sonuç ne oldu? Bugün sorun bu isim değil, bu ismin tartışılıyor olması. Erbil'de, Osmanlı'dan kalma bir Kürdistan haritasının tıpkıbasımı, birçok yerde duvarları süslüyor. Kürt ulusalcılarının "Büyük Kürdistan" hayali ve Pan-Kürdizm akımı önemli bir siyasî damar. Ama gerçek dışı. Mesele Kürdis-

tan ile Kürtlerin bir türlü örtüşememesi. Dünyanın en büyük Kürt şehrinin İstanbul olduğunu hatırlatmak, bu Pan-Kürdist balonu patlatmak için yeterli. "Büyük Kürdistan"ın önündeki engel bizim "Kürdistan" kelimesini yasaklamamız değil; yalın ve somut gerçekler. Kürdistan kelimesinden korkanlar ile Kürdistan hayalleri kuranlar aynı şizofrenik dünyanın içinde birbirlerini besleyip duruyorlar.

Türkiye'nin kendi Kürtleri ile barışması, birlikte güvenli bir gelecek inşa etmesi gerekiyor. Barışın tesisi, Cumhuriyet'in "Vatandaş Türkçe konuş" zulmünden uzaklaşmak ve Kürtlerin başta dil olmak üzere sahip oldukları kültürel değerlere saygı duymakla mümkün. Şunu hep birlikte itiraf etmeliyiz: Kürt Sorunu'nu Kürtler değil, devlet yarattı. Uzun bir tarihin arasına bir bıçak gibi giren bu dönemi artık kapatmalı, daha gerilere dayanarak yeni bir geleceğe doğru yol almalıyız.

Etnik kökene dayalı ayırımı önemseyenler için hatırlatalım: Bu topraklarda Türklerin ve Kürtlerin saadeti, tarih boyunca aralarındaki uyuma bağlı kalmıştır. Bitlis News'te Yaşar Abdulselamoğlu'nun hatırlattığı gibi, Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'dan Ortadoğu'ya inmesi Kürtlerle ittifakından sonradır. Çaldıran Savaşı'nda Osmanlı zaferini getiren bu ittifak, Yavuz Selim'in nezdinde o kadar değer bulmuştur ki, sonucu sınırsız bir güven olmuştur. Bu güvenin sembolü, Yavuz Sultan Selim'in Kürtlerin temsilcisi olan İdris-i Bitlisî'ye, altında kendi mührü bulunan boş kâğıtlar göndermesidir. Kürtlere güvenmemiz lâzım. Daha ötesi Kürtlere güveni, kendi özgüvenimizin bir parçası olarak idrak etmemiz lâzım. Evet, Kürdistan adında bir coğrafî bölge var. Bu bölge benim vatanım. Tıpkı İstanbul'un, İzmir'in, Ankara'nın da oradaki Kürtlerin vatanı olması gibi. Bu söylediklerim Erbil ve Süleymaniye için de geçerli. Beşerî coğrafyaya sınır koymak zor.

"Kürdistan" lafından ürkenlere, korkuyla sımsıkı kapattıkları gözlerini açarak önce yakın çevrelerine, daha sonra da içinde yer aldığımız bölgeye dikkatle bakmalarını samimiyetle önermekten başka çare yok.

Düz Ovada Siyaset Yapmak

DYP lideri Mehmet Ağar önümüze farklı bir vizyon koydu ve PKK'lıları kastederek "Dağda silahla dolaşacağına, düz ovada siyaset yapsın." dedi. İngiliz demokrasisinin dayandığı "kafaları kırmak yerine saymak, kurşun yerine oy atmak" sözü, demokrasiyi sağlam bir muhakemeye ve gerçekliğe bağlar.

Yasaklama ve baskı kısa vadede sessizlik getirir; ama geleceği şiddetin acımasızlığına terk eder. Özgür bir ortam ise farklılıkları bir arada yaşatacak en önemli şeyi, insan onurunu korur. Şiddetten şikayet edenlerin "ne kadar özgürlük tanıdın?" sorusuna makul bir cevaplarının olması gerekir. Demokrasi sadece iktidarı halk iradesine bağlayan yönetim prensibinden ibaret değildir; iradesine saygı gösterdiğiniz halk bütün sorunları şiddete başvurmadan çözecek olgunluğu da kazanır. Bu yüzden DYP liderinin "şiddet yerine siyaset" önerisi özgürlükçü demokrasinin sorun çözme yeteneğine güveni ifade ediyor. Ağar'ın "bugün olmasa bile yarın anlarlar" sözü bir siyasetçi için "temkinli olmak" ve risk almak anlamına gelebilir. Halkın sağduyusuna güvenmeden siyaset olmaz. Türkiye'nin elini kolunu bağlayan, bütün enerjisini yok eden, uluslararası alanda zafiyete yol açan "Kürt Sorunu "nu hal yoluna koymak için başka çare yok. Sorunu halk, yani siyaset çözecek. Ağar'ın önümüze koyduğu vizyon işte bu.

Baykal ise, ezberi tekrarlıyor ve soruyor: "Karşı taraf, af çıkarsa silahı bırakacağım, diyor mu?", "Üniter devleti kabul edeceğim diyor mu?" Ve ekliyor: "Sen af çıkarırsan arkasından ne gelecek?" Sanıyorum gözden kaçıyor. Baykal doğrudan

PKK'yı muhatap alıyor. Türkiye'nin "Kürt Sorunu "nu PKK ile çözülecek bir soruna indirgiyor. Terör bitiyor, siyasetçinin konuşması lâzım. Baykal topu taca atıyor ve kendisini var eden siyaseti reddediyor. Siyasetin zengin imkânları arasında alternatif çözümler üretmek gibi bir endişesi yok. Şiddetin olmadığı özgür bir ortamın çok sesliliğine kulakları kapalı. Söylediklerinin arasında halk yok. Bir aktörü geçtik, bir faktör olarak bile yok.

Türkiye'nin "Kürt Sorunu " yeni bir evreye giriyor. Bu evre, geçmişteki yol ve yöntemlerin tükenişi anlamına geliyor; en başta şiddetin. Şiddet şiddeti üretti. Öfke öfkeyi doğurdu. Bugün geldiğimiz yerde, şiddetten kârlı çıkan kimse yok ortalıkta. Şiddet tükendiğinde öfkenin de dizginlenmesi, kırılanların, dökülenlerin onarılması lâzım. İnşallah geri dönüş olmaz; Türkiye onurlu, mutmain, mutlu 72 milyondan meydana gelen bir toplum olarak hep birlikte geleceğin meserretini de sıkıntılarını da paylaşır.

Baykal'ın sorduğu ve 20 yılı aşkın zamandır sorulan "arkasından ne gelecek?" paranoyası yerine, geçmişin derslerinden güç alan bir ortak iradeye ve akla ihtiyacımız var. Bu ortak akıl ve iradenin vücut bulacağı zemin ise demokrasidir. Özgürlüklerin alabildiğine yaşandığı bir demokrasi. Diğer yolların ve yöntemlerin hepsi tükendi. "Baskı mı şiddeti, şiddet mi baskıyı doğurdu?" sorusunun bile bir anlamı kalmadı. Çözümü Ağar'ın işaret ettiği alanda, yani siyasette aramalıyız.

Gezden, arpacıktan bakanın, parmağı tetikte olanın görebileceği tek şey hedefteki düşmandır. Kan durduğu zaman toplumun canlılığı, üretkenliği devreye girer. Siyasetçi de bu canlılıktan çözüm üretir. Silah tutanlar için sorunun adı güvenlik; sivil siyaset için entegrasyondur. Kompleksleri ve paranoyaları içinde Türkiye'yi yasaklara boğan güvenlik devleti yerine, vatandaşına saygıyı, şefkati ve güveni tercih eden demokratik devlete ihtiyacımız var.

"Kürt Sorunu "nu terör sorununa indirgeyenler PKK yerine halkı temsilen Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir'i "taraf" olarak görmeyi denesinler, onun çırpınışlarına kulak versinler. Devleti arayanlar ise Diyarbakır Valisi Efgan Ala'nın şahsında temsil ettiği devlete baksınlar. Yanına da, Ağar gibi siyasetin kapılarını sonuna kadar açan liderleri koysunlar.

Bu halkın, bu devletin ve bu siyasetçinin üstesinden gelemeyeceği bir sorun olabilir mi?

Bahçeli'den Açılıma Katkı

MHP lideri Devlet Bahçeli önceki gün partisinin Ankara il kongresinde konuşurken, Başbakan'ı MHP'ye saldırmakla suçluyor, "Saldırırken, bozkurtların korkacağını, sineceğini, inine çekileceğini zannediyor.

Yanılıyorsun Sayın Başbakan, bozkurtların nefesi ensende olacak." diyor. Bahçeli'nin ağzından çıkan bu tür siyasî hamaset cümlelerini önemseyenler elbette olacak. "İn" bilindiği üzere mağara demek. Bahçeli'nin ülkücüleri "mağara adamı" olarak gördüğünü öne sürenler de çıkacak. Maksat polemik ise, birileri kılıç şakırtısı dinlemek istiyorsa bahane çok. Halbuki bambaşka bir şey yapmalıyız. Mutlaka olumlu şeyler aramalı ve ayrıntıların arasında gözden kaçanlar varsa bulup herkesin gözüne sokmalıyız.

Türkiye'nin geleceği konusunda iyimserim. Yaşadığımız günlerin, kısa bir zaman sonra önümüze çıkacak mucizelerin hazırlığıyla geçtiğine inanıyorum. Bunun en önemli sebebi herkesi yapıcı bir rüzgârın sarıp sarmalaması. Kavga ederek veya çatışarak hiçbir şey kazanamayacağımızı fazlasıyla tecrübe ederek öğrendik. Şimdi ortak paydalar peşindeyiz. Öfkenin ve nefretin yerine aklı ve sağduyuyu yerleştirmenin yolunu arıyoruz. Yıkıcı değil, yapıcı olmaya çalışıyoruz. 60'lı yıllardan beri savrulup duruyoruz. Şimdi artık toparlanmanın eşiğinde-

yiz. Toplumun, ülkenin ve tabii siyasetin eğilimi merkeze doğru. Öyleyse bu yapıcı rüzgâra katkıda bulunan nefesleri arayıp bulmalıyız. Tıpkı Bahçeli'nin önceki gün yaptığı ateşli konuşmanın içinde yer alan "açılıma katkı" sağlayacak nitelikteki "millet" perspektifi gibi.

Bahçeli'nin Başbakan'ı hedef alan şu cümlelerini, üzerindeki polemik üslubunu kazıyarak bir millet tanımı olarak okuyalım: "Ama sen milleti ırk zannediyorsun. Yanlışlığın burada. Cahiliye döneminin kavmiyetçiliğine takılı kalmışsın. Aradan geçen bin yılda biz ülkemizin güzelliklerinde bir milletle buluştuk. Aramızda ortak geçmiş, ortak dil, ortak vatan, ortak kültür, ortak paydalar oluşturduk. Bunlardan senin haberin yok."

Polemik hararetini bu cümlelerin üzerinden alınca, Cumhurbaşkanı'mn tarif ettiği "tek millet" karşımıza çıkmıyor mu? MHP lideri "millet"i ırka dayandıran yaklaşımı dışarıda bırakıyor. Anadolu'ya özgü ve bin yaşında olan bir milletten bahsediyor. "Ortak geçmiş"ten, "ortak vatan"dan, "ortak kültür"den ve bilcümle "ortak paydalar"dan çıkan bir "millet"i referans alıyor. Bu tanımda realiteye uymayan tek ortak payda dil. Farklı dil konuşanları, bu ortak paydalara dayanan milletin içine dahil edecek bir formül geliştirmek, tutarlılığını muhafaza edebilmek için MHP'nin başarması gereken bir "iç açılım" sadece. MHP için dil dışında bir sorun olmadığı anlaşılmıyor mu? MHP liderinin bu millet tanımı bize şu soruyu sorma hakkı veriyor: "Bütün bu ortak paydalara sahip olanları farklı anadilleriyle var olmak istedikleri zaman bu millet tanımının içine nasıl yerleştireceksiniz?"

"Türk olmak"ın Türk milliyetçileri için dayanılmaz bir ağırlığı var. Her birey etnik kökeninin rol aldığı tarihten ister

istemez etkileniyor. Yüzlerce yıl Türklerin "unsur-ı aslî" olarak yer aldığı bir devletin tarihinin, Türk etnisitesine mensup olanlara yüklediği bir sorumluluk var: Farklı olana sabırla, anlayışla ve hoşgörüyle yaklaşmak. Öbür taraftan korkularla ve endişelerle geçen ulus devlet içinde şekillenmiş yakın dönemin tecrübesiyle Türk varlığına, vasfına sahip çıkmak, onu yüceltmeye çalışmak çabaları duruyor. MHP'nin çözemediği çelişki ve dengeleyemediği iki unsur bunlar. Bu çelişkiyi somut bir karşılaştırma ile gösterelim: Bir İngiliz neden İngilizcilik yapmaz; bir Türk neden Türkçülük yapar? Sahi bir Türk neden Türkçülük yapar? Kime karşı ve niçin?

Sonuç: MHP liderinin bin yıllık "ortak paydalar" üzerine inşa ettiği "millet", demokratik açılım için referans olabilir. İçine "farklı dil"lerin kullanımını yerleştirmek kaydıyla. Kıssadan hisse: Demek ki polemik cümlelerine bile "yapıcı bir katkı" olarak bakmak mümkün..

Cumhurbaşkanı'nın Tarif ettiği 'Tek Millet'

Cumhurbaşkanı, farklılıklara karşı saygıyı ve bu saygının somut olarak yaşayacağı hukuku olağanüstü bir dikkatle dile getirirken "tek millet" üzerinde ısrar ediyor. Kürt Sorunu'nun çözümünün temel anahtarı bu yaklaşım. Hem farklılıklar bütün zenginliği ile, kendini ifade ederek var olacak ve yaşayacak, hem de bütün bu farklılıklar "tek millet"in içinde kendine yer bulacak.

Bu sentezi önyargılardan sıyrılıp bütün canlılığı ile kavramak zorundayız. Çünkü bu sentez birbirine zıt iki unsuru barındırmıyor; tam tersine birbirine zıt gibi görünen iki unsurun ancak birlikte var olabileceğini, birlikte anlam kazanacağını anlatıyor. Biri diğerini var eden ve koruyan iki unsur. Şimdi herkesin oturup tek milleti, farklılıkları içinde özgürce yaşatan bir birlik hali; farklılıkları da ancak tek millet içinde kendine yaşama alanı bulabilecek bir zenginlik olarak yeniden kavraması lâzım.

Farklı olanın öbürüne düşman olduğu ve birbirini yok etmek üzere çaba harcadığı bir toplumda demokrasi var olabilir mi? Bu sorunun cevabı yukarıdaki sentezin aynı zamanda demokratik bir sentez olduğunu gösteriyor. Ulus devlete karşı çıkanların, ulus devletin aynı zamanda demokratik devletin ön şartı olduğunu hatırlamaları lâzım. Birlikte, birbirimizden

emin biçimde yaşayabilmek için ortak paydalara ihtiyacımız var. "Tek millet" bu ortak paydaları sağlamak için var. Farklı olanın birbiriyle çatıştığı, yani "tek millet"in gerçekleşemediği bir toplum ancak zorba yönetimlerin önünü açar. Ulus devlet, egemenliğin ulusa ait olduğu bir devlet demek. Başka hiçbir unsura veya zümreye değil ulusa ait bir egemenlik kavrayışı demokrasinin hayat kaynağıdır. O zaman sorunun ulus devlet'te değil, ulus devlet'in ulusunda olduğunu fark etmemiz gerekir. Cumhurbaşkanı'nın yaptığı "farklılıkları bünyesinde var eden tek millet" sentezi, ulus devletin dayandığı ulusun demokratik yapısını da anlatıyor.

Hiçbir şey elinizde hazır değil. Demokrasi size uygun araçları sağlıyor. Bu araçları ihtiyaçlarınıza göre akıllıca kullanarak amacınıza ulaşıyorsunuz. Cumhurbaşkanı'nın işaret ettiği gibi "birlik fikrini koruyarak farklılıkları yönetme, modern demokrasilerin en ciddi sınavı". "Birbirinden farklı düşünen ve yaşayan bireyleri kucaklayan, çoğunluktan farklı düşünenlerin de hak ve özgürlüklerini teminat altına alan bir siyasî, kültürel ve hukukî düzen"e ihtiyacımız var. Bunun için de farklılıklara tek millet içinde her farklı olanın rızasının alınacağı bir hayat sunmak; "birlik ile çeşitliliği birbirinin alternatifi değil destekleyicisi olarak konumlandırmak ve korumak modern demokrasilerin omurgasıdır". Bir anayasa hükmü gibi kabul edilmesi gereken bu sentez için şu iki cümlenin ezberlenmesi gerekir: "Demokratik devlet, millet olmanın esası olan 'birlik' fikrini ve düzenini güçlü bir biçimde geleceğe taşırken, sosyal ve kültürel farklılıkları ortadan kaldıran değil, onları zenginlik olarak kabul edip geliştirilmesine imkan sağlayan devlettir. Demokratik devlet, farklı olanı tek bir kalıp içerisinde eritmez ve ötekileştirmez; her bir bireyi var olan değerleriyle birlikte koruması altına alır."

Bu evrensel düstura hayat kazandırmak için Cumhurbaşkanı "yerli" bir bakış öneriyor. Bütün bir tarihi tecrübeye "bizden" bir gözle bakınca var olan farklılıklar birer "zenginlik", "yabancılaşmış" bir gözle bakınca tehdit olarak algılanıyor. Öyleyse sorunu çözmek için en çok ihtiyacımız olan şey bu bakış açısını yakalamak. "Demokratik açılım"ın çözmeye çalıştığı sorunların tamamına "bizden" bir gözle bakmak. Yabancılaşmadan kurtulmak.

Bu "bizden" olan göze, tarih yeteri kadar zengin bir birikim sunuyor. Bize düşen bu birikimin üzerine "farklılıkları özgürce yaşatan tek millet"e dayalı mutabakatı yeniden inşa etmek. Bunun için bu sentezin yerleşeceği bir denge noktasına ihtiyacımız var.

Türkiye'yi Yöneten Kim?

Türkiye'yi yöneten gerçek güç kim? Bugüne ve geleceğe dair sorularımıza cevap bulacak, hüküm verecek ve verdiği hükmü uygulayacak güç kimin elinde? Adeta yaşadığımız toprağın kimyası değişiyor.

Bizim dünyaya, dünyanın bize bakışı da öyle. Sorunlarımızı ele alma ve çözme tarzımız eskisi gibi değil. Akıllı, iddialı ve cesur bir ülkenin irade ve karar sahibi bir vatandaşı olduğunuzu hissetmiyor musunuz?

Demokrasi'nin "demos"undan yani halktan söz ediyorum. Başbakan ödeyeceği bedelden bahsederken, muhalefetin iddia ettiği mahkeme önünde vereceği hesabı veya hayati tehlikeleri değil seçim kaybetmeyi kastediyor. Yani? Halka vereceği hesabı ölçü alıyor. Muhalefet, devlet projesi olarak yürüyen açılıma itiraz ederken korkusuzca devlet kurumlarını ve de askeri hesaba çekiyor. Neden? Çünkü halkın tereddütlerini, endişelerini temsil ediyorlar. İktidarı ile muhalefeti ile siyasî partiler halkın önünde yürüyen bir hesabı görüyorlar. Onları da doğrudan demos yönetiyor ve yönlendiriyor.

Bidayetinden beri sınırlı bir demokrasiyle yetinmek zorunda kaldık. Devlet iktidarı sürekli dar bir elit koalisyonunun inhisarında oldu. Siyasî partiler sadece bu ittifakın kendilerine verdiği rolü üstlendi, demokrasi oyununu sürdürdü. Halk olup bitenlere ancak seyirci olarak katıldı. Gücün kendisinde

olmadığı yeri geldikçe hatırlatıldı. Bu fiili durum şimdi tersyüz oluyor. Türkiye yedi yıldır bir tek parti iktidarını yaşıyor. Bu yedi yıl boyunca demokrasinin ne kadar önemli badireler atlattığını artık ince detaylarına kadar biliyoruz. AK Parti'nin kapatılması davası ile sürmekte olan Ergenekon davasını iki somut belirti olarak hatırlamalıyız. Yedi yıllık siyasî istikrar elit koalisyonu karşısında demosun sorun çözme kabiliyetini temsil etti.

Türkiye'nin kendi bölgesinde kurduğu düzeni, demosun aklının ve cesaretinin eseri olarak yorumlamak lâzım. Korkularla mefluç devlet iktidarının yalıtılmış politikası yerine Türkiye her şeye el atıyor, ilişkileri yeniden tanzim ediyor. "Açılım"ı Amerikan projesi olarak aşağılayanların, önceki gün Başbakan'ın İran'a sahip çıkan sözlerini kavrayabilecek bir analiz yeteneği geliştirmeleri lâzım. Türkiye, İran'a saldırmak için senaryolar hazırlayan ABD'ye kafa tutuyor. Filistin davasını hatırlatıyor. Dünyanın en sorunlu bölgesi Türkiye'nin kurduğu dengelerle kendine barış ve huzur arıyor. Türkiye'nin kendi bölgesinde kurduğu bu denklemin ana yapıcı unsurunun devletler arasındaki pazarlıklara değil, doğrudan halklar arasındaki sempati ilişkisine dayandığını görmeliyiz. Bu denge devletlerin ince hesaplarına değil, halkların huzur arayışına dayanıyor. Bu yüzden sağlam ve kalıcı.

"Demokratikleşme açılımı"na gelince. Bu açılımın gücü -veya güçsüzlüğü- de demosa dayanmasından geliyor. Türkiye bütün sorunların gelip düğümlendiği sorunların anasını çözmek üzere cesaretini topladı ve yola çıktı. Kapalı kapılar arkasında "muhatap"larla çözüm arayanlar kısa zamanda yanıldıklarını anladılar. Çünkü bu sorunu çözecek tek güç halkın kendisinde mevcut. Dar mahfillerin iktidarının, hatta bu sorunu

yaratanların çözümü bulması imkânsız. Tersinden bakınca, çözümsüzlüğü savunanların bile halkta oluşacak iradeye dayanması mümkün değil.

Sorunu halk çözecek. Umutla umutsuzluk arasında gidip gelenlerin de geleceği görebilmek için gözlerini halka dikmesi lâzım. Kararı halk verecek ve çözüm halkın eseri olacak. AK Parti iktidarı da, muhalefet partileri de bu karara teslim olacak. Devlet katında üretilen ve şiddet sarmalı ile içinden çıkılmaz hale gelen bir sorunu çözeceğiz. Dünyanın her yerinde etnik sorunlar halkların düşmanlığı şeklinde ortaya çıktı. Bizde ise halk bu ayırıma prim vermedi. Sorunu çözmek ve hüküm vermek sırası "demos"a geldiğine göre gönlümüz ve aklımız ferah olmalı.

Açılımın Yelpazesi ve Milliyetçilikler

1 Ekim'de Meclis'in açılışı ile birlikte "demokratikleşme açılımı"nın ikinci evresi başladı. Yöntemin tartışıldığı, tarafların nabzının tutulduğu ve zeminin sağlamlaştırıldığı başlangıç evresi sona erdi. Sürecin ateşleyicisi Cumhurbaşkanı Abdullah Gül olmuştu. Meclis'in açılışında yaptığı konuşma muhtemelen bu yeni evre için de önemli yol işaretlerinden birini teşkil edecek.

Saflar belirginleşti, herkes yelpazedeki yerini aldı. Ortaya renkli ve zengin bir yelpaze çıktı. Şiddetin egemen olduğu şartlarda öfke, korku, acı, nefret kısaca duygular hükümranlığını ilan eder. Çözümün peşine düşüldüğü zaman siyaset, yani akıl devreye girer. Yelpazeyi zenginleştiren de siyasetin ürettiği çoğul akıl. "Demokratikleşme açılımı" siyasî kimlikleri yeniden tanımlayan, bütün siyasî kanaatleri yeniden oluşturan ana çerçeveyi oluşturuyor. Türkiye sadece Kürt Sorunu'nu çözmüyor; Kürt Sorunu nu da çözecek şekilde siyasal altyapısını yeniden oluşturuyor. Açılımın yelpazesi bu yüzden doğrudan doğruya siyasî kimlikleri ve tutumları temsil ediyor. Artık yöntem yerine çözüm alternatiflerinin tartışılacağı yeni evrede aklın egemen olduğu ana yelpazeyi yakından takip etmemiz lâzım.

Bu yelpazeyi takip edebilmek için birkaç ıskalayı bir araya getirmemiz lâzım. Bu ıskalaların başında milliyetçilik geliyor. Bu yelpazenin bir tarafında Kürt ulusalcılığı (kendi tercihleri

olduğu için bu tabiri kullanıyorum) diğer tarafında Türk milliyetçiliği yer alıyor. Yelpazenin ortasında ortak hukuka tabi olmaya ve vatandaşlık esasına dayanan modern bir ulus anlayışı yer alıyor. Milliyetçilik ıskalası Kürt seperatizmi ile devlet milliyetçiliğini açılım yelpazesinde karşı karşıya getiriyor. Oral Çalışlar'ın Radikal'deki köşesinde mukayese ettiği "hâkim ulusun milliyetçiliği" ile "ezilen halkların milliyetçiliği" modası geçmiş bir fanteziden ibaret. Soğuk Savaş dönemine özgü bu Leninist jargonun, bugünkü dünyada bir karşılığı yok. Ulus devletlerin abartarak tedavüle soktuğu devlet milliyetçiliği ile "ulusal kurtuluş" iddiasındaki seperatist milliyetçilikler birbirlerinin ikiz kardeşleri. Her ikisi de totaliter ideolojilerle ve otoriteryen kişiliklerle besleniyor. Birincisi demokrasiyi bir sapma hali olarak görüyor, devletin güvenliğinin topluma emanet edilemeyeceğine inanıyor. İkincisi peşinen her türlü çözümü "önderliğe" havale ederek demokrasiyi Kürt ulusalcılığının ziynet eşyasına dönüştürüyor.

Türk milliyetçiliğinin farklı türleri var. Bu farklı türler neredeyse dünya üzerinde tasnif edilen bütün milliyetçilikleri içeriyor. Türkiye'de ırkçılık Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir elit saçmalığı olarak kaldı. Anadolu'nun ve Türk halklarının karmaşık etnik yapısı ırkçılığı imkânsız kılıyor. Bir Kıpçak Türk'ü ile bir Oğuz Türk'ünü yan yana getirdiğiniz zaman ortak ırk iddiasına kimseyi inandıramazsınız. Türk milliyetçiliğinin bütün etnisitelerde var olan "ortak soy" veya "kan bağı" iddiasını genetik olarak ispatlamak imkansız. Kürt ulusalcılığının ise otokton bir halk olarak ırkçılığa açık bir kapısı var. "Ezilen halk milliyetçiliği" tabiri bu ırkçılığı saklamak için yeterli değil. İnsanın doğumu ile kazandığı niteliklere siyasî değer atfetmek ve bu nitelikleri siyasî kimlik olarak tanımak ırkçılıktan başka bir şey değil. Açılım yelpazesinin iki ucunda

karşılıklı olarak ırkçılık besleniyor. Bu ırkçılık türlerinin beslendiği siyasî değerler birbirinin tıpatıp aynısı: Ötekine düşmanlık, demokrasi karşıtlığı, şiddet eğilimleri ve totaliteryanizm gibi.

Açılımla birlikte yaygınlaşan "ulus devlet düşmanlığı"nı da bu yelpazede bir yere yerleştirmek lâzım. Bütün kötülüklerin sebebi olarak "ulus-devlet"i göstermek dünyada hakim olan uluslararası düzene karşı bir ütopya geliştirmeyi gerektiriyor. Halbuki sorun "ulus-devlet"te değil, "ulus-devlet"in dayandığı "ulus"ta. "Ulus-devlet"in, 72 milyonu gönüllü olarak içinde barındıran bir ulus tanımına ihtiyacı var.

Açılımın yelpazesini belirleyen diğer ıskalalar üzerinde ayrıca durmak gerekiyor.

'Küçük Türkiye' Milliyetçiliği

Sevr'de İç Anadolu Bölgesi ile sınırlı bir "Türk Vatanı" öngörülüyordu. "Küçük Türkiye" milliyetçiliği ile, aynı sonuca varacak dar ve karanlık bir yolda inatla yürüyenleri kastediyorum. Düşmanlar üreten, nefret kusan, çevreye öfkeyle bakan hastalıklı ve kompleksli bir milliyetçilik türü bu. Akıl, sağduyu ve mantık bu hasta dünyaya nüfûz edemiyor.

"Bütün dünya Türk olsun" lafına, ancak "Mars niye olmasın?" itirazında bulunabilirsiniz. Beğenmediği adamın üzerini, "Türk kanından değil" diye bir kalemde çizeni, "yok hayır, sadece Akdeniz anemisi var" gırgırı ile susturabilirsiniz. Milliyetçilik, savunmacı bir ideoloji. Sadece savaş şartlarında iş görebiliyor. Duygularla bir direnç hattı oluşturuyor. Bu direnç normal şartlarda, makûl olanın girişini engelleyen aşılmaz bir sedde dönüşüyor.

Türk milliyetçiliğinin ilham kaynağı Balkan milliyetçilikleri idi. Cumhuriyet'e kadar Türkçü aydınlar iki kısma ayrılır. "Türk kanından olmayan" Türkçüler ve Rusya'dan gelen aydınlar. Nazım Hikmet'in büyük dedesi Mahmut Celaleddin Paşa ilkine, Yusuf Akçura ikincisine örnektir. Türk milliyetçiliği, imparatorluk kültürü ile yoğrulmuş bu topraklara yabancıdır. Cumhuriyet'in ulus-devlet projesi ise bir mecburiyettir. Bu projeyi gerçekleştirmek için seferber edilen milliyetçi tezlerin çoğu abartılı ve uydurmadır. Ergenekon efsanesi ve kurt figürü gibi. Maksat Osmanlı'dan uzaklaşarak çok eski ve belirsiz bir tarihi, 5000 yıl öncesini referans alarak yeni bir ulus devlet tarihi inşa etmekti. Eski Çin almanaklarında yer alan Orta Asya coğrafyasına dair belirsiz bilgiler, üzerine Türk damgası vurularak bu şekilde yorumlandı.

Cumhuriyet Türkiye'si çok önem verdiği eğitim aracılığıyla, ulus-devletin yerleşmesine ve pekişmesine hizmet edeceği

varsayılan bu uydurma tezler ile beynimizi adeta iğdiş etti. Bu tezleri sorgusuz sualsiz "bir din" gibi benimseyenler ve bu inançlarla mutlu yaşayanlar için artık uyanma vakti geldi. Çünkü bu saçma sapan tezlerin üzerine, ancak bize Sevr'in layık gördüğü "Küçük Türkiye"yi inşa edebilirsiniz. Sorgulamanız ve mutlaka değiştirmeniz gereken sahte bir dünya bu.

Birincisi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içinde, ulus devletin bütün gayretine rağmen homojen tek bir halk yaşamıyor. Herkesi "Türk yapmak" veya boyun eğdirmeye kalkmak "Küçük Türkiye"ye rıza göstermek demek. "Herkese aynı dili dayatmak" bugün Kürtlere "Kendi dilini kullanmak için kendi devletini kur" demekten başka anlama gelmiyor. "Tek devlet ve tek bayrak"ı yaşatmak için devletin ulusunu herkesin rızasını alarak yeniden tanımlamak zorundasınız.

İkincisi, 5000 yıl öncesinin masallarıyla uğraşmak yerine, ayrılalı aradan henüz 100 yıl bile geçmeyen yakın coğrafyanıza yönelmek zorundasınız. Bu coğrafyada yaşamanın bir raconu var. Milliyetçiliğin dar kalıplarını kırıp büyük düşünmek zorundasınız. Bunun için ise en fazla Osmanlı kadar Türk olabilme hakkına sahipsiniz. Daha fazlası ile "Küçük Türkiye"de koyun gibi mutlu yaşarsınız.

Zihinlerde köklü bir dönüşüme ihtiyaç var. Zaman daralıyor. Sadece hayallerden, sadece alışkanlıklardan, sadece içi kof inançlardan meydana gelen "Küçük Türkiye" milliyetçiliğini tarihin tozlu raflarına kaldırmanın tam zamanı. Bu tarz milliyetçiliğin körlüğünden, cehaletinden ve sığlığından kurtulmak zorundayız.

Türkiye, bölgesinde barış ve istikrar arıyor. Bölgenin de barış ve istikrara ihtiyacı var. Türkiye, bölgede birbirine diş bileyen Kürt ve Arap milliyetçiliklerinin dökeceği kanı ancak ahlakî bir önderlik vesayeti ile çözebilir. Dünyaya bu ahlakî önderlik tezi ile tıpkı bir Osmanlı gibi bakmalıyız.

Osmanlı'yı güçlü kılan adaletiydi, yani ahlakî üstünlüğü. Bölgemizin adalete ve adalet dağıtacak düzenli ve istikrarlı bir güce ihtiyacı var.

'Kürtçe Eğitim Diye Bir Sorun Var mı?'

Bayramı Mardin sınır karakollarında geçiren Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'a gazetecilerin sorduğu sorulardan biri de bu.

Bu can alıcı soruya en yüksek askerî düzeyde verilen cevap şöyle: "Ben olduğu kanaatinde değilim. Kürtçeyi nerede öğrenecek bu insanlar? Anadil nerede öğrenilir? Anadili öğrenmekte engel var mı? Anadil anneden babadan öğrenilir. Anababaya, 'Kürtçe öğretme' diyen mi var? 'Kürtçe okuma-yazma' diyen mi var? 'Kürtçe okuma yazma öğrenmek istiyorum' diyorsa yasak mı?"

Askerin siyasetteki varlığı sadece iktidar rekabetine ortak olmasından ibaret değil. Başbuğ'un anadile dair sıraladığı cümleler askerin konturları kalın, disiplinli dünyasına ait değil; düpedüz siyasetin demagojiyi de içeren esnek ve değişken dünyasından. "Anadil nerede öğrenilir?" sorusuna Başbuğ'un verdiği "Anadil anneden babadan öğrenilir" cevabına bile bu mantığa göre itiraz etmek gerekir. "Anneden babadan" olur mu? Adı üzerinde "anadil". Baba da olmaz; sadece anneden öğrenilmesi lâzım. Anadili öğretmeye sadece anneler yetkili olmalı...

Benim anadilim Türkçe. Dilin düşüncenin evi olduğunu anlayacak kadar Türkçeyi annemden öğrenmediğimi biliyorum. Dil düşünce üretir. Dil sadece insanlar arasında iletişim aracı değildir. Aynı zamanda insanı insan yapan, insanı medenî bir varlık haline getiren en kutsal araç dilin kendisidir. Kut-

sal kitaplarda isimler ve logos üzerine yapılan olağanüstü vurgular, dilin değerine dairdir. Kestirmeden söyleyelim: İnsan, dili olduğu için insandır. Bir dile saygı, aracısız ve dolaysız insana ve insanî olan her şeye saygıdır.

Kürt Sorunu özünde Kürtçe Sorunu. Kürt Sorunu 'nun üzerindeki tortulardan kurtulup, kalıcı çözümleri aradığımız zaman Kürtçe'nin eğitim ve öğretimine ve Kürtçe'nin kullanımına dair sorunlarla baş başa kalıyoruz. Bu yüzden Kürtçe üzerinde söylenen sözleri öze dair sözler olarak diğerlerinden ayırmamız lâzım.

1983 yılında Millî Güvenlik Konseyi'nin, yani 12 Eylül askerî diktasının giderayak çıkarttığı 2932 sayılı yasa, bugün önümüzde duran Kürt Sorunu'nun ana müsebbiplerinden biri idi. 1991 yılına kadar toplam sekiz sene yürürlükte kalan bu yasa Kürtçeyi hedef alarak, Türkçe dışındaki dilleri hayatın özel alanlarında bile yasaklıyordu. Bu yasanın üçüncü maddesi Türkçe dışındaki dillerin "anadil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması"nı bile yasaklıyordu. Bu yasaya göre Kürtçe rüya görmek ve sayıklamak bile mümkün değildi. Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un "Anadil öğrenmekte engel var mı?" sorusu, artık bu yasanın yürürlükte olmadığını vurgulamış oluyor.

Dil Yasağı ve Kürt Ulusçuluğu

Türk milliyetçiliğinin ilk evresi "Dilde Türkçülük" evresidir. Milliyetçilik tecrübesi ulus devlete giden yolun dilden geçtiğini gösteriyor. Bu tarih bilincine sahip olan Türk devletinin aklı, Kürt ulusçuluğuna giden yolun Kürtçe'den geçtiğine inanıyor. Buna göre Türkiye'nin birliğini muhafaza etmek Kürt ulusçuluğunun engellenmesine, Kürt Ulusçuluğunun engellenmesi ise Kürtçe'nin yasaklanmasına veya kullanımının sınırlanmasına bağlı. Dün 12 Eylül yönetiminin Kürtçe'yi özel hayatta bile yasaklanması ile, bugün İlker Başbuğ'un Kürtçe'nin eğitim ve öğretimini "anne ve baba" ile sınırlı tutması arasında dayandığı "gerekçe" itibarıyla hiçbir fark yok: "Kürtler Kürtçe'yi unutur ve Türkçe konuşursa Kürt Sorunu da biter." Bu hüküm doğru değil. Kürtçe'nin kullanımı azalıyor ama Kürt Sorunu Kürtçe yasağı yüzünden büyüyor.

Eğer gerçekten Kürt Sorunu konusunda statükonun değişiminden bahsediyorsak, Kürtçe konusundaki politikanın değişmesi lâzım. Çünkü bu gerekçenin tam tersi geçerli. Kürt ulusçuluğu bugün Kürtçe'nin kullanılmasından ve yaygınlaşmasından değil, Kürtçe'nin yasaklanmasından ve aşağılanmasından besleniyor. Bu yasak yüzünden aradaki engelleri aşıp ortak aklı ve ruhu yakalayamıyoruz.

Dil insanın izzeti. İnsana saygı onun anadiline saygıdır. Kürtçe'nin, Türkiye nüfusunun % 15'inin ana dili olarak göreceği saygı ve itibar aradığımız birlik ve bütünlüğün en önemli teminatlarından biri olacaktır. Uyacağımız tek kriter var: İnsanî olan her şeye saygı.

Başbakan Erdoğan'ın Ödeyeceği Bedel

Başbakan fırsat düştükçe "her türlü bedeli ödemeye hazırız" diyor. Bedelin "her türlü"sü ile neyi kastettiğini hepimiz biliyoruz. Eğer çabalarınız toplumun geneli tarafından nüfusun % 15'inin sorununu çözmek olarak algılanıyorsa, sandıkta bir bedel ödemeniz kuvvetle muhtemel. % 85'e derdinizi anlatmak zor.

Bedelin başka türleri de var. MHP lideri bunları hatırlatıyor. "Vatana ihanet" ithamı için ödenecek bedel gibi. Önceki akşam AK Parti İstanbul teşkilatının düzenlediği iftar programında Başbakan'ın yaptığı konuşmayı dinlerken "bedel ödemeye hazırız" sözündeki duygu yoğunluğuna ve tınıya dikkat ettim. Başbakan samimi olarak "ben ülkem için doğru olanı yapıyorum, kişisel-politik bir hesap içinde değilim" diyor. Doğru olanı yaparım ve bedelini öderim. Kelimelere yüklediği vurgular "bu işten geri dönüş yok" anlamını da taşıyor.

Türkiye'nin değişen çehresi

Başbakan "demokratik açılım" konusundaki kararlılığını, Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esed'in önünde anlatıyordu. "Kürt Sorunu"nun taraflarından ve sahiplerinden biri de Beşşar Esed. Türkiye'ye gelmeden önce PKK'nın Suriyeli militanlarını çekip alacağını söylemişti. Esed'in bu ziyareti olağanüstü bir sonuç verdi; iki ülke arasında vize kaldırıldı. Bölge politikasına biraz nüfuz edebilenler, Türkiye-Suriye ilişkilerinde gelinen bu noktanın bir mucizeye benzediğinin farkındalar.

Sadece Ortadoğu'yu değil Kafkaslar ve Balkanlar'ın yer aldığı bölgeyi bir çadıra benzetirsek, Türkiye bu geniş bölgenin ana direği haline geliyor. ABD, Irak'ı terk ediyor. Yerle bir ettiği dengelerin ve istikrarın tekrar kurulması gerekiyor. İsrail'in çıkarının da bölgede barış ve istikrara bağlı olduğunu, Türkiye ABD'ye kabul ettirdi. Irak ancak Türkiye'nin ağırlığını koyması ile huzur bulabilir. Kuzey Irak'taki Kürtlerin geleceği için tek alternatif Türkiye'nin protektorası. Suriye, İran'dan Lübnan'daki Hizbullah'a uzanan zincirin orta halkası idi. ABD, yanı başında Irak'a yerleştikten sonra Suriye'yi gözüne dikmişti. Türkiye, Suriye'yi parçalayıp yutmak üzereyken aslanın ağzından çekip kurtardı. O kadar dahiyane bir politika yürüttü ki, ABD'ye de Suriye'ye dokunmasının kendi çıkarına aykırı olduğunu kabul ettirdi.

O kadar ki, bugün Türkiye'deki gelişmeleri ABD'deki think tanklere ve analistlere hamledenlerin, ABD politikasındaki değişikliklerin Türk Dışişleri'nin hangi odasında kotarıldığına kafa yormaya başlamaları lazım. Suriye ile Türkiye arasında vizenin kaldırılması, bir zamanlar Mısır ile Suriye'nin birleşmesinden çok daha önemli ve kalıcı bir gelişme. Türkiye oyun kurucu olarak taşları büyük bir ustalıkla yerli yerine yerleştiriyor. Ustalık, ustanın eserinde görülür. Bu ustalığa vâkıf olmak için Ahmet Davutoğlu'nun "Stratejik Derinlik"ini anlamak şart. Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Atilla Ateş'in, Hatay'a gidip PKK konusunda haklı olarak Suriye'yi tehdit etmesinin üzerinden bir on yıl bile geçmedi. Nereden nereye? Her şeye kompleksler1e, korkularla, miyop gözlüklerle bakanların kafalarını kaldırıp çevrelerinde olup bitenleri izlemeleri ve kavramaları lazım. Türkiye değişti ve bölgesini tanzim etmeye koyuldu. Bir bedel ödenecekse bu bedel büyüklüğün bedeli olacak. Onun faturası kolay ödenir.

25 yılda 6000 civarında asker-sivil güvenlik personelinin şehit olduğu belirtiliyor. "Şehitlerin arasında neden bir tane

bile general çocuğu yok; neden zengin bir işadamının evladı yok?" sorusu çok soruldu. "Zenginimiz bedel öder, askerimiz fakirdendir." dizesine bakarsak, bedel ödemenin bildiklerimiz dışında bir tarihi var. Osmanlı'da gayrimüslimler askerlik yapmazdı; ama onlardan Müslümanlardan alınmayan "cizye" (baş vergisi) ve "haraç" (arazi vergisi) alınırdı. 1856 Islahat Fermanı ile eşitlik sağlanınca gayrimüslimlerin askere alınması gündeme geldi. Ne devlet ne de gayrimüslimler bu konuda istekli olmayınca bir ara formül bulundu. Gayrimüslimler askerlik yapmayacaklar ama karşılığında "bedel-i askeri" adıyla bir askerlik vergisi ödeyeceklerdi.

Fakirin askere gitmesi, zenginin bedel ödemesi, bu uygulamanın devamıydı. O zamanlardan kalma çok eski bir türkünün şu dizeleri, yoksulların ödeyemediği bedeli anlatıyor: "Pilav pişirdim yavan/ içine kıydım soğan/ Uzanmışta yatıyor/ Uyan askerim uyan". Sizce, askerden gelen birinin önüne ancak içine kuru soğan kıyılmış yağsız bir bulgur pilavı çıkartabilmek de ödenmiş ağır bir bedel değil mi?

Bu topraklarda yaşamak için ağır bedeller ödemek gerekiyor. Biz bu bedeli ödedik ve halen ödüyoruz. Kürt'ü Türk'ten, Türk'ü Kürt'ten farksız kılan en önemli ortak payda, herkesin miskal şaşmadan aynı bedeli ödemiş olması. Cefada ortak olanların sefada yollarını bulmaları kolay olmalı. Derdimiz, soğan kıydığımız pilavın içine kaşığın ucuyla biraz da yağ koyabilmek.

Peki Biz Açılıma Hazır mıyız?

Olan oldu. Olmamalıydı, ama oldu? Yanlışı sürdürmenin, kan davası gütmenin ne kaybettiklerimize ne de yaşayanlara bir faydası var. Hepimizde yeni bir başlangıç için gerekli cesaret ve azim var. Milli geliri 750 milyar dolara yaklaşan, bütün dünyanın enerji santrali haline gelmiş bir Türkiye bedel öde-

mek yerine canını sıkana en ağır bedelleri ödetir. Bunun tek şartı içeride kardeşliği tesis etmektir. Kardeşliği tesis etmenin yolu da demokrasinin standartlarını yükseltmekten geçiyor. "Demokratik açılım"a, Türkiye'nin büyümesinin, büyüklüğünü sağa sola ispatlamasının yolu olarak bakmalıyız. Bu büyüklük bazen iki-üç harften ibaret. Bazen gönlünüzü açıp, herkesi kucaklamaktan. Bazen korkularınızı yenip, çevrenize güvenle bakmaktan... Türkiye küçük bir ülke değil. Korkular, güvensizlikler, kapanmalar, statükoya sarılmalar Türkiye'yi küçültmekten başka bir şeye hizmet etmiyor. Türkiye var olmak için büyük düşünmeye, büyük olmaya mecbur.

Ödenecek ne bedel var ise ödedik. Bu ülkede yaşayan herkes, dünyanın en müreffeh bölgesinde yaşayan birinden daha fazla huzuru ve refahı hak ediyor. Başbakan bedel ödemeye hazır olduğunu söylüyor. O ülkesi için doğru olanı yapmış bir lider olarak, kısa vadede ödeyeceği siyasi bedelden bahsediyor. Peki biz hazır mıyız? Şayet bu açılım akamete uğrar ve Türkiye'de her şey eski tas eski hamam olursa, statüko bütün çürümüşlüğü ile hükmünü yürütmeye devam ederse? Küçülmenin, yoksullaşmanın bedelini ödemeye, daha doğrusu biteviye hak etmediğimiz bedelleri ödemeyi sürdürmeye hazır mıyız? Yetmez mi, yeteri kadar bedel ödemedik mi?

'Son Terörist' Kim?

"Son terörist yok edilene kadar" sözünü, bir çocuk safiyetiyle ciddiye alıp soralım: "Son terörist acaba kim?" Gözümüzde canlandırmaya çalışalım. Karanlık bir surat. Yılan gibi bakan gözler. Sırtını bir ağaca vermiş, eli bir keleşin kabzasında.

Veya karanlık bir odada, bir C-5 kalıbına uzaktan kumanda ile ateşlenecek bir bomba düzeneği yerleştiriyor. Gözünüzün önüne bütün alternatifleri getirin. Acaba kim? Şu anda nerede? Ne düşünüyor?

Yazdığım "Son terörist ve 12 Eylül'ün son mağduru" başlıklı yazıya çok fazla tepki aldım. Yaptığım 12 Eylül'ün uyguladığı sistematik "devlet terörü" ile, 25 yıldır yok etmek üzere peşinde olduğumuz "son terörist" arasında bir illiyet bağı kurmaktı. İlliyet bağı veya bir ortak payda.

Bu "illiyet bağı" veya "ortak payda" Kürt Sorunu nu çözecek olan "demokratikleşme açılımı"nın ruhunu oluşturmalı. "Devlet terörü" sona ermeden, sona erdiğinden ve bir daha geri dönmeyeceğinden emin olmadan "son terörist"i bulamayız. Kendi adıma konuşayım: Bu ülkede bir daha devlet terörü olmayacağına inanırsam, "son terörist"i bulur ve kendi ellerimle ben yok ederim. Şayet bir şekilde "devlet terörü" yeniden hüküm sürerse o zaman "son terörist" ben olurum. Elime silah alacak halim yok. Bütün vatandaşları kaplayacak isyan duygusunu ifade ediyorum.

Devleti var eden hukuktur. Devlet kendisini var eden hukuku çiğnediği zaman meşruiyeti kalmaz. Devletin sahip olduğu şiddet kullanma ayrıcalığını yerine getiren güvenlik birimleri, ellerindeki silahı hukuk dışında kullandıkları zaman bunun adı "devlet terörü"dür. Terörün en acımasız, en yıkıcı ve en zalim biçimi budur. Hiçbir terör biçimi, devlet terörü kadar insan onuruna ve merdaneliğe aykırı olamaz.

Yıllar boyu, özellikle genç nesiller devlet terörüne maruz kaldı. Kimliğimizde, kişiliğimizde, düşüncelerimizde, ilişkilerimizde, gece gördüğümüz rüyalarda bu terörün izleri var. Devlet terörünün şekillendirdiği bir ülkede yaşarken, bizi hâlâ esir tutan bu zincirlerin hesabını görmeden, önümüzde duran sorunlarla baş edemeyiz. Hiç olmazsa bu sebep-sonuç ilişkisini fark etmeliyiz.

Anlatılanları bir kenara bırakın. Deniz Gezmiş, yaramazlık yapan bir çocuktu. Asılması "devlet terörü" idi. 70'lerin ikinci yarısında azan sokak terörünü, işte bu "devlet terörü" tetikledi, besledi ve büyüttü. Türkiye sancılı bir şekilde yeni bir hayat kalıbına dökülüyordu. Bu sancılar içinde sağa sola savrulanları alıp kışkırtan devlet içinden birileri, devlet terörü ile bir iktidar projesi çıkarttı. Bu iktidar projesinin amacı 12 Eylül darbesiydi. Devlet bu proje için terörü tırmandırdı, tırmandırmak için cinayetler işledi. Hâlâ ortaya çıkartılamayan fail-i meçhul cinayetlerin failleri, bu devlet içine yerleşmiş resmi sıfatlı teröristlerdi.

Tek başına 12 Eylül'de Diyarbakır Cezaevi'nde icra edilen devlet terörü olmasaydı, PKK terörü bu kadar uzun süre var olabilir miydi? 12 Eylül diktası giderayak Kürtçe rüya görmeyi bile yasaklayan bir kanun çıkartarak terör estirmeseydi, Kürt Sorunu bu kadar büyür müydü?

"Demokratikleşme açılımı" etrafında kutuplaştığımız üniter devlet, ulus devlet, resmi dil, milli kimlik gibi kavramlar bir kenarda dursun. Aradığımız şey hukuk. İfade sokak ağzında yerini buluyor. Terörün her türü kahpelik. "Önce devlet biraz delikanlı olsun."

12 Eylül'ün 29. yıldönümünde yazılanlar ve konuşulanlar toplumun geçmişiyle hesaplaşarak geleceğini kurtarmaya azmettiğini gösterdi. Bu azimle "son terörist"i de bulur ve etkisiz hale getiririz. Acı tecrübelerimizle, devlet terörünü başını kaldıramayacak şekilde yerin dibine gömdüğümüz gün "son terörist"in de hakkından geleceğimizi biliyoruz.

Kim oldukları önemli değil; "son terörist"ler bizim sabrımızla, yüreğimizle, aklımızla buharlaştırıp yok edeceğimiz kişiler.

Baykal 'Açılım'a Karşı mı?

Baykal'ın demokratik açılım sürecindeki sözlerindeki artılar ve eksiler alt alta yazılıp dikkatle toplandığında, bu sürece karşı olmadığı sonucu çıkıyor. Baykal'ın sözlerinde izleyenlerin birbirine karıştırdığı iki farklı alan var.

Birincisi ilkeler alanı. Başbakan'ın atıfta bulunduğu, Baykal'ın da sahip çıktığı SHP'nin "Kürt Raporu" bu ilkeler alanına ait. Etnik kimliği bireysel hak ve özgürlükler alanı olarak tanımlaması da yine ilkelere dair bir tercihi ifade ediyor. Baykal'ın medd ü cezirlerinin bulunduğu alan ise siyasî taktik alanı. Başbakan partisinin açılım sürecini yönetiyor. Baykal da partisinin politikasını. Başbakan'la polemikler yapıyor, keskin lâflar ediyor. Kısaca politika yapıyor. Bize düşen bu iki farklı alanda karşımıza çıkan iki farklı Baykal'ı birbirine karıştırmamak. Karıştırmadan baktığımız zaman Baykal'ın "açılım"a ilkesel olarak karşı çıkmadığını görebiliriz.

Baykal ile uzun yıllar mesai arkadaşlığı yaptıktan sonra bugün AK Parti'de politika yapan birinden, bir Baykal profili dinlemiştim. Baykal'ın politikalarının anlık etkilere ve kararlara açık, bu yüzden istikrarsız olduğunu anlatıyordu. "Şeyh Edebali" ve "Anadolu Solu" çıkışını örnek verdi. Güya biriyle konuşuyor, dinledikleri hoşuna gidiyor ve kapıda hemen gazetecilere satıyor. Ben Baykal'ın politik reflekslerinin bu kadar basit olduğunu düşünmüyorum. Baykal'ın entelektüel donanımı derin. Yıllar önce sosyal demokrasinin kurucusu kabul edilen

Bernstein üzerine yaptığımız sohbette, bu derinliği görmüştüm. Bu entelektüel yeteneğin üzerine yılların politik birikimini ve özellikle örgütsel yeteneğini eklediğiniz zaman, karşınızda gramer açısından tek bir hatası olmayan kitabî cümleleri peş peşe makale yazar gibi sıralayan hitabet yeteneğine de sahip bir politikacı çıkıyor. Dünyanın kendi etrafında döndüğünü zanneden bütün politikacılar gibi, cümlelerinin satır aralarındaki nüanslara dikkat etmemizi bekliyor.

Bu nüanslar Baykal'ın "açılım"a karşı olmadığını, ama zor durumda olduğunu gösteriyor. "Şu mektepler olmasa maarifi ne güzel yönetirdim" diyen Maarif Nazırı Safvet Paşa gibi Baykal da, "Şu demokratikleşme açılımı olmasaydı ne güzel politika yapardım" telaşında. Kürt Sorunu CHP'yi sıkıştıran, zorlayan bir sorun.

Kürt Sorunu , CHP'yi sol bir parti olup olmayacağına karar vermeye zorluyor. CHP'nin artık antik vasfı haline gelen solculuğunu yeniden keşfetmek için son fırsat. Demokratikleşme açılımı boyunca sol politikalar geliştirmeyi başaramayan CHP'yi partiler mezarlığına gömmemiz gerekecek. Kürt Sorunu nu ağırlaştıran temel parametrelerden biri, Güneydoğu'da seçmen tabanı olan bir ulusal sol partinin yer almaması değil mi? AK Parti ile Güneydoğu'da rekabet edebilen bir CHP mevcut olsaydı, bugün çözüm daha kolay olmaz mıydı? Bu ağır tablo kimin eseri?

"Demokratikleşme açılımı"nın seçmen tabanında parti rekabeti Batı illerinde sürüyor. Bu illerde CHP, MHP'ye oy kaptırıyor. Baykal'ın politik taktiklerinin ve ikircikli söylemlerinin arkasında bu oy kaymaları var. CHP, gündeme gelen bu sorun yüzünden oy kaybediyor.

Bütün detayların arasında Baykal'ın söyleminde üzerinde durulması gereken ana nokta, etnik kimlikler ile ulusal kim-

lik arasında yaptığı tercih. İlkeler düzeyinde CHP'yi anlamak için bu noktaya eğilmek lâzım. Baykal, MHP söylemine yakın bir formülle "Türk millî kültürünün bir etnik kimlik olmadığını" söylüyor. "Devleti bölmeyelim, milleti bölelim" diye tanımladığı ve eleştirdiği tavır, soruna bir ulusal sorun olarak baktığını gösteriyor.

CHP'nin açılım bir kenara Kürt Sorunu konusundaki ilkeleri hâlâ berrak değil. Etnik kimliği bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde meşrû kabul eden bir CHP bile, açılıma ciddi bir destek vermiş olacak.

Baykal açılıma kapalı değil. Politik kaygılarını aştığı takdirde, açılımı eleştiren ama katılan taraflarından biri olmasını beklemeliyiz.

Askere Otonomi... Ya Kürtlere?

Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ bu talebini ilk defa 14 Nisan'da Harp Akademileri'nde yaptığı yıllık değerlendirme konuşmasında dile getirdi.

30 Ağustos Zafer Bayramı'nda Merkez Orduevi'nde gazetecilerle yaptığı sohbette tekrarladı. Başbuğ, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne "otonomi" istiyor. Harp Akademileri'nde cümlesi açıktı: Askerlik mesleğinin profesyonel niteliğine saygı gösterilmesi gerektiğini belirtirken, "Askere kendisini organize etme konusunda önemli boyutta otonomi verilmelidir." diyordu. 30 Ağustos resepsiyonunda ise ifade daha doğal: "Silahlı Kuvvetler'in birlik ve bütünlüğü çok önemli. Dolayısıyla Anayasa, yasa, demokrasi elbette... Ama Silahlı Kuvvetler'e otonom bakacaksınız. Silahlı Kuvvetler, her şeyin üstünde olacak ve tabii ki bütün olacak." Üzerinde titizlikle durulması gereken sözler bunlar.

"Her şeyin üstünde" tutulacak ordu ülkeye ne kazandırır? Daha iyi savunma mı? Uluslararası alanda daha fazla güç ve itibar mı? Ya "otonomi" talebi? "Önemli boyutta otonomi" verilmesi, askerlik mesleği açısından gerçekten gerekli mi? Otonomi talebi kime karşı? Ordu, kimden veya kime karşı otonom olacak?

Ordu için dile getirilen bu talebin anlamını, bazı Kürt siyasetçilerin Kürtler için "otonomi" talebi ile karşılaştırarak gös-

termek mümkün. Her ikisi de bir gücün, yani devlet iktidarının kendilerine karşı sınırlanmasını ve bu devlet iktidarının bir kısım yetkilerinin kendilerine devredilmesini istiyor. "Otonomi talebi"nin başka bir anlamı yok. Kürt siyasetçilerin gerekçeleri Kürtler'in başta kimlik olmak üzere kültürel haklarını korumak. Genelkurmay Başkanı'nınki ise 'askerlik mesleğinin profesyonel gerekleri'. Sonuçta değişen bir şey olmuyor. Devletin egemenlik gücü içinde yer alan yasa koyma, yargılama ve icra etme yetkilerinden bir kısmı, "otonomi" adıyla devredilmiş oluyor.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bugün anayasa ve yasalarla teminat altına alınmış epeyce otonom yetkileri zaten var. Askerî yargının geniş yetkileri bu otonominin en önemli unsuru. YAŞ kararlarının yargı denetimi dışında tutulması da anayasal nitelikli bir otonomi. Askerî harcamaların denetlenememesi, askerî bütçenin fiilen Meclis denetimi dışında olması yine otonomi olarak anlaşılmalı. Kısaca asker zaten otonom.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sahip olduğu ve Genelkurmay Başkanı'nın ağzından daha da fazlasını istediği otonominin "askerlik mesleğinin gerekleri" ile yakından uzaktan bir alâkası yok. Asker, darbelerle bir askerî vesayet düzeni oluşturduğu ve kendisini siyasetin (yani demokratik iktidarların) üzerine yerleştirdiği için bu otonomiyi anayasaya ve yasalara yerleştirmiş durumda. Bu otonomi güvenlik gerekçesi değil, buram buram bürokrasi kokuyor. Elinde silah olan ve bu silahı kullanarak devlet içinde otonom bir alan yaratan asker, bürokratik bir kurum olarak, kurumsal çıkarlarını koruma altına alıyor. Dünyada gelişmiş ülkelerin "daha profesyonel ve güçlü" ordularından hangisi otonom? ABD ve Fransa ordusunun sahip olmadığı otonomi, bizim askerimizin nesine katkı sağlayacak?

Askerin talep ettiği otonomi ile bazı Kürt siyasetçilerinin talep ettiği otonominin çok önemli bir ortak paydası var. Her ikisi de "üniter devlet" yapısına aykırı. "Devlet içinde devlet" niteliği taşıyan bir ordu ile -belki- daha "güçlü" bir ordunuz olabilir; ama kesinlikle "üniter devlet"e özgü siyasî bütünlüğünüz olmaz. Askerin darbe dönemlerinden kalma yasalarla sahip olduğu iktidarın iki başlı bir devlet yapısı ortaya çıkardığı ortada. Yakın tarihimizdeki millî çıkar kayıplarının büyük kısmının sebebi bu iki başlılık değil mi?

"Savaş yeteneği" politik bir güçtür. Tarih, bu gücün kendi başına hareket etmesi durumunda hiçbir işe yaramadığını, tersine savunduğu prensiplere zarar verdiğini gösteriyor. Halk iradesini stratejik amaçlara bağlayacak olan yegane güç demokratik iktidarlardır. Otonomi isteyen bir ordu, kurumsal bürokratik çıkarlarını pekiştirir; ülke güvenliğini değil. Üstelik "askere otonomi" siyasî birliğe zarar verdiği için başka otonomilere yol açar.

PKK Dağdan Nasıl İner?

Fikret Bila'nın Hilmi Özkök'le yaptığı mülâkat (Milliyet, 17-19 Ağustos 2009) "açılım" tartışmaları için merkezî önemdeydi.

Yine Fikret Bila'nın 2007'ye ait "PKK'yla geçen 24 yılın komutanları" başlıklı röportajlar dizisinin de, Kürt Sorunu nun çözümüne önemli katkılarda bulunan temel referanslardan biri olduğunu hatırlayalım. Bu röportajlarda komutanlar özeleştiri yapmışlar ve 25 yıldır PKK'ya yönelik uygulanan politikanın yanlışlarını itiraf etmişlerdi. Hilmi Özkök ise bugün gelinen noktayı olumlayan ve ilerlediğimiz yolu aydınlatan sözler söylüyor. Bu sözler önemli; zira bu sözlerin sahipleri yaklaşık çeyrek yüzyıl süresince sorunun devlet katındaki yegane patronları idiler. 25 yıl boyunca Kürt Sorunu dendiği zaman ilk ve son sözü onlar söylediler. Halkı temsil eden siyasetçiler zaman zaman cesaretlerini toplayıp bir söz söylediklerinde ise hemen onlar tarafından hizaya çekildiler.

Millî Güvenlik Kurulu bildirisi "demokratikleşme açılımı"nı devlet katında resmî niteliğe kavuşturan çok kritik bir dönüm noktası oldu. Cumhurbaşkanı'nın, Başbakan'ın ve İçişleri Bakanı'nın dayandığı "devlet kurumları arasında uyum" tezi somut gerçeklik kazandı. Açılıma karşı çıkan MHP ve CHP "devlet kurumları arasında uyum"un varlığına itiraz ediyor ve doğrudan askerleri bu konuda açıklama yapmaya zorluyorlardı. Cevap MGK bildirisi ile verilmiş oldu. Millî Güvenlik Kurulu bildirisi ile herkes anlamış olmalı: İçişleri Baka-

nı'nın koordinatörlüğünde yürüyen açılım devletin bütün kurumlarının -özellikle Türk Silahlı Kuvvetleri'nin- ahenkli biçimde dahil olduğu, onaylamanın ötesinde aktif biçimde rol aldıkları bir süreç olarak yürüyor.

Hilmi Özkök'ün sözleri ise sürece katkıda bulunmaya ve yumuşatmaya yönelik. Yüksek askerî vasıflara ve erdeme sahip bu komutanın durup dururken konuşmayacağını; ancak bir misyonu yerine getirmek üzere söz alacağını biliyoruz. Hilmî Özkök'ün verdiği mesajlar geçmişe bir sünger çekmeye, semboller üzerinden yürütülen tartışmaların istikametini somut adımlara yöneltmeye ve empati duygusunu geliştirmeye yönelik.

Özkök, Fikret Bila'nın ***"PKK dağdan nasıl iner?"*** sorusuna cevap verirken önce, DTP-PKK çizgisinin gündeme getirdiği "iki taraf da silah bıraksın" tezine üstü kapalı göndermede bulunuyor. Cevap vermeye "Devletin görevli unsurları hiç silahı bırakır mı?" sorusu ile başlıyor ve ekliyor: "Ama örgütün silahı bırakıp ulusun hoşgörü ve merhametine sığınması meseleye büyük katkı sağlar." Bu sözdeki "ulusun hoşgörü ve merhameti" ibaresi, tam da açılım sürecinin ihtiyaç duyduğu ruhu temsil ediyor.

"Ulusun hoşgörü ve merhameti" ibaresi büyük bir olgunluk; ama daha önemlisi "ulus"tan ziyade bir askerin ağzından çıkması. Terörle mücadele etmiş, verdiği kayıpların albayrağa sarılı tabutlarının önünde saygı duruşunda bulunmuş bir komutan söylüyor bu sözleri. Görev yaptığı sürece TSK'nın verdiği şehitlerin her birinden tek tek sorumlu olan bir Genelkurmay Başkanı. Terör örgütü mensuplarına yönelik "hoşgörü ve merhamet" sözünü şehit ailelerinden bile sonra telaffuz edebilecek biri söyleyebiliyorsa, bu söze yansıyan sorumluluk

bilincini ve askerliğin ötesine devlet adamlığı vasfını fark etmeliyiz.

Hilmi Özkök'ün söylediği gibi devlet gücü elindeki silahı bırakmaz. "Karşılıklı silah bırakma" sözü bu yüzden örgütsel bir retorikten ibaret. Neden? Çünkü elindeki silahı bırakıp "ulusun hoşgörü ve merhametine sığınmış" bir örgüt mensubunun yaşam hakkı başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklerini bile, devletin güvenlik güçleri ellerindeki bu silahlarla sağlayacaktır.

Terör, halkı canından bezdirerek, yakarak, yıkarak ve bu yolla devleti baskı altına alarak hedefine varmaya çalışır. Devletin elindeki kılıç ise gücünü hukuktan, toplumun temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle güvenliğini sağlama yeteneğinden alır. Bu yetenek –suçlulara karşı bile- "hoşgörü ve merhamet" gibi insanî hasletlerle donatıldığı zaman bu kılıcın karşısında hiçbir güç duramaz.

Devletin Çözümü-Toplumun Çözümü

Büyük sorunların çözümü kurumları da değiştirir. Çünkü kurumların varlık sebebi sorunları çözmektir.

Kendisi soruna dönüşen kurum önce sorun olmaktan çıkacak, sonra dönüşüme uğrayarak sorunlarla baş edecek bir donanıma kavuşacaktır. Kürt Sorunu nu çözdükten sonra devlet, artık eski devlet olmayacak. Anayasa'mızın üçüncü maddesinde yazılı devletin değişmez esaslarından bahsetmiyorum. Devletin terazideki ağırlığından, işgal ettiği alandan, çevikliğinden, zekâsından ve diğer bilumum yeteneklerinden bahsediyorum.

Bugün kafamızda yaşattığımız devlet, eski zamanlarda yaratılmış modern çağla birlikte iyice gelişmiş bir canavardan başka bir şey değil. Devleti Tanrı değil, biz yarattık. Tanzimat ricalinden Mehmet Sadık Rıfat Paşa'nın 1837 tarihli "Halk hükümetler için mevzu olmayıp, belki hükümetler halk için mahlûktur." sözü, "halkın devlet için değil, devletin halk için yaratıldığı" anlamına geliyor. "Canavar" sözünü rastgele kullanmıyorum. Devlet yerine kullanılan "mülk" kelimesi, Arapçaya İbraniceden geçme. Kökenindeki anlamlardan biri de "tek başına yaşayan bir canavar".

Demokratikleşme açılımı yolun başında derin bir tartışmadan geçiyor. Bu tartışma, sorunun "devlet merkezli" veya "toplum merkezli" çözümleri etrafında sürüyor. Kürt Sorunu nu çözmek için devleti mi, yoksa toplumu mu referans alacaksınız? Çözümü devlette mi, yoksa toplumda mı arayacaksınız?

Biraz daha açalım. Devletin temel örgütlenme biçimini, kurumlarını ve kurumların dayandığı prensipleri, egemenliğin kullanımını yeniden tasarlayarak mı sorunu çözeceğiz? Oradan topluma sorunun çözümüne dair bir yol mu göstereceğiz? Yoksa toplumun kendi sorun çözme biçimini kurallara bağlayıp devleti bu kuralları uygulamakla mı görevlendireceğiz? Üniter devlet-federatif devlet tartışmaları birincisine; millî kimlik-etnik kimlik (veya demokratik Kürt ulusu) tartışmaları ikincisine dayanıyor. İkisi de bir çözümü arıyor ama yöntem dolayısıyla varılacak nokta çok farklı. Birincisi devlet düzeyinde kotarılan bir çözüme toplumun uymasını beklemek; ikincisi ise toplumda oluşan mutabakatı önce bir siyasî iradeye ve nihayetinde devletin uygulayıp gözeteceği bir düzene dönüştürmek.

Kürt Sorunu nu tartışırken birdenbire hortlayan "kamusal alan" tartışması, işin can alıcı noktasını gösteriyor. "Kamusal alan" lâfı, devletten topluma veya tersine toplumdan devlete uzanan çizgi arasındaki farkı göstermek açısından da kilit bir kavram.

Hem MHP, hem de CHP Türkçe dışında bir dilin "kamusal alan"a taşınmasına izin vermeyeceklerini söylüyorlar. "Kamusal alan" kime ait? Devlete mi, yoksa topluma mı? Doğru cevap şu: Devlet topluma ait olduğuna göre, kamusal alan da toplumun alanı. Özel hayatımızın dışındaki bütün alanlar, yani toplumsal ilişkileri yürüttüğümüz alanlar kamusal alanı meydana getiriyor. Kürt Sorunu özünde bir Kürtçe sorunu. 25 yılımıza ve 40 bin insanın hayatına mal olan şiddetin sebebi de Kürtçe'ye getirilen yasaktı. Şimdi Türkçe dışındaki dillerin kamusal alana girişine yasak getirilmesi, dili yasaklama iktidarına sahip devasa bir devleti çözüm olarak önümüze koymuyor mu?

Devlet, toplumu barış içinde bir arada yaşatmak ve ortaya çıkan sorunları ortak iradeyi işleterek çözmek için var. Ulus-

devletlerden önce devletlerin geri çekildiği, mütevazî sınırlara döndüğü bir çağı yaşıyoruz. Soğuk Savaş döneminin devletlerine özlem duymak, hiçbir işe yaramayan bir nostaljiden ibaret. Artık sorunları devletler değil, biz çözüyoruz. Devlet cihazı da bizim bulduğumuz çözümü uygulamakla görevli. Bugün "devlet kurumları arasındaki mutabakat" devletin geri çekilmesi ve çözümü topluma bırakması anlamına geliyor.

Devleti değil toplumu merkez alarak her şeyi yeni baştan düşünmemiz lâzım.

Öcalan'ın Yol Haritası

Önce bir yol haritası çizilecek. Sonra varılacak menziller belirlenecek. Zamanlaması kararlaştırılacak ve nihayetinde hep birlikte yola çıkılacak. "Yol haritası" denince insanın aklına üzerinde uzlaşılmış prensipler ve programlar geliyor.

Önce kafa kafaya verip mutabakat sağlayacağız; sonra eyleme geçeceğiz. Doğru mu? Peki mümkün mü? Kürt ve Türk göçebeleri için söylenen ortak bir atasözü gerçeğe daha uygun değil mi? "Yörük'ün/Kürt'ün göçü yolda düzülür." "Yol haritası" dediğiniz nedir ki? Bu yolları hepimiz ezbere bilmiyor muyuz?

Abdullah Öcalan açıklayacağı yol haritası için 15 Ağustos'u, vermişti. Bu açıklamayı merakla bekleyenler hayal kırıklığına uğrayacaklar. Çünkü Öcalan yeni hiçbir şey söylemeyeceği gibi, eskilerin çoğundan da vazgeçmiş, savunma hattını gerilere çekmiş biri olarak karşımıza çıkacak. Yolda düzülecek göçü de gözünüzde şöyle canlandırın. Devenin sırtındaki yükün dengede olması lâzım. Demek ki bir denge haline ve bu dengeyi kuracak ve sürdürecek bir güce ihtiyacımız var; yol haritasına değil.

Objektif ve subjekjtif şartlar

Öcalan bir iletişim stratejisi uyguluyor. On yıldır hapiste olan bir örgüt liderinin artık daha ziyade bir teorisyen gibi davranması doğal. Bu durumda Marksistlerin standart hale getirdiği "objektif ve subjektif şartlar analizi"ne dayalı bir strate-

ji çizmesi lâzım. Öcalan'ın analiz araçlarını tanımak ve açıklayacağı yol haritasını anlamak için basitleştireyim. Objektif şartlar, değiştiremeyeceğimiz ve bizim irademizi aşan bütün dış çerçeve. ABD Irak'ı terk ediyor. Ortadoğu denklemi içinde Türkiye güçleniyor. Kürt siyasal hareketinin içine yerleşeceği ve gelişeceği bir aralık kalmıyor. Şiddet yöntemleri kullanan bir Kürt siyasal hareketi ancak kendisini yok ederek karşı tarafa zarar verebilir. Kazananı olmayan bir savaşı, Clausewitz'in tanımladığı şekilde siyasî amacı olmayan bir savaşı sürdürmek çılgınlık. Öbür taraftan Türkiye, önünde açılan boşluğu doldurmak ve içeriyi düzene sokmak için hem kendi Kürtleri, hem de Kuzey Irak'takiler ile barışmak zorunda. Subjektif şartlar ise karşılıklı etkileşim veya mücadele içindeki aktörlerin karar ve eylemleri ile oluşuyor. Objektif şartlara bakmak gerçekçi olmayı; subjektif şartlara uygun davranmak cesaretle adım atmayı gerektiriyor. Objektif şartlar barışı zorluyor; subjektif irademiz buna yetecek mi?

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "İyi şeyler olacak" sözü bir dönüm noktası oldu. Bugüne kadar hükümet cephesinin söyledikleri geri dönüşü olmayan bir yola girildiğini gösterdi. Kürtler umutlu. Öcalan, objektif ve subjektif şartlara bakarak yolu açmak için devenin üzerindeki yükün Kürt tarafındaki ağırlığını azaltmaya çalışıyor. Takipçilerine taktik değil, bütünüyle stratejik bir geri çekilme öneriyor. Öcalan'ın açıklayacağı yol haritası da bu stratejik geri çekilmenin ana hatlarını içerecek.

"Demokratik konfederalizm"in yerini, mütevazı bir yerel yönetimler reformu ile çözülecek "demokratik belediyecilik"e bırakması, bu geri çekilmenin göstergelerinden biri. Son avukat görüşmesinde Öcalan'ın, devletin PKK'ya karşı kullandığı jargona müracaat ederek "ben bölücü ve ayrılıkçı değilim" diyerek kendisini savunması da anlamlı bir gösterge. Sorunu "bir onur meselesi" olarak formüle etmesi de ağırlığı azaltma

teşebbüsü olarak yorumlanmalı. Kendisini çözümün merkezine yerleştirmesi de dahil, Öcalan'ın gösterdiği teorik analiz yeteneğini ciddiye almak lâzım. Ne de olsa Mülkiyeli.

Siyasi hesapların yol haritası

DTP'li politikacıların ayaklarını bastıkları zeminde santimetrekareye düşen siyasî yoğunluk, Meclis'teki diğer partililerden herhalde 50 katı daha fazla olmalı. "Öcalan muhatap alınsın" diyen DTP'li politikacılar, PKK'nın karmaşık yapılanmasının içinde kendi bireysel siyasî hesaplarının peşindeler. Silahın gölgesinin kalkması bile Kürt siyasetini çoğullaştırıyor. Çoğullaşmış bir Kürt siyaseti çözümün de çoğullaşması demek.

Bu tarafta yani karşı kutupta ise tersine bir yığılma var. CHP'nin mütereddit bir iki çıkıştan sonra MHP'lileşmesi bu yığılmanın göstergelerinden biri. Demek ki çözüme karşı çıkmanın siyasî rantı var. Gerçekten var mı? Hükümetin attığı her adımda AK Parti'nin oyları eriyecek mi ve sonuçta kendini feda etmiş olacak mı? CHP'nin, MHP'nin önündeki pastaya ortak olması, seçmen eğilimlerinin bu yönde olduğuna bir kanıt. Parti liderleri halkın nabzını sürekli ölçüyorlar. Demek ki çözüm oy kaybettiriyor, çözüme karşı çıkmak da oy kazandırıyor. Bu hesaplar doğru mu? Bu siyasî hesapların çizeceği yol haritasıyla, Türkiye'nin yakıcı Kürt Sorunu çözülebilir mi?

"Demokratikleşme açılımı" partiler üstü millî bir mesele olmalıydı. Daha yöntemin konuşulduğu, göçün henüz yola düzülmediği aşamada edilen ihanet lâfları diyalog imkânını ortadan kaldırdı. CHP'nin kararsızlığı da başlangıçta MHP'nin temsil ettiği çözümsüzlüğün zaferi olarak görülebilir. Ama çözümsüzlüğün içinde taşıdığı bir paradoks var. Bu paradoks çözümsüzlüğün bir çözüm olmadığının anlaşılmasından ibaret. Adına ne derseniz deyin Türkiye'nin önemli bir sorunu var.

AK Parti'nin attığı her adıma karşı çıkmak yeterli değil, siz de bir çözüm göstermek zorundasınız. Göstermediğiniz zaman arkanıza geçen halk desteği temmuz güneşi görmüş kar gibi hızla erimeye başlar.

AK Parti hükümeti omuzlarına büyük bir siyasî yük aldı. Bu yük altında ezilme riski mevcut. Tersine, aldığı riskin büyüklüğü nispetinde siyasî kazanç ihtimali de. Yol haritasını Türkiye'nin siyasî topoğrafyası çiziyor. Tek başına kimse değil. Bu siyasî topoğrafyanın çizdiği yol ise bir Sırat Köprüsü'ne benziyor. Kıldan ince kılıçtan keskin. Üstelik inişleri, çıkışları ve virajları var. Göçü taşıyan deve Sırat Köprüsü'nde yol almaya başladı bile. Süvarinin hem göçü yolda düzmesi, hem dengeyi sağlaması hem de hiç yanlış adım atmaması lâzım. İki taraf da uçurum. Şartların objektifi de subjektifi de böyle. Abdullah Öcalan'ın açıklayacağı "yol haritası"nın objektif şartların analizine dayanacağını ve gerçekçi olacağını tahmin ediyorum. Muhtemeldir ki stratejisi, geri çekilmiş bir sempati taarruzu olacak. Geriye MHP'nin köpürttüğü öfkenin biraz dinmesini beklemek kalıyor. Subjektif şartlar, bu öfkenin orta vadede MHP'ye çok şey kaybettireceğini, dolayısıyla geri adım atacağını haber veriyor. Çözüm bütünüyle AK Parti'nin göstereceği dirayete ve maharete kalıyor.

Konstantinopolis ve Norşin

Devlet Bahçeli'nin, Güroymak'a Norşin diyen Cumhurbaşkanı'na yönelttiği soruda bir tutarsızlık var.

Bahçeli, "Karayoluyla İstanbul'a giderken Gebze'den sonra İstanbul levhasını değiştirip Konstantinopolis mi yapacaksınız?" diye soruyor. Benim cevabım şu: "Yapsak ne olur? Ne değişir?" Cevabını vereyim: "Sadece bir alışkanlık değişir." Neden? Çünkü İstanbul isminde alışkanlık dışında Türk'e, Türklüğe ve Türkçeye dair hiçbir şey yok. Konstantinopolis ismi Türkçeye ne kadar yabancı ise İstanbul ismi de en az o kadar, belki ondan daha da yabancı.

Kürt Sorunu nu her boyutuyla tartışabiliriz. Bahçeli'nin ve Baykal'ın öfke ve hesap kokan muhalefetini de içimize sindirebiliriz. Nasıl olsa farklı görüşler özgürce karşı karşıya gelecek ve herkes savunduğu fikrin, aldığı tavrın hesabını verecek. Sonunda demokrasi hepimizi ortak bir çizgiye getirecek. Her türlü fikre tahammül edebilir ve olgunluk içinde tartışabiliriz. Ya cehaletle? Cehaletin elinde koca milleti bedbaht etmeye kimin hakkı var?

İstanbul, Konstantinopolis'ten daha kadim Yunanca bir isim. Farklı yazılışları ve söylenişleri var. Stampoli en aslına uygun olanı. İstanbul "şehirli", "şehre ait", "şehre doğru" anlamına gelen Yunanca kelimenin Ermeni ağzıyla söylenişi. Biz bu güzel şehre İstanbul demeyi Ermenilerin "Esdanbol"undan almışız.

Türkiye'de yerleşim yerlerinin çoğunun ismi Türkçe değil. Bolu başta olmak üzere sonu "bolu" ile biten bütün yerlerin (Gelibolu, Safranbolu, Tirebolu) "bolu"su –İstanbul da öyle- bugün de hepimizin bildiği "polis" yani Yunanca "şehir" anlamına geliyor. Güvenlik birimlerine bütün dünyada olduğu gibi "polis" adını vermemizin arkasında da bu "şehir" kelimesi var. İskenderun, Helen uygarlığını yayan Büyük İskender'in (Alexandra) kurduğu şehir olduğu için bu isimle anılıyor. Kayseri, adı üstünde Roma İmparatoru anlamında da kullanılan "Kayzer"den (Sezar) geliyor. Bazı Kürtlerin Ermenilerin kullandığı Amed ismini tercih ettikleri Diyarbakır da Arapça bir isim. Doğuda çok sayıda yerleşim yerinin Ermenice ismi olduğu gibi duruyor. Bu durumun çok basit bir sebebi var. Türkçe bu topraklarda sadece bin yıldır var. Ama Anadolu, dünyanın bilinen en eski medeniyetlerinin beşiği.

İnsanların yüzyıllardır kullandığı isimleri bir gecede değiştirmenin hakim milletin milliyetçiliği ile yakından uzaktan bir alâkası yok. İsim değiştirmek bir kültüre ve tarihe karşı tam anlamıyla Vandalca bir saldırı. Böyle bir saldırı ancak ilkel, kaba, sonradan görme ve kendisine benzemeyene nefretle bakan vahşi ve hasta bir kafadan gelebilir. Üstelik cahil. 12 Eylül darbesinden sonra yer isimleri değiştirilirken birçok özbeöz Türkçe ismin de değiştirilmesi bu vahşi cehaletin eseri. Ankara'ya yakın Dodurga köyünün isminin değiştirilmesi buna bir örnek. Biri çıkıp "Yahu ne yapıyorsunuz? "Dodurga" bir Türkmen boyudur." demiş de isim iade edilmiş.

Sadece dil değil, sahip olduğumuz medeniyet de çok güçlü ve akıl kokan bir sentez. Osmanlı İmparatorluğu bu çok yönlü sentez üzerine kuruldu. Bu sentezin içinde Moğol töresi, Bizans Tımar sistemi, Sasanî (İran) bürokrasi kurumu, İslâm hukuku ve Türk gelenekleri yer alıyordu.

"Norşin" bana yakın bir isim. "Nor"un "Nur" olmasından yola çıkarak bu ismin "Nurşen" gibi isimlerle bağlantısını kurabilirim. İstanbul'un ne anlama geldiğini çıkartabilmek için mutlaka etimolojiye inmem gerekir.

1983 yılında askerî diktanın giderayak çıkardığı 2932 sayılı kanunla, Kürtler dillerinden mahrum bırakıldılar. Bugün, o yılların eseri olarak değiştirilen isimleri savunarak Kürtlere "kardeşim" demek tutarsızlıktan başka bir şey değil. Üstelik o gün bu yasağa ve isim değiştirmelere karşı çıkmayanların –ben dahil- bir özeleştiri yapmaları gerekirken.

İstanbul isminin Konstantinopolis olmasının Türkçe adına hiçbir sakıncası yok; ama Norşin'in Güroymak olmasına içinde cehalet olmayan bir açıklama getirmek, itiraz edenlerin görevi olmalı.

Demokrasilerin Etnik Boyutu

Son seçimden galip çıkmış bir belediye başkanı, seçim sürecinde yaşadıklarını anlatıyordu. Aday adayı olduğunda, aynı partiden karşısına çıkan en güçlü rakibinden bahsetti. İlçe büyük ve kozmopolit, nüfus gelen göçlerle oluşmuş. "Benim karşıma çıkan rakibin etnik kökenini, bu seçim vesilesiyle öğrendik." dedi. Rakibi, etnik destek arayışına girişmiş ve ilçede mevcut olmayan bir etnik kutuplaşmaya yol açmış. Seçim sonrasında etnik kökenlerin siyaset terazisinde artık bir ağırlığı bulunuyormuş.

Geçen yıl Adapazarı'nda vuku bulan ve Bayramiç'tekine benzeyen olayların mekanizması da aynıydı. İki delikanlı kişisel davalarını görürken zayıf kalmışlar. Hemen, kendi etnik kökenlerini hatırlayıp çevreyi ayağa kaldırmışlar. Bunun adı çözülemeyen bireysel sorunun siyasallaştırılmasıdır. Kendi bireysel kavganızı siyasal boyuta taşıdığınız zaman eğer eliniz daha güçlü olacaksa, sizin bu yola girmenizi kim engelleyebilir?

Büyük çatışmaların kıvılcımı hep bu bireysel olaylarla atılır. Bir kız kaçırma olayı, anında bir kan davasına dönüşür. Bir tarlanın sınır kavgasından iki köy karşı karşıya gelir. Eğer iki düşman birey arasında bir de etnik veya mezhebî bir fark varsa ve şartlar da uygunsa alın size bir etnik çatışma. Bu bireysel sorunlara bir de ekonomik çıkarları ekleyin. Batı illeri Gü-

neydoğu ve Doğu'dan nüfus çekiyor. Gelenler daha düşük ücretlerle ve kötü şartlarda ekmek parası peşine düşünce, yerli yoksulların standardı düşüyor. Doğan rekabete bir de gelenlerin dayanışması eklenince siyaseti bataklığa çevirecek düşman kamplar ortaya çıkmış oluyor.

Parti kelimesi bir bütünün parçasını anlatır. Siyasî partiler demokrasisinin işleyebilmesi için parçalardan bütüne gitmek gerekir. Bir yerde yolunuzu ve dengenizi kaybederseniz, particilik toplumu daha derin bölünmelere de savurabilir. Etnik kökenimiz bize ait değil; yani bizim seçimimiz değil. Şayet iradî tercihinizin eseri olmayan niteliklerinizin üzerine siyaset inşa edilirse, o zaman iradenizle yani kendi seçiminizle varabileceğiniz hiçbir hedef kalmaz. Etnik kökene dayanan siyaset, toplumu orman kanunlarının geçerli olduğu vahşi bir düzene sürükler. İnsan etnik kökenini belirleyemez; ama tercihleri ile medenî ve daha ileri bir toplum inşa edebilir.

Ergenekon'suz Kürt Açılımı

Bütün mesele halkın duygu, düşünce ve eğilimlerini yönetmek. Böylece bir iktidar oyununu yönetmiş oluyorsunuz. Açıklanan 3. iddianame, Türkiye'de kanlı siyasî operasyonların, dolayısıyla iktidar oyununun nasıl tezgâhlandığını anlatıyor. Alevî önderlerine yönelik suikast planları Türkiye'nin en çetrefil sorunu olan Alevî sorunundan bir iktidar projesinin nasıl çıkartıldığını gösteriyor. Bugün Ergenekon silahlı terör örgütü kendi başının derdine düşmüş vaziyette. "Demokratikleşme açılımı"nın Türkiye'yi bir barış ve huzur dönemine doğru taşıma şansı doğrudan Ergenekon'un enterne edilmesi ile bağlantılı olacak. Ergenekon iş başında iken Türkiye kolaylıkla ilkel bir Türk-Kürt çatışmasına sürüklenebilirdi.

Türkiye'nin sorunu bir terör veya PKK sorunu değil. Sorunu bir terör sorunu olarak tanımlamakta ısrar edenlerin, marjinal bir ideolojinin, Stalinist taktiklerle oluşturulmuş Marksist-Leninist bir örgütün Kürtleri temsil yeteneğini açıklayabilmesi lâzım. Normal şartlar altında DHKP-C ne ölçüde bir Türk örgütü ise, PKK'nın da o ölçüde bir Kürt örgütü olması gerekirdi. PKK'nın kendisini terör başlığı altında bir soruna dönüştüren Kürt Sorunu değil mi? Bugün çözmeye çalıştığımız sorunu yaratan aktörleri alt alta sıralasak, şiddet yöntemlerini kullanan PKK mı yoksa 1983 yılında giderayak kanun çıkartarak ***Kürtçe'yi yasaklayan 12 Eylül diktası mı daha ön sırada yer alır?*** Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'ni bir kin ve nefret

bataklığına çeviren dönemin zorbaları mı, yoksa Öcalan mı son 25 yılın hesabında daha fazla pay sahibidir? Bu sorulara verilecek doğru cevap, bulunacak çareyi de gösteriyor.

Türkiye'nin Bayramiç'teki kokoreç kavgası gibi, etnik bir çatışmaya sürüklenme ihtimali var mı?

Ben bu ihtimale karşı Türkiye'nin sigortasının MHP olduğunu düşünenlerdenim. Bugüne kadar dökülen onca kana rağmen bir Türk-Kürt çatışması ortaya çıkmadıysa, MHP'nin bu sonuçtaki payı inkâr edilemez. Aynı şekilde bu saatten sonra özellikle Batı illerinde bir etnik düşmanlık tırmanacaksa, MHP sorumluluk duygusu ile hareket edecektir.

Ankara'daki siyasî tartışmaların Bayramiç'teki kasap çırağına, "iki Kürt vatandaşa kokoreç ikram etmemek" şeklinde yansımasında bir yanlışlık olmalı. Hedef kitleye böyle yanlış ulaşacak çok sayıda mesaj son günlerde seri olarak üretilmiyor mu? Bu yanlışlığın sorumlusu kim?

Türkiye, Cumhuriyet tarihinin en zorlu sorununu çözmeye çalışıyor. Bu sorunun çözümü sadece hükümetin önümüze koyacağı pakete bağlı değil. Herkes sözüyle ve özüyle ortaya çıkacak olan çözümde yani çözümün şekli ve içeriğinde pay sahibi olacak. Bu ülkenin ortak çıkarına uygun davranmak ve hukukla kayıtlı olmak, bütün tarafların ortak vasfı olmalı. En temel soru ise şu: Ergenekon terör örgütünün içeride olması yetmeyebilir; birileri niyetlendiğinde önümüze çıkacak muhtemel provokasyonları önleyebilecek gücümüz var mı?

'İyi Şeyler' Nasıl Gerçekleşecek?

Mucize beklemediğimize göre "iyi şeyler" sabırla, emekle ve akılla gerçekleşecek. Yıllar boyu üst üste atılan düğümleri çözmek için derviş sabrına ve biraz sükûnete ihtiyacımız var. En önemlisi de herkesi kuşatacak bir güven ortamına. Kürt Sorunu nun çözümü konusunda uzun zamandan beri iyimserim ve bu iyimserliğimi sık sık ifade ediyorum.

Umudumun iki temel sebebi var. Birincisi, nesnel olarak çözümsüzlüğün tükenişi. İkincisi ise hep birlikte çözüm için ortak bir akıl üretme yeteneğimiz. Birincisi bize çözümü dayatan tecrübelerimizin tamamı; en başta 40 bin insanın hayatına mal olan ve şiddetle yüklü 25 yıla yayılan tecrübe. PKK'lı Cemil Bayık'ın "silahla yapılan yapıldı" sözü, şiddetin bir siyaset aracı olarak kendini tüketmesini anlatıyor. Bayık'ın "iki taraf için de" vurgusu ile devlet ve PKK arasında kurduğu paralellik yanlış. PKK'nın şiddet üretmediği bir ortamda devlet katında "askerî çözüm"ü hiçbir Allah'ın kulu savunamaz. Meselâ salt sivil itaatsizlik veya pasif direniş yöntemleri ile süren –veya bütünüyle siyasal- bir Kürt hareketine karşı hangi "askerî önlem" alınabilir? İki aşiret arasındaki kan davası değil, siyasal şiddet dönemi sona eriyor. Bu yüzden DTP'nin tekrarladığı "iki taraf da silahtan elini çeksin" sözünün, aba altından sopa göstermek ve "silahı bırakmam ha" tehdidinde bulunmak dışında hiçbir anlamı yok. MHP'de somutlaşan "çözüm için

parmağını oynatan haindir" yaklaşımı da, çeyrek yüzyıllık tecrübenin ışığında hiçbir anlam taşımıyor. PKK uluslararası şartların silahla varılacak bir hedefi imkânsız kıldığının farkında. Devam edecek şiddetin kime ne faydası olacak? PKK'ya, PKK'nın temsil ettiği misyona ve Kürtlere hiçbir faydası olmayacağı ortada. Bu sonucun ne PKK'ya, ne Kürtlere ne Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve ne de 72 milyon vatandaşı ile bu ülkeye hiçbir yararı olmayacak. Çözüm arayan ortak aklın önünde duran tablo bu. Kazananı olmayacak bir savaşı sürdürmek hangi aklın eseri olabilir?

PKK-DTP kanadı, Öcalan'ın İmralı'dan ürettiği aklı takip ediyor. Kandil'de Karayılan'ın 15 Temmuz'a kadar uzattığı "eylemsizlik" durumunu Öcalan bir kalemde 1 Eylül'e kadar uzatıyor. PKK liderinin ideolojik köşeleri keskin bir siyaset dünyası var. Kavramlarla teori üretiyor ve strateji geliştiriyor. Geliştirdiği planın bir muadilini devlette öne çıkan inisiyatifte arıyor. Çözüm için girişilen çabalarda Marksist literatüre göre şekillenmiş bir örgüt liderinin ideolojik aklı ile yaklaşık iki asırdır etnik başkaldırılarla uğraşarak yetkinleşmiş pragmatik bir devlet aklı karşı karşıya geliyor.

Karşımızda çapraşık bir gemici düğümü var. İç içe geçmiş farklı sorunların ayrı ayrı düğümleri. Sorun dediğimiz zaman şunu söyledik: Türkiye'nin bir "Kürt Sorunu " var ve ondan neşet eden bir "terör sorunu" karşımızda duruyor. Çözüm için önce terör sorunundan başlamalıyız. Yani? Önce PKK sorununu çözmemiz gerekir.

PKK sorunu nasıl çözülür? Silah bırakmaya niyetli olan PKK'yı hedefleyen bir af yasası ile. Sorunun çözümüne önemli bir katkı sağlayan Deniz Baykal'ın yaklaşımı doğru. PKK savaş baltalarını gömer ve af gündeme gelir.

1993'te, 1999'da ve son olarak 2003'te kaçırılan fırsat bu sefer kaçırılmamalı. 2009 yılı içinde, yani Meclis yeni yasama dönemine başlar başlamaz kapsamlı ve ikna edici bir af kanunu Meclis'ten çıkmalı. PKK sorununu yani terör sorununu sona erdirecek ve Kürt Sorunu 'na eğileceğimizi mümkün kılacak kritik adım bu. O zaman soruyu şu şekilde soralım: Meclis çözüm yolunda böyle bir af kanununu çıkartabilir mi? Soruyu tersinden sorduğumuz zaman makûl olan cevap kendiliğinden ortaya çıkıyor. Türkiye'de yeni bir başlangıç yapmak için çıkartılması gereken af kanununu engelleyenler, bunun hesabını verebilir mi?

Cevap: Af kanunu 2009 yılı sona ermeden çıkacak. Yaz aylarında AK Parti ve CHP bu kanunun çıkmasını tekeffül edecekler. MHP, askerin rezervini kaldırması ve çözümden yana tavır koyması üzerine boşluk dolduruyor. Kürt Sorunu'nun çıpasını MHP elinde tutuyor. Bu konuda MHP'nin de bir açmazı var. MHP'nin üniter-ulus devlet konusundaki hassasiyetlerini ve sorunu teröre indirgeyen yaklaşımını sürdürebilmesi için af kanununa karşı çıkmaması gerekiyor. Bağımsız bir Kürt devleti ideali peşinde koşmayan Kürtlerin tamamı için Kürt Sorunu bir demokratikleşme sorunu. Demokratik kurumlaşmanın, insan hakları standartlarının ve hukuk devleti güvencesinin evrensel ölçülere ulaştığı bir Türkiye'de Kürt Sorunu diye bir sorun kalmaz. Türkiye, merkezî idarenin yeniden yapılandırılması ve yerel yönetimler reformunu yıllardır Kürt Sorunu bahane edildiği için yapamıyor. Seçimle iş başına gelen valilerin, adalet ve dış güvenlik dışında her konuda karar veren il genel meclislerinin iş gördüğü bir ülkede federasyon veya özerklik tartışması yapılır mı? Federasyon isteyenler Batı'da yaşayan Kürtleri nasıl ikna edecek?

Kürt Sorunu bir demokratikleşme sorunu. Bu demokratikleşme sorununun merkezinde ise Kürtçe sorunu var. Ezberlediklerimizi ve ne anlama geldiğini bilmeden tekrarladıklarımızı bir kenara bırakalım. Anadili Türkçe olan 60 milyonluk nüfus, kendilerini Kürtlerin yerine koyup Kürtçe hakkında hüküm tesis etsinler. Kürtçe yer isimlerine ve parantez içinde yöre halkının kullandığı isimlerin kullanılmasına itiraz edenlerden, bu durumun ulus devletin neresine ve nasıl dokunduğunu açıklayacak üç mantıklı cümle isteyelim.

Karmaşık bir düğümü çözüyoruz. Endişe ve güvensizlikle birbirimizin yüzüne değil yaptığımız işe eğilelim.

Aşk iki insanın birbirine bakması ile değil, aynı şeye bakması ile doğar ve büyür. Türkiye'de "iyi şeyler"in olmaması mümkün mü? "Mümkün" diyenlere soralım: Peki bize kim engel olacak?

Eşkıyalar ve Devlet İdeolojisi

"Eşkıyalar ve Devlet: Osmanlı tarzı devlet merkezîleşmesi", Columbia Üniversitesi tarih ve sosyoloji profesörlerinden Karen Harney'in ilk kitabı. Kitabın İngilizce orijinali 1994'te "Bandits and Bureaucrats" (Eşkıyalar ve Bürokratlar) başlığı ile New York'ta yayımlanmış.

1999'da Zeynep Altok tarafından çevrilip Tarih Vakfı Yurt Yayınları arasında Türkçeye kazandırılmış. Yazar Kadı Sicilleri, Ruznamçeler gibi birincil kaynakları kullanarak Celali İsyanları'nın iki evresini (1590-1611 ve 1623-48) konu alıyor. Karşılaştırmalı tarih çalışmaları yapan Karen Harney, Osmanlı Devleti'nin isyanları bastırmak için izlediği politikayı tek tek vesikalardan yola çıkarak önümüze koyuyor.

Harney vardığı sonucu, isyancılar ile devletin pazarlık biçimlerini aktardığı VI. Bölüm'de şu şekilde özetliyor: "Osmanlı Devleti 17. yüzyıl boyunca, büyük sekban gruplarının başındaki eşkıya reislerinin taleplerini merkezle bütünleştirebilmek için siyasî anlaşma yapma ve merkeze dahil etme yöntemlerine başvurdu. Bu noktada, eşkıyalara verilen tavizlerin ciddî bir zaafa işaret etmediğini ileri sürmek istiyorum. Bu anlaşmalar Osmanlıların aynı anda üç cephede birden savaşmak zorunda kalmaması için ülkeler arası ve ülke içi basınçları dengelemek hesabıyla yapılmışlardı. Anlaşma yaparak ve merkezle bütünleştirerek hakimiyeti pekiştirme çabalarının ardında yatan en önemli saiklerden biri de jeopolitik kaygılardı."

Yazar isyancılara verilen tavizleri anlatırken okuyucuya çok şaşırtıcı gelecek bir tez ileri sürüyor. Devlet eşkıyalığı, devletin merkezî iktidarını sağlamlaştırmada bir araç olarak kullanıyor. Bu tezini, her isyan döneminden sonra merkezin gücünün arttığını göstererek kanıtlıyor. İsyancılarla yapılan pazarlıklar devletin zaafını değil, tam tersine aklını ve gücünü gösteriyor.

İsyancılarla yapılan pazarlıklar ve verilen tavizler neleri kapsıyordu? Her biri o dönemin namlı birer asisi olan Karayazıcı, Abdülhalim, Deli Hasan, Tavil Halil, Kalenderoğlu, Yusuf Paşa ve Muslu Çavuş gibi isyancılardan uzlaşmaya yanaşanlara devlet hilatlar göndererek paşalık rütbesi veriyor, bu rütbeyi kullanacakları geniş vilayetleri de emirlerine tahsis ediyordu.

Canpolatoğlu Eşkiyası

1606 yılında o dönemin en meşhur eşkıyası Canpolatoğlu'nun saraya yazdığı mektubu, Karen Harney kitabına almış. Mektupta Canpolatoğlu kendisine beylerbeyliği, çevresindeki adamlarına da tek tek sıralayarak çevredeki vilayetlerin (Antep, Maraş, Halep, Ma'arra, Samsad, Malatya, Kars, Zülkadriye, Rakka, Tarsus, Bozok, Sis) verilmesini istiyor. Padişah I. Ahmed mektubun sol üst köşesine "bu kadarı da fazla" diye not düşmüş. Tarih, Osmanlı Devleti'nin Batı'da Avusturya ile savaştığı, Doğu'da ise İran ile savaş hazırlıklarının sürdüğü bir evre. Padişah'ın bu notuna rağmen Canpolatoğlu'na Halep Beylerbeyi unvanı veriliyor ve bu eşkıya bir süreliğine de olsa devletin Halep vilayetindeki meşru temsilcisi sıfatını kazanıyor.

Bu evrelerden ilkinin meşhur Kuyucu Murat Paşa'nın sadaret dönemi olduğunu hatırlatalım. Devletin isyancılara karşı

sertliğine Kuyucu Murat Paşa'yı örnek gösterenler, eşkıyaya paşalık rütbelerini ve yönetecekleri yerleri dağıtan devlet adamlarının başında Kuyucu Murat Paşa'nın geldiğini mutlaka öğrenmeliler. İkinci evre ise yine sertliği ile anılan IV. Murad'ın saltanat yıllarıdır.

"Eşkıyalar ve Devlet" kitabının bize anlattığı şu: Devlet eşkıyalığın kökünü savaşarak ve uzlaşarak kazımaya çalışıyor. Ama daha ötesi eşkıyalığı yaratan şartları ortadan kaldıramadığı için, eşkıyalarla fırsat buldukça savaşarak, zaman zaman uzlaşarak bu işi merkezin otoritesini güçlendirecek bir vesileye dönüştürüyor. Nasıl mı? Eşkıyalıktan bizar olan halkın desteğini kazanarak.

Tarihçiliğin ciddi bir iş olduğu inancıyla bu kitabı özellikle Erhan Afyoncu ve Yusuf Halaçoğlu'na tavsiye ederim. İsyancıya "paşa rütbesi" nasıl verilirmiş, okuyup öğrenebilirler. Devlet yönetmenin akıl işi olduğunu, bu aklın da devletimizin selefi olan Osmanlı'da fazlasıyla mevcut olduğunu anlaması gerekenler bu kitabı dikkatle okumalı.

Hamasetle devlet gemisi yürümüyor.

Açılım Türkiye'yi Böler mi?

Açılımdan vazgeçsek. Hükümet, "Ülkemizin şartlarının böyle bir açılım için elverişli olmadığı anlaşılmış ve süreç askıya alınmıştır" açıklaması yapsa. Ne olur dersiniz? Geri adımın gerekçesi mi? CHP ve MHP'nin "yıkıcı" muhalefeti, projenin askıya alınması için yeterli.

CHP Genel Başkanı "Bu sürecin sonunda Türkiye çatışmaya sürüklenecektir" demiyor mu? Bunu söyleyen kahve falı bakan biri değil, anamuhalefet lideri. Onun vereceği hüküm basit bir tahmin değil, temsil ettiği kitleler için bir hedef tayinidir. Bu söz üzerine CHP'lilere düşen görev, çatışmanın tarafı olmak ve Türkiye'yi çatışmaya sürüklemektir. Öyle değil mi? MHP lideri daha doğrudan hedef tayin etmiyor mu? Bir kitle partisinin lideri takipçilerine "dağı" mücadele alanı olarak gösteriyorsa, içeriği belli olmayan projeyi bir "yıkım projesi, açılımın sahibi hükümeti peşinen "hain" olarak niteliyorsa, hitap ettiği kitlelere düşen görev "karar anı"na katılmak olacaktır. "İşgal gücü"ne benzettiği iktidarı "tarihe gömme" görevini "millete" tevdi eden muhalefet bir tehlikenin habercisi olmaktan çıkıp çatışmanın tarafı haline gelmiş demektir. Siyaset yapmıyoruz. Savaş davulları çalıyor. Yalın kılıç saldırıya geçmiş muhalefet blokunu karşınıza alıp bu çok hassas sorunu nasıl tartışabilirsiniz?

Kısaca bu durum karşısında hükümet, "muhalefetin çatışmacı tutumu yüzünden genel bir uzlaşma ihtimali görünme-

diği için açılımı durdurduk" derse kim kaybeder? Evet kim kaybeder? Bu sorunun tek bir cevabı var. Her şeye itiraz edenlerin bile itiraz edemeyeceği tek bir cevap. Açılıma itirazla hafifleyenlerin bile itiraz edemeyeceği bir cevap. Kaybeden Türkiye, yani hepimiz olmaz mıyız?

Son Terörist Kim?

Kapalı kapılar arkasında hazırlanan konuşma metinlerinin, mesajların veya basın açıklamalarının dünyası karanlıktır. Beyaz kâğıt üzerine yazılanlar bir açıklamaya dönüşene kadar kılı kırk yaranlar, satır aralarına, virgüllerin ve noktaların üzerine tonlarca yük yüklerler. Bu mesajların altına imza atanların ağzına mikrofon dayandığı zaman ise, bazen bambaşka bir dünya ortaya dökülür. Her zaman doğal olan daha hesapsızdır ve daha gerçektir.

Başbakan ve Genelkurmay Başkanı önceki gün Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda yapılan devir teslim töreninden çıkıyorlar. Vedalaştıktan sonra Başbuğ, Başbakan'ı durduruyor ve koluna girip basın mensuplarını kastederek "Arkadaşlara sizin yanınızda bir şeyler söylemek istiyorum." diyor. Başbakan'ın şahit olmasını istediği sözler ise şunlar: "Buraya gelirken son raporları okudum. Temmuz ayı içinde 14 terörist bize teslim olmuş. Bunların 10'u hemen çıkarıldıkları mahkemece salıverilmiş. İkisi daha serbest bırakılmış, ama tutuksuz yargılanmak üzere. İkisi de tutuklu yargılanacak. Yani teslim olanların çoğu, hemen salıverilmiş." Başbakan da konuşuyor ve Genelkurmay Başkanı'nın sözlerini onaylıyor.

Etnik Kimliklerin Dayanılmaz Ağırlığı

Diyarbakırspor Başkanı Çetin Sümer olaylı Bursaspor-Diyarbakırspor maçı için "...Onlar organizeli biçimde üzerimize geldiler. Türk bayrağı açtılar. Sanki biz başka milletten ve ülkeden gelmişiz." diye feryat ediyor.

Üstelik bu sözleri Amerika'nın Sesi Radyosu'nda Kürtçe olarak söylüyor. Futbolla hiç ilgim yok. Ama bu maçta, sanıyorum Türkiye'nin ezici çoğunluğu gibi Diyarbakırsporlu oldum. Tribünlerde yaşanan rezaleti Bursa'ya mal etmek de haksızlık. Türkiye'de çözüm umudu yükselirken öğretilmiş bir gerginlik de tırmanıyor. Bu gerginliğin tarafları giderek marjinalleşiyor. Yine de herkesin şapkasını önüne koyup kitlelere neler öğrettiğini gözden geçirmesi lâzım. Diyarbakırlıların, bir bütün olarak Bursa'daki olaya Türkiye'nin gösterdiği tepkiyi ve mazlumdan yana tavır alışını fark etmemeleri imkânsız. Bize ise musibetlerden ders çıkartmak düşüyor.

Etnik gruplardaki yakınlık, grup dayanışması ve ortak kültür futbol fanlarında da var. Tıpkı etnik kimlik gibi futbol taraftarlığı da aynı duyguları paylaşan daha homojen bir gruba ait olma ihtiyacını karşılıyor. Tıpkı kabilelerin totemi gibi futbol takımlarının da sembolleri, hatta daha basit anlaşılabilen renkleri var. Hepsinden önemlisi tıpkı etnik kimlikler gibi, futbol taraftarlığının da yaşayabilmesi gibi, etnik gruplar arasında olduğu gibi futbol takımları arasında bir mücadele veya rekabet gerekiyor. Sürekli devam eden bir gerilim etnik/futbol kimliklerini diri tutuyor; grup içindeki dayanışmanın, ortak ruhun gerekçesini oluşturuyor.

Futbolun Etnik Kimliği

En ilkel, kaba ve en vahşi biçimiyle etnik gerginliğin futbol sahalarında dışa vurup taşması bu yüzden tesadüf değil. Futbol, rekabeti ve mücadeleyi kurallara bağlıyor. Etnik gerginlikler ise tam bir kaos ortamında ve adaletsiz biçimde sürüyor. Ne kurallar ne de kural dışı hareketleri cezalandıran hakemler var. Üstelik kan döküyor.

Türkiye esaslı bir etnik sorununu demokrasi standartlarını yükselterek çözmeye çalışıyor. Bu aşamada "etnik cemaat" veya "etnik kimlik" ile "etnik mücadele"nin birlikte var olduğunu hatırlamalıyız. Sıkı dayanışma ağları sıkı düşman kutuplar yaratır. Kürtleri ilgilendiren etnik sorunu çözerken Türkiye'nin geniş kapsamlı bir etnik mücadelenin içine yuvarlanma tehlikesi var. Kürt etnik kimliğinin öne çıkması, üstü örtülen veya önemsenmeyen başka etnik kimliklerin de sivrilmesine yol açıyor. "Varsın öne çıksınlar, ne olur?" itirazının çözemeyeceği kadar karmaşık bir sorun: Bu etnik kimlikler doğrudan doğruya kendilerini Kürt kimliğinin karşısına yerleştiriyor ve onunla rekabete giriyor. Türkiye'de Bursa şehir stadında ortaya çıktığı gibi yükselen bu anti-Kürt dalga, zengin etnik çeşitliliği içinde barındırıyor.

Sosyal psikolojinin kullandığı "ethnocentrism" kavramı bu tehlikeyi haber veriyor. Bu kavram kişinin etnik kökenini ve kimliğini merkeze alarak diğer insanlarla ilişki kurmasını anlatıyor. Etnik kimlik gündelik hayat içinde merkezî bir konuma yükseliyor. Kişi kendisini ait olduğu etnik topluluk üzerinden tanımlıyor. Etnik kültürünü ve niteliklerini eşsiz ve benzersiz olarak görüyor ve karşısındakine bir üstünlük veya

ayrıcalık olarak yansıtıyor. Ortak, evrensel insanî nitelikler birden karşımıza etnik meziyetler olarak çıkıyor. Diğer insanlarla da, onların etnik kimlikleri üzerinden ilişkiye giriyor. "Ethnocentrism" toplumsal hayat içinde ortak paydaları değil etnik kökenin getirdiği farklılıkları öne çıkartıyor. Etnik egolar şişiyor ve birbiri ile tokuşmaya başlıyor.

Adına ister mozaik, ister kilim deseni, ister çiçek bahçesi diyelim, Türkiye bir etnik alaşım niteliği taşıyor. Etnik egoları şişmiş bir toplumda, etnik kimlikler üzerinden diğer insanlarla ilişki kurmaya başladığımız zaman bu ülkede yaşanmaz. Etnik kimlikler üzerinden çatışma derinleşirse bu sefer etnik cemaatler her birey için birer sığınağa veya aşılmaz duvarları ile kalelere dönüşür.

Etnik Çeşitlilik

Anti-Kürt dalganın nüfus yapısı etnik anlamda heterojen olan batı illerinde yükseldiğini söylerken, bu tehlikeyi anlatmaya çalışmıştım. Etnik grup veya etnisite kavramı yanlış anlaşılıyor. Etnik kimlikler ırk toplulukları anlamına gelmez. Ortak bir geçmiş veya hatıralar ile paylaşılan ortak kültür, şayet insanların ortak bir cemaate mensup olmasına yetiyorsa o zaman etnisiteden bahsedilir. Daha çok "öteki"nin önüne konulacak özellikle gündelik hayatta yaşayan farklı nitelikler etnik rekabet için yeterlidir.

Etnik çeşitliliğin en fazla olduğu bölgeler Türkiye'nin batı illeri. Bu durumun iki temel sebebi var. Birincisi 1924 mübadelesinde özellikle bu bölgelerde mukim olan Hıristiyanların göç ettirilmesi ve daha geniş bir coğrafyadan gelenlerin gidenlerden boşalan yerlere yerleştirilmesi. İkincisi ise Türkiye'nin iç göç alan sanayi bölgelerinin batıda yer alması. Bu iki temel faktör, Türkiye'nin mevcut nüfus yapısını da açıklamaktadır.

Türkiye'nin etnik zenginliği içinde iki grubun çok kritik

mevkii bulunuyor. Birincisi Rumeli göçmenleri. İkincisi ise Kafkas göçmenleri. Cumhuriyet'in kurulmasından çok kısa bir süre önce 93 Harbi, Balkan Muhacereti ve son olarak 24 Nüfus Mübadelesi ile doğdukları yerlerden sökülüp, göç etmek zorunda kalan bu Türk nüfusun yani Rumeli muhacirlerinin, Anadolu'nun yerlilerinden farklı olarak etnik sorunlar konusunda genetik bir hassasiyetleri var. Çünkü göç ettikleri yerlerde çok etnikli bir toplumsal yapının yol açtığı katliamlar onların ortak hafızalarını oluşturuyor. İkincisi Kafkas muhacirleri. 1864'ten itibaren anavatanlarından sökülmüş, büyük trajediler yaşamış bu toplum vatan toprağını kaybetmenin ne büyük acılara yol açtığını ve bu acının arkasındaki etnik mücadeleyi çok iyi tecrübe etmiş. Kurtuluş Savaşı büyük ölçüde Çerkez gerilla birliklerinin başlattığı millî direniş ve bastırdığı isyanlar ve ağırlıklı olarak Rumeli kökenli komuta heyetinin sevk ve idaresinde kazanılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşunda bu iki grubun işgal ettiği ağırlıklı yer, muhtemelen bu insanların bir nesil içinde yaşadıkları dramatik geçmişlerinden kalan reflekslerin eseridir. Aynı şekilde devletimize sinmiş olan korku halini de büyük ölçüde bu iki grubun acı geçmişi ile açıklamak gerekir.

Etno-merkezli gözlükler yakını görmek içindir. Uzağı görmeye çalıştığınız zaman farklılıklar bir zenginlik olmaktan çıkıp düşmanlığa dönüşüyor. "Demokratik açılım" ile paralel Türkiye'nin iç göç alan batı illerinde bir anti-Kürt dalganın yükseldiği doğru. Bursa-Diyarbakır maçı, etnik taassup ile futbol taassubunun üst üste çakışması yüzünden çarpıcı bir örnek. Ama bu etnik rekabetin üzerine çıkan bir sağduyunun Türkiye'ye egemen olduğu, herkesin ağız birliği etmişçesine mağdurun yanında yer alması ile ispatlanmış oldu. Bize düşen bu etnik kimliklerin dayanılmaz ağırlığını biraz hafifletmek olmalı. Ölçü ise şu olmalı: Hiçbir etnik kimlik diğerinden üstün değildir.

Silaha Sarılmak Lâzım!

Habur'a gelip teslim olan PKK'lılar için CHP ve MHP liderlerinin söylediklerinden çıkacak tek sonuç bu. Türkiye her şeyini kilitleyen en temel sorununu çözerken muhalefetle değil, esaslı bir ciddiyet sorunuyla karşı karşıya.

Geldiler, teslim oldular, serbest bırakıldılar; bu denemenin arkasından devamı gelecek. Dile kolay, 25 yıllık umudumuz gerçekleşiyor: PKK silah bırakıyor. Muhalefet ise "niye geldiniz?" diye soruyor. "Niye silah bırakıyorsunuz?" diye sıkıştırıyor. Biz ne diyelim: "Alın silahlarınızı geldiğiniz yere dönün!" Öyle mi?

Çözmeye çalıştığımız sorun 25 yılın değil, 86 yılın sorunu. 86 yıldır halının altına süpürdüğümüz bir sorunu çözmeye çalışıyoruz. Devletin bekâsını, ulusun bütünlüğünü, ülkenin geleceğini düşünen herkesin çok dikkatli ve özenli olması lâzım. Her şeyden önce ciddiyet lâzım. Gündelik siyasetin televizyon kameralarına odaklı şahsiyyat kokan sivri dili bu sorun için uygun değil. Liderlerine konuşma metni yazanlar, her kelimeyi kuyumcu terazisinde tartmalı. Mikrofona çıkıp konuşanlar, söz gırtlağın dokuz boğumundan geçerken dokuz kere düşünmeli.

Bahçeli gelip teslim olan 34 kişi için "Bunlar, elinde bebeklerin, anaların, kadınların, şehitlerin kanı olan, silahlarına masum binlerce vatandaşımızın kanı bulaşmış hain teröristler-

dir" diyor. Savcılık bu "hain teröristler"in ifadesini alıyor ve hakimler serbest bırakıyor.

Baykal gelenleri şöyle tasvir ediyor: "Biz silahı, şiddeti, sizinle mücadeleyi bırakmayacağız, tekliflerimizi taşımak üzere buraya geldik, mektubumuz elimizde geldik, Ankara'ya gideceğiz, yetkililere bunu anlatacağız. Gereğini yapın, yapmazsanız görürsünüz, diyorlar." PKK'nın silah bırakmasını ve mensuplarının devlete teslim olmasını Baykal'ın tasvir ettiği gibi anlayacaksak bize ne yapmak düşüyor?

Eğer "eli kanlı hain teröristler" bizi tehdit etmeye geldilerse, üstelik serbest bırakıldılarsa bize ne yapmak düşer? "Niye teslim oldular?" ve "Niye serbest bırakıldılar?" sorularına Bahçeli'nin ve Baykal'ın verdiği cevaplara inanırsak hepimizin hiç beklemeden silah başına koşmamız lâzım. Böyle ciddiyetsizlik olur mu? Hem de bu kadar hassas bir konuda.

Türkiye'nin Batı bölgelerinde bir anti-Kürt dalga açılım açıldıkça yükseliyor. MHP'nin ve CHP'nin celallenmesine gerekçe teşkil eden toplumdaki bu yaygın eğilimde esaslı bir sorun var. Bu dalga MHP'nin de CHP'nin de taşıyamayacağı bazı marazları bünyesinde barındırıyor. Bu insanları "Sizin çözümünüz ne?" diye sıkıştırdığınız zaman en son noktada vardıkları yer PKK'nın bile cesaret edemediği ülkenin bölünmesinden başka bir şey değil. Söyledikleri şu: "Güneydoğu Kürtlere verilsin, Batı'daki Kürtler de geri gönderilsin."

Türkiye'yi ayrıştıran, bölen dinamikler Güneydoğu'da değil Batı'da işliyor. CHP ve MHP bu anti-Kürt dalgaya yaslanarak konuşurken hata ediyor. Bu dalga milliyetçi veya "millî birlik-beraberlik" yanlısı bir eğilim değil. MHP de, CHP de bu kesimin sözcülüğünü üstlenirken kendilerini var eden asıl değerleri tahrip ediyor.

PKK'lılar gelip teslim olacak. Daha ötesi, cezaevlerinde ve dağda geri kalanları topluma kazandıracak yollar yöntemler aranacak. Türkiye 86 yıllık yapısal sorununu bugün anlayış birliği içinde çözecek. Önümüzde koskoca bir fırsat duruyor. Bu fırsat muhalefetin popülizmine feda edilemez.

Biraz ciddiyet lazım. Baykal'ın ve Bahçeli'nin ellerinde silah Habur'da PKK'lıları geri göndermeleri imkânsız. Ama ciddiyetle muhalefet yapmaları mümkün.

Büyük sorunlar çözülürken büyük sorunların tarafları da çözülürler. Türkiye bir sınavdan geçiyor. Muhalefet partileriyle birlikte...

AK Parti Kurt Kapanına Girdi

Kurt kapanı, kurtların avlanma şeklinden alınma bir savaş stratejisi, dolayısıyla bir politik strateji.

En güçlü ve saldırgan olan kurt ava saldırır. Sonra güya karşısındakinden korkmuş gibi yaparak kaçmaya başlar. Av kaçan kurdun peşine takılır. Bu sefer çevredekiler daireyi kapatıp avı kapana sıkıştırır, kaçacak yer bırakmazlar.

AK Parti Kürt Sorunu nu çözmek üzere başlattığı süreçle, PKK'nın barış çağrıları ile boşalttığı alanı doldurmaya başlamıştı. Sağdan ve soldan, yani MHP ve CHP'den gelen yıpratıcı saldırılara rağmen ilerlemeye devam etti. Kabul etmek gerekir ki bu ilerlemeyi mümkün kılan en önemli faktör, silah bırakmaya istekli PKK'ydı. 34 kişinin gösterişli tesliminden sonra, şimdi PKK kaçmayı bırakmış ve kovalamaya başlamış görünüyor. Hükümetin frene basması, Başbakan'ın "sil baştan yaparız" sözleri bu yüzden. Daire tamamlandı, AK Parti kurt kapanına girdi.

Mehmet Yılmaz'ın Zaman'da yazdığı "KCK, PKK'nın yerine mi geçiyor?" başlıklı önemli analizi, örgüt cephesinde ince hesapların yapıldığını gösteriyor. "Demokratik açılım" projesinin sahibi AK Parti. Açılım sürecinin, her biri tek başına bu süreci baltalayacak ve durduracak güce sahip dört ana aktörü var. MHP ve CHP sağ ve sol kanatları, PKK asıl cepheyi oluşturuyor; TSK ise ricat yolunu tutmuş durumda. Askerler AK Parti'yi bu sürece arkadan itti, PKK geri çekilerek AK Parti'ye ilerleyeceği alan bıraktı. CHP ve MHP ise iki tarafta AK Par-

ti'nin ayağının kayıp düşmesi için zemini kaygan hale getiriyor.

Öcalan, İmralı'da avukatları aracılığıyla verdiği son mesajlarda 180 derecelik bir dönüşle doğrudan AK Parti'yi hedef alıyor. 34 kişinin gelip teslim olmalarının sembolik anlamlarından biri, Öcalan'ın PKK üzerindeki liderliğini pekiştirmeleri. Çünkü talimatı veren o. Öcalan bu sonuçtan AK Parti'ye, sürece ve kendisine yönelik abartılı sonuçlar çıkartıyor. Sürecin ağır yükünü sırtına alıp ilerleyen AK Parti'ye cepheden saldırıyor. Kendisini de CHP ile MHP'nin durduğu muhalefet mevzisine yerleştiriyor.

"Kurt kapanı" metaforu, "demokratik açılım"a siyasî rekabet perspektifi veriyor. Herkesin bir hesabı var. Dört ana aktör, hasım olarak gördüğü AK Parti ile hesabını göreceği bir fırsat yakalamış oluyor. Kürt Sorunu üzerinden siyasî hesaplar görülüyor. Türkiye'nin en önemli sorunu olan Kürt Sorunu çözülürken siyasî dengeler değişecek. Bütün aktörler bu durumun farkında ve hesapların ucu alabildiğine kışkırtıcı ve açık. Bu sürecin nihayetinde asker tekrar eski saltanat günlerine geri dönebilir. AK Parti hızla çözülebilir; CHP ve MHP siyasî boşluğu doldurabilir, hatta dışardan bir merkez-sağ parti de Meclis'teki yelpazeye dahil olabilir. PKK (artık onun legalleşmeye çalışan devamı KCK) Güneydoğu'nun tek patronu olabilir. Bu sıraladıklarımın her biri birbirini tamamlayan ve birlikte var olacak sonuçlar. Şiddetin yeniden halkı esir aldığı bu dönemin içinde asker devlet içindeki iktidarını pekiştirmiş, PKK Türkiye'yi bölünme noktasına getirmiş, MHP ve CHP de güçlenmiş olacaktır.

AK Parti'yi kapana kıstırarak hesaplarını görmeye kalkanlar daha büyük bir kapanın içine giriyorlar. Asıl halkın oluşturduğu çembere dikkat etmek lâzım. Duygusal kabarmaların baskın olduğu bu başlangıç evresi geçip, ortalığa sağduyu hâkim olunca çözümün sürükleyici gücü siyasî hesapları alt-üst

etmeye başlayacak. Dört ana aktör içinde en önemlisi hâlâ askerler. "Bu proje devlete ait değil" dedikleri an, süreç sona erer. Peki ne olur? Hiç kimsenin elinde üzerinde hesap yapılacak bir ülke kalmaz. En başta askerlerin.

Öcalan'ın açılımı, kendisini ve örgütünü meşrulaştıracak bir araca indirgeyen taktik hamlesi, PKK'yı Kürt kamuoyunun kurt kapanına sokmaz mı?

Ava giden avlanır. Halkın kuracağı kapandan hangi siyasî hesap kurtulabilir? Başbakan "Bu işin muhatabı millet" derken meğer çözümsüzlüğün aktörlerini peşinen hesaptan düşürmüş.

İkinci Bölüm

Hüseyin Yayman

DTP Siyasetinde PKK İpoteği!

22 Temmuz seçimlerinin üzerinden bir yıl geçti. 1991 yılında kurulan SHP-HEP ittifakından bu yana Kürtler ilk defa kendi partileriyle parlamentoda temsil ediliyorlar. Halkın Emeği Partisi(HEP) seçim ittifakı sonrası 20 Ekim 1991'de yapılan genel seçimlere Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)listelerinden katıldı ve yirmi iki milletvekiliyle meclise geldi. SHP'le yapılan işbirliğinden bu yana 1995, 1999 ve 2002 seçimlerine katılan ancak barajı aşamayan geleneğin devamı partiler Demokratik Toplum Partisi (DTP) adı altında bağımsızlarla girdiği ilk seçimde parlamentoda grup kuracak sayıya ulaştı.

Bugünden bakıldığında HEP deneyiminin maalesef iyi değerlendirilemediği ve geride Kürt siyaseti için acı bir tecrübe bırakarak tarihteki yerini aldığı görülüyor. 14-15 Ekim 1989 tarihinde Paris'teki Kürt Konferansına katılan SHP milletvekilleri Ahmet Türk, M. Ali Eren, Kenan Sönmez, İsmail Hakkı Önal, Salih Sümer, Mahmut Alnıak ve Adnan Ekmen'in partiden ihracıyla başlayan süreç Kürt siyasetinde pandoranın kapağını açtı.

Genel Başkan Erdal İnönü ile Genel Sekreter Deniz Baykal arasındaki parti içi çekişmenin kurbanı olan bu isimlerin partiden atılmasıyla partide tam bir kaos yaşanmaya başladı. İh-

raç kararı üzerine Güneydoğu teşkilatları hemen istifalarını verdiler. Yerel seçimlerde Anavatan Partisi karşısında alınan büyük galibiyet SHP içindeki alt üst oluşu durdurmaya yetmedi.

HEP'ten DTP'ye Kürt Siyaseti

SHP'den ayrılan isimler sadece içinde Kürtlerin olduğu bir etnik parti kurmak istemiyorlardı. Bu amaçla sol siyasetin önde gelen saygın isimleriyle sürekli görüşerek daha özgürlükçü bir parti kurma peşindeydiler. İstifa sürecinde Güneydoğulu vekillerle hareket eden Aydın Güven Gürkan yeni oluşumun genel başkan adayıydı. Fakat ani gelişen olaylar nedeniyle Aydın Güven Gürkan "Bu çocuk Kürt doğdu" dedi ve hareketten koptu (Faruk Bildirici, Yemin Gecesi, Doğan Kitap, 2008).

Tarih, Türkiye solunun saygın ismi merhum Aydın Güven Gürkan'ı haklı çıkardı. HEP'ten bu yana kurulan beş parti de çeşitli teşebbüslerine ve açılım arzularına rağmen sözde Türkiye özde bölge partisi oldular.

SHP listelerinden seçime giren HEP artık yirmi iki milletvekili sahibiydi. 6 Kasım 1991'de yapılan yemin töreninde Hatip Dicle ve Leyla Zana'nın Kürtçe yemin etmeleri bu süreçte tam anlamıyla bir milat oldu ve her şey tersine döndü. Ülke hızla bir kutuplaşmaya sürüklendi ve HEP Anayasa mahkemesi tarafından kapatıldı. Akıl tutulması bununla da sınırlı kalmadı ve HEP'in yerine kurulan DEP'e katılan vekillerinin dokunulmazlıkları kaldırıldı ve TBMM'de gözaltına alındılar.

Parlamentoda bunlar olurken dışarıda ülke bir iç savaşa sürükleniyordu. Toplumsal polarizasyon had safhadaydı ve kimse kimsenin sağduyu çağrısına itibar etmiyordu. Bu süreçte gerilim bilinçli olarak yükseltildi ve şiddet büyüdü. İnisiyatif DEP'lilerin elinden çıkmış ve PKK'ya geçmişti. Kuruluş aşamasında "Kürtlerin partisi var o da PKK'dır diyen ve başka

bir partiye gerek olmadığını" savunan PKK kısa süre sonra bu kararından vazgeçmiş ve HEP'i ele geçirmişti.

HEP'ten bugüne köprülerin altından çok sular aktı peşpeşe partiler kuruldu ve kapatıldı. Kürt siyasetinde partiler açılıp kapanırken, genel başkanlar, parti meclisi üyeleri ve stratejiler değişirken değişmeyen yegane şey PKK'nın gölgesi oldu. F. Bildirci'nin kitabında uzun uzun anlattığı gibi HEP'in kuruluş aşamasından başlayarak Öcalan'ın görünmez eli sürekli partinin içinde oldu. 1991 seçimlerinde olduğu gibi daha sonra da kimin milletvekili, kimin belediye başkanı olacağına hep o karar verdi. Kürt siyaseti asla bu etkiden bağımsızlaşamadı ve sivil bir harekete dönüşemedi.

Kürt Siyasetinde PKK İpoteği!

HEP geleneğinin devamı partiler içinde görünmez PKK yasaları işledi ve herkes kendine ona göre çeki düzen vermek durumunda kaldı. Parti yöneticilerinin çeşitli beyanatlarında görüldüğü üzere "PKK tabanı kendi tabanları" olarak mütalaa edildi. Çoğu zaman tabanlar aynı kabul edilmekle kalınmadı, parti dağın sivil uzantısı gibi davrandı. Bu sorunlu ilişki Kürt siyasetine bir türlü rüştünü ispat hakkı vermedi. Bazen görünür bazen görünmez bir el onu uzaktan kumanda etti, sahiciliğini engelledi, mesajlarının anlamını değersizleştirdi. Bu siyaset biçimi partiyi Fırat'ın batısına geçiremedi ve asla büyütmedi. Bu süreçte kurulan partiler kendi dinamikleriyle değil sürekli dağın ardından gelen mesajlarla yoluna devam etmeye çalıştı.

PKK'ı kategorik olarak reddedemeyen bu partiler önce ülkenin demokratlarını ve sonra da makul çoğunluğunu kaybetti. Bu süreçte Kürt siyaseti sosyolojik olarak kendisini yalnız-

laştırırken siyaseten de dar bir alana hapsoldu. Bir anlamda Kürt partileri kendilerini penceresiz bir odaya kilitledi ve anahtarı PKK'ya teslim etti.

Türkiye meseleye bakışındaki geleneksel tavrını değiştirip OHAL'i kaldırırken, Kürtçe televizyon yayını başlarken, Kürtçe dil kurslarına izin verilirken, AB reformlarıyla ülkeyi demokratikleştirmek isterken PKK terörü -1999-2004 dönemi hariç- ara vermeden devam etti. Bu tutum henüz somut olarak görülmese de örgütün halkla arasının açılmasına ve samimiyetinden şüphe duyulmasına neden oldu. Geçen otuz yılın sonunda örgütün halka yabancılaştığı görüldü. Kürtleri özgürleştirmek iddiasında olan PKK zamanla özgürlüklerin ve demokratikleşmenin önündeki engele dönüştü.

Biran için şöyle düşünün bugün PKK olmasa Kürt siyasetinden ne eksilecek? Bu zor bir soru. Hele bu meselede kendisini taraf olarak görenler için daha da zor bir soru. Ancak gelinen noktada herkes bu zor soruyu kendisine sormak durumundadır.

Son Kongrenin Verdiği Mesaj

Bu meseleyi İmralı'ya veya Kandil'e havale etmek son tahlilde bir sorun çözme yöntemi ama yaşanan pratik bunun doğru olmadığını gösterdi. Anayasa Mahkemesi üyelerinin taraf olduğunu, memleketin çağdaş demokratik teamüllerden uzak yönetildiğini kabul etsek bile yaşanan deneyimde bu partilerin ve onların yöneticilerinin hiç mi hatası yok? Gelinen noktada bu isimler önemli bir samimiyet testiyle karşı karşıyalar. Meseleyi çözmek mi istiyorlar yoksa çözümsüzlüğe oynayıp zaman mı kazanmak istiyorlar. Bunu zaman gösterecek. Parti kapatmanın çözüm olmadığını, ülkenin demokrasini notunu

düşürdüğünü yaşayarak öğrenildi, peki şiddetin legal siyasette bir yöntem olamayacağı öğrenilebildi mi acaba. Bunu da Kürt siyasetçilerin samimiyeti gösterecek.

HEP'ten bu yana bir ileri iki geri yapan Kürt siyasetinin artık bu zik zaklara son verip ülkenin demokratikleşmesine katkı sunması gerekiyor. Son kongrede dahi Ahmet Türk'ün konuşmasının tonlamasıyla Emine Ayna'nın konuşmasının tonlaması ve mesajları farklıydı. Bu ikircikli tavır partiye olan güvenin zedelenmesine neden oluyor. Hemen belirtelim ki Türk ve Ayna hemen hemen aynı konuşma metnini okudular ve aynı ana temayı işlediler. Sadece konuşmaların akışı farklıydı.

Yanlış Strateji ve Pirus Zaferi

PKK'ya yakın çevrelerinin Türkiye'nin değişmesini talep ederken kendi pozisyonlarını değiştirmemelerini anlamak mümkün değil. Sizin bir takım istekleriniz olacak ama sizden adım atmanız istendiğinde bu çağrıları karşılıksız bırakacaksınız. Bu siyaset çözüme katkı sağlayan bir siyasetten ziyade maraza çıkarıp karşıdakini hırpalama ve zora sokma anlayışının sonucu. Emine Ayna kongre konuşmasında "Kürt Sorunu nu tartışırken PKK yokmuş gibi, gerilla yokmuş gibi yaklaşmak gerçekçi olmayacaktır" dedi. Unutmamak lazım ki çözümü dağa veya İmralı'ya havale etmek öncelikle sözün sahibinin varlığını tartışma açıyor. Kongre salonunda yaşananlar ise Ankara'da farklı Batman'da farklı algılanıyor çözüm dilinin oluşmasına bir katkı sağlamıyor.

Unutulmamalı ki bu mesele her şeyden önce bir psikoloji meselesi. Bu bağlamda toplumsal psikolojinin iyi yönetilmesi gerekiyor. Aksi takdirde her iki tarafın şahinlerini bizce sürpriz olmayan bir "pirus zaferi" bekliyor...

Kürt Meselesinde Çözümü Konuşmak

Kürt meselesi, Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri. Kökleri, İmparatorluk dönemine kadar giden bu problem, siyasi, iktisadi, etnik ve hepsinden de önemlisi sosyo-psikolojik yönleri olan bir sorun alanı. Çözümü, nesillerden-nesillere, iktidarlardan-iktidarlara devredilen 'yüzyıllık bir mesele'. Bu meselede geçen zaman, toplumsal psikolojinin hatasız yönetilmesi gerçeğini ortaya koyuyor. Kürt meselesi, Türkiye'nin hem en güçlü, hem de en yumuşak yanını oluşturuyor. Mesele, son dönemde yapılan karşılıklı açıklamalarla yeni bir aşamaya geldi. Aslında meseleyi yakından takip edenler için bu 'yeni inisiyatif' sürpriz ve yeni değil. Daha önceki dönemleri bir kenara bırakın, son 25 yılda bu meseleyle ilgili yapılmayan açılım, tartışılmayan konu kalmadı. Özal'ın 1990'lı yıllarda söyledikleri karşısında bugün söylenenler aslında oldukça geri açıklamalar.

Muhatap DTP'mi, PKK'mı!

Bu meselede söylenebilecek ne varsa aslında söylendi, yazıldı. Şimdi artık çözüm zamanı ve bu çözüm fırsatının kaçırılmaması gerekiyor. Tarihin hızlandığı, bölgede yeni dinamiklerin ortaya çıktığı, şartların olgunlaştığı ve sosyolojinin bu kadar uygun olduğu bir dönemde de meselenin çözümü yolunda mesafe alınamazsa, konunun hamiliği kendiliğinde başka yerlere ve aktörlere aktarılmış olacak. Ankara'nın ve Meclis'in devreden çıkarılması, sonucu asla kabul edilmeye-

cek yeni sorunlar doğuracak. Bu süreçte yapılacak en büyük hata DTP gibi meşru ve seçilmiş bir irade varken Dağ'ın muhatap alınması olacak. AK Parti'nin, DTP'yi sorunun çözümünde bir aktör olarak görmemesi yanında, kendi içindeki Kürtleri ciddiye alıp denkleme dahil etmemesi irrasyonel ve gayrı samimi bir duruma işaret ediyor. Unutmamak lazım ki Kürt meselesi, her şeyden ve herkesten önce Ankara'nın ve Türklerin meselesi.

İhtiyacımız olan temel eksiklik 'siyasi bir mutabakatın ve iradenin' olmaması. Güvenlik bürokrasisinin ve diğer kurumların bu mesele karşısında beğenelim ya da beğenmeyelim, iyi-kötü öyle ya da böyle bir ajandası var. Bürokrasinin bu yol haritasında siyasi irade tam olarak nerede duruyor bilinmiyor. Bunun daha çok konuşulması ve ortak bir çözüm dilinin oluşması ve 'çözümsüzlük, çözümdür' anlayışının terk edilmesi gerekiyor. Bu kadar iç içe geçmiş iki halkı ve çok bilinmeyenli bir problemi, etnik ayrışmayla, ajitasyonla değil, toplumsal entegrasyonla ve sosyolojinin diliyle irdelemek ve çözmek lazım. Meselenin, Batı ile Doğu arasındaki kalkınmışlık farkını ortadan kaldırmak kadar, etnik bir problem olduğu görülmeli ve bilinmeli. Elitlerin, Kürt meselesini ülkenin demokratikleşmesi ve normalleşmesi meselesinden bağımsız bir mesele olmadığını görmesi gerekiyor.

Devletin Kürt Siyaseti Var mı?

AK Parti'nin ilk defa bu meseleyi parti programına alması, çözüm noktasında ciddi bir umut doğurdu. Bunu gören bölge halkı bu partiye, Türkiye ortalamasının üzerinde oy verdi. Fakat geçen zaman içinde AK Parti'nin mesele karşısında kimi adımlar atmasına rağmen son tahlilde 'ikircikli ve güven vermeyen tavrı' soru işaretlerinin doğmasına neden oldu. AKP'nin, DTP grubuna karşı takındığı sert tavır, iki ileri bir

geri çıkışlar yapması, meseleyi basit bir iktisadi geri kalmışlık sorunu olarak görmesi ve çözüm yolunda kapsayıcı bir eylem planının olmaması, ümitleri kırdı ve kırıyor. Bunun yanında AK Parti'nin, DTP'yi dikkate almamanın ötesinde kendi Kürtlerini dahi çözüme ortak etmemesi, hem kendi siyaseti hem de bölge için sorunlara yol açıyor.

Geldiğimiz noktada yıllardır konuşulmasına ve tartışılmasına rağmen Devletin, Kürt meselesinin çözümünde "tutarlı, realize edilebilir ve tüm tarafları ikna edici" bir çözüm paketinin olmadığı görülüyor. Mesele karşısında daha isim düzeyinde ciddi bir kafa karışıklığı ve önemli bir bilgi kirliliği var. Devletin arşivleri, çok sayıda rapor, kurtuluş reçetesi ve reform paketleriyle dolu. Bunları takip etmek dahi artık ciddi bir uzmanlık gerektiriyor. Türkiye'nin bir ulaşım, kalkınma, sağlık, eğitim siyaseti olmadığı gibi maalesef bu hayati mesele karşısında da tutarlı bir siyaseti ve planı bulunmuyor.

Devlet günübirlik reflekslerle ve birbirinden kopuk adımlarla yönünü bulmaya çalışıyor. İktidar partisi bir açıklama yapıyor, buna muhalefet ayrı bir yerden, aydınlar başka bir noktadan, güvenlik bürokrasisi ise bambaşka bir yerden karşı çıkıyor. Kabul ediyorum burası demokratik bir ülke ve bu türden karşı çıkışları doğal karşılamak lazım. Ancak ülkenin en temel meselesi karşısında asgari bir dil ve tavır birlikteliğinin olmamasını anlamak mümkün değil. Türkiye gibi zor bir coğrafyada bulunan ve yönetilmesi tüm zamanlarda zor olan bir ülkenin sorunlarını sürekli ertelemesi ve kalıcı bir siyaset tayin edememesi, meseleyi dış müdahalelere açık duruma getiriyor.

Zamanında atılmayan adımlar nedeniyle bugün kamuoyu maalesef ikiye bölünmüş durumda. Örneğin değiştirilen köy isimlerinin iade edilmesi, ülkenin Doğusu'nda sevinç ve heyecanla karşılanırken, Batısı'nda ne oluyoruz şeklinde yorumlanmasına neden oluyor. Kürt meselesine, karşı taraftan bakan

insanlar yapılan açılımları artık 'bir taviz verme' olarak görüyor. Bu noktada, atılacak en küçük ve en iyi niyetli adımların provoke edilmesi ihtimali olağan hale geliyor. Devletin zamanında gerekli adımları atmaması ve yükselen tansiyonu düşürmemesi 'toplumu bir aktör ve taraf' haline getiriyor. Mesele artık ülkenin demokratikleşmesi ve çağdaş manada hak ve hürriyetlerin tesis edilmesinden çok merdiven teorisiyle sürekli bir adım sonranın istendiği bir psikolojiye dönüyor. Yapılan en masum hak talebi dahi ciddi bir tepkiyle karşılaşabiliyor.

Bununla birlikte her ne olursa olsun Türkiye'nin artık sorunu değil, çözümü konuşuyor olması çok önemli bir gelişmeye ve yönetsel iradenin varlığına işaret ediyor. Geldiğimiz noktada karamsar olmaktan daha fazla iyimser olmayı gerektiren birçok sebep var. Daha on yıl önce tabu sayılan ve yapıldığında ülkenin bölüneceği ileri sürülen demokratik adımların bugün atıldığını ve sonuçta hiçbir sorun yaşanmadığını görüyoruz. Toplumsal barışın tesis edilmesi için bu tavrın cesaretle sürdürülmesi ve her iki tarafın da şahinlerine inisiyatifin bırakılmaması gerekiyor.

Siyasi İrade Olmadan, Çözüm Olmaz

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından en önemli sorun olarak tanımlanması ve çözüm konusunda ümitli olduğuna dair açıklamada bulunması sonrasında Baykal'ın 'kimlik herkesin şerefidir' sözü süreci tamamlayan bir etki yaptı. MHP'nin 'çözüm projenizi görelim, ondan sonra kanaatimizi açıklarız' tavrı hükümete dikkate alınması ve iyi kullanılması gereken bir kredi açıyor.

Bu olumlu atmosfer ve siyasilerin yapıcı tavrı kısa süre içinde hemen neticesini verdi. Bu inisiyatifin devam ettirilmesi en az çözüm projesi kadar önemli. Yeni süreçle Meclis'teki küslükler bir anda ortadan kalktı. 23 Nisan törenlerini protes-

to ederek Meclis'te oturma eylemi yapan DTP, 19 Mayıs törenlerine tam kadro katıldı. Başbakan Erdoğan'ın, "PKK'yı terör örgütü ilan etsinler ondan sonra görüşeyim" dediği ve uzun zamandır randevu vermediği DTP için ilk kez elini uzattı ve mevcut konumunu değiştirdi. Bu olumlu havanın kaybedilmemesi, meselenin yeniden askere ve güvenlik perspektifine havale edilmemesi için gerekli adımların acil olarak atılması gerekiyor.

Unutmamak lazım ki Kürt meselesine Türksüz çözüm aramak, bir müddet sonra karşıda Türk sorununun ortaya çıkmasına neden olacak. Türkiye'nin, ortak aklını ve birlikte yaşama pratiğini kullanarak bu sorunu çözmesi ve iki halkın geleceğini aynı yerde görmesi icap ediyor. Son günlerde yaşananlar meselenin çözümü için elverişli bir iklim ve bir dil oluşturması bakımından önemli. Ancak bu mesele her şeyden önce bir "siyasi irade ve kararlılık" meselesi.

GAP Paketi Çözüm Olabilir mi?

"Bu programda diğer devlet programları gibi Doğu illerindeki halkın bugünkü şartlar ve vasıtalar dâhilinde yaşayış ve refah seviyesini yükseltmek prensibine dayanmaktadır"

Celal Bayar, Şark Raporu, 1935

Yerel seçimlerde en çok merak edilen sonuçların başında Doğu ve Güneydoğu illerinde halkın hangi partileri tercih edeceği meselesi geliyor. Genel seçimler sonrasında hızlanan bu tartışma mola vermeden devam ediyor. Demokratik Toplum Partisi ile Adalet ve Kalkınma Partisi arasında yaşanan rekabet bu illerdeki seçim sonuçlarını hayli çekişmeli ve ilginç kılıyor. Bölgede güçlü konumda olan her iki parti de rakibine üstünlük sağlamak için ciddi atılımlar yapıyor ve bölge halkının teveccühünü kazanmak istiyor.

Adalet ve Kalkınma Partisi, Demokratik Toplum Partisine üstünlük sağladığında Kürt meselesinin çözümünde inisiyatifi ele alacağını inanıyor. Bu inancın makul sebepleri olmakla birlikte meselenin çözümünün bu partinin sözcülerinin ifade ettiği biçimde o kadar da kolay olmadığını yeri gelmişken belirtmek gerekiyor. Yörede hassas dengeler üzerine kurulmuş olan siyasi dengeleri iyi okumak halkın beklentilerini iyi analiz ekmek gerekiyor.

Başbakan'ın bölgeye özel önem verdiği ve meselenin çözümü noktasında inisiyatif almaktan çekinmediği biliniyor. Kürt aydınlarla gerçekleştirilen toplantılar, sivil toplum kuruluşlarının kabulü bu amaçla yapılan önemli teşebbüslerdi. Bununla birlikte bölge halkının asıl beklediği hükümetin yöreyle ilgili açacağını söylediği ekonomik ve sosyal tedbirlerdi.

22 Temmuz genel seçimleri sonrasında dile getirilen bu paket nihayet geçen günlerde büyük bir katılımla Diyarbakır'da gerçekleşti. Tam ismi "Güneydoğu Anadolu Projesi Yeni Eylem Planı" olan ve kamuoyunda kısaca "GAP Paketi" adı verilen bu yeni açılım projesi geniş bir katılımla Diyarbakır'da gerçekleşti. Ülke gündemin saat başı değişmesine ve yaşadığımız "akıl tutulmasına" bağlı olarak kamuoyunda maalesef pek tartışılmadı ve üzerinde durulmadı.

Bir Kalkınma Rüyası GAP

Güneydoğu Anadolu Projesinin (GAP) düşünce olarak tarihi daha eskilere gitmekle birlikte, 1965 genel seçimlerinde tek başına iktidara gelen Süleyman Demirel tarafından projelendirilen ülkenin ve bölgenin en büyük kalkınma yatırımı olarak planlanmıştı. Projeyle, Fırat ve Dicle'nin sularının kontrol altına alınacağı, bu nehirler üzerine bir barajlar sistemi kurulacağı, bölgedeki tarım arazilerinin sulanabilir hale getirileceği, bölgenin otoyollarla örüleceği, büyük kargo uçaklarının inebileceği hava meydanları inşa edileceği, başta Diyarbakır, Şanlıurfa ve Elazığ illerine üniversiteler açılacağı öngörülmekteydi. Bu anlamda GAP oldukça kapsamlı bir kalkınma rüyasıydı.

Geçen zaman içinde Türkiye bu yatırımların önemli bir kısmını hem de uzun süren siyasal istikrarsızlık dönemlerine rağmen gerçekleştirdi. 1970'li yıllarda yaşanan kısır çekişmeleri, 1980'li yılların ortasında başlayan terörü ve 1990'lı yıllarda yaşanan yönetim krizlerini göz önüne aldığımızda alınan

mesafenin ne kadar önemli olduğu görülüyor. Ancak yapılan bunca yatırıma ve harcanan bunca emeğe karşın projenin tam olarak tamamlanamaması ve sulu tarıma açılan yörelerde yaşanan sorunlar GAP'ı bir çözüm olmaktan çok bir sorun yumağı haline getirdi.

Ana plana göre Fırat Nehri üzerinde yapılması planlanan barajlar tamamlanmasına rağmen Dicle Nehri üzerine yapılması düşünülen barajlar ve sulama projeleri ihmal edildi. Özel sektörü bölgeye çekecek alt yapı yatırımları yavaşladı ve dev yatırımlar sahipsiz kaldı. Süleyman Demirel'in başlattığı, Turgut Özal'ın devam ettirdiği GAP, açıklanan bu eylem planıyla Recep Tayip Erdoğan tarafından tamamlanacak gibi görünüyor.

Açılım Paketi Ne Anlama Geliyor?

Türkiye'nin plan tecrübesi göz önüne alındığında ve devletin bölgeye ilişkin açtığı önceki paketler hatıra getirildiğinde ümitvar olmak için henüz çok erken olmakla birlikte bu haliyle bile projenin heyecan verici olduğu görülüyor. Eğer iktidar partisi bu vaatlerini gerçekleştirirse bölge halkının kalbinde müstesna bir yere sahip olacak. GAP paketi realize edilebilirse bölgenin kaderi değişecek ve Türkiye bambaşka bir ufka yelken açacak. Vaatler yerine getirilirse önümüzdeki on yılda bölgede ki temel dinamikler tamamen değişecek yöre hem sosyolojik hem de ekonomik göstergeler bakımından ciddi bir dönüşüm sürecine girecek. Bölgede ki modernleşme ve yenileşme hareketlerini hızlanacak, yöre dışardan göç almaya başlayacak ve batıyla entegrasyonu tamamlanmış olacaktır.

Yeni bir Çukurova kazanılacak!

GAP Paketi olarak isimlendirilen paketin içinde büyük yatırım hamleleri, sosyal restorasyon projeleri, önemli sulama

planları var. Açıklanan pakete göre bölgede 1.8 milyon hektarlık alan sulanacak. Özellikle Mardin Kızıltepe, Nusaybin, Midyat; Şırnak İdil, Cizre, Silopi; Diyarbakır Bismil ve Silvan ovalarının sulanması hem bölge hem de ülke için hayati öneme sahip sulama projeleri. Yıllardır konuşulmasına ve iş planları 1960'lı yıllardan beri yapılmış olmasına rağmen yöredeki bereketli toprakların suya hasret beklemesi sularının akıp gitmesi anlaşılır bir siyaset değildi. Bu ovaların sulanmasıyla birlikte Türkiye Çukurova büyüklüğünde yeni tarım arazilerine kavuşmuş olacak. Türkiye Avrupa'nın ve Dünya'nın sayılı tarım ülkelerinden biri haline gelecek.

Sulama projeleriyle birlikte bölgede bazı yıllar boş bırakılan arazilerde endüstriyel tarım yapılmaya başlayacak, getirilecek teknolojiyle birlikte bölge için yeni bir sayfa açılmış olacak. Projenin hayata geçirilmesiyle birlikte bölgenin en temel meselesi olan işsizlik sorununun çözüleceği görülüyor. Eğer verilen sözler gibi hayal olmazsa 3.8 milyon kişiye yeni istihdam imkanı sağlanacak.

Planın bir diğer önemli vaadi önümüzdeki yıllarda bölgeye yaklaşık 30 milyar YTL'ye yakın özel ve kamu yatırımının yapılacak olmasıdır. Yapılacak santrallerle yılda 27 milyar kilovat saatlik elektrik enerjisi üretilecek. Dicle Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi ve Harran Üniversitesi bünyesinde teknoparklar kurulacak ve bölge Ortadoğu'nun cazibe merkezi olacak.

GAP Çözüm Olur mu?

Ülke uzun zamandır diğer yapısal sorunlarını çözemediği gibi Güneydoğu meselesini çözme noktasında da idare-i maslahat yapıyor. Son yirmi beş yılda açılan paketlere, verilen sözlere bakıldığında ne meseleye yaklaşım tarzı değişmiş ne de verilen sözler yerine getirilmiştir. Siyasetçiler büyük nümayişlerle bölgeye gelmiş paketler açıklanmış, sözler verilmiş, da-

vul zurnalar çalınmış ama bir arpa boyu mesafe alınamamıştır. Bu süreçte halkın devlete olan güveni sarsılmıştır. Bu tavır ne devlet ciddiyetiyle ne de çağdaş bir yönetim anlayışıyla bağdaşmaktadır. Bununla birlikte eğer bu ekonomik paket sosyal tedbirlerle desteklenmez ve mesele basit bir iktisadiyat meselesi olarak ele alınırsa netice almak imkansız hale gelecektir. Geçmişte hazırlanan elliye yakın raporda meselenin salt bir iktisadi geri kalmışlık sorunu olarak ele alınması resmin tamamının görülmesini engellemiştir. Mesele tabiatı itibarıyla karmaşık, çok bileşenli zor bir meseledir ve çözümde o derece zordur ancak unutmamak gerekir ki çözüm de bizim ellerimizdedir.

Bütün bu ekonomik ve sosyal açılımlarda başarı sağlansa bile Kürt milliyetçiliğinin tamamen ortadan kaldırılacağını beklemek iyimserlik olacaktır. Bir burjuva ideolojisi olarak milliyetçilik düşüncesi bölgenin iktisadi gelişmesine bağlı olarak yoluna devam edecektir. Ancak mesele bu düşüncenin tamamen ortadan kaldırılmasından öte Batı ile entegrasyonunun sağlanmasıdır. Burada unutulmaması gereken husus Türkiye eğer bölge halkının kalbini yeniden kazanacaksa ekonomik tedbirler kadar, sosyal, siyasi, kültürel, tarihi ve dini faktörleri de devreye sokarak bu zor meseleyi çözmeye talip olmalı ve tutarlı bir yol izlemelidir. Türkiye, meselenin çözümü noktasında iktisadi alanda gösterdiği kararlılığı yumuşak gücünü kullanma noktasında da gösterdiği zaman bu mesele kendiliğinden önemsizleşecek ve çözüm yoluna girecektir.

Bu meselenin eski bakış açılarıyla çözülemeyeceği geniş bir kesim tarafından benimsenmektedir. 1925 tarihli Şark Islahat Planından, İsmet İnönü'nün Kürt Raporuna; Celal Bayar'ın Şark Raporundan, Turgut Özal'ın meseleye yaklaşımına uzanan tarihsel birikim ve tecrübe bu meselenin çözümü için yeterli bir vasat sağlamaktadır. Gelinen nokta ve yaşanan tarih bu meselenin çözümünü Türkiye'ye zorunlu kılıyor.

DTP'nin Yerel Seçim Başarısının Ardında Ne Var?

29 Mart 2009 Yerel seçimlerine önce 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde aldığı oyu muhafaza etmek ve DTP'nin elinde bulunan Batman ve Diyarbakır'ı almak için giren AK Parti belediye başkanlığı seçimlerinde seçimlerden tam anlamıyla hayal kırıklığıyla çıktı.

İl genel meclisi seçimlerinde bölgede AK Parti hala 10 puan önde iken belediye başkanlığı seçiminde simgesel anlam yüklediği başkanlıkları kazanamadı. AK Parti bırakın DTP'nin elindeki belediyeleri almayı 22 Temmuz'daki oyunun dahi gerisine düştü. Van, Siirt gibi iller yanında birçok ilçe ve belde belediyesini de DTP'ye kaybetti.

DTP ise seçimlere bir yandan elindeki belediyeleri korumak diğer yandan da en azından 22 Temmuz'un gerisine düşmemek hedefiyle girdi. Bu sonuçlar DTP için dahi sürpriz oldu. DTP'li yöneticiler 2004'te kaybettikleri Siirt ve Van'ı geri istediklerini dile getirseler de aslında kampanya döneminin başında bunu politik bir hedef olarak öne sürüyorlardı. Ancak son on güne girildiğinde AK Parti'nin yaptığı hatalar sonucunda DTP'liler seçimi kazanacaklarına inanmaya başladılar.

DTP Seçimi Referanduma Dönüştürdü

DTP bu seçimleri bir referanduma dönüştürerek son üç seçimdir yenildiği AK Parti'den rövanşı almak istiyordu. Buna sebep seçimi bir 'varlık yokluk' mücadelesine dönüştüren DTP gerilim üzerine kurduğu seçim stratejisini bunun tepki-

ye neden olmasıyla yumuşak bir üsluba ve daha yapıcı bir dile çevirdi. Bölge seçimleri birtakım lokal olaylar olsa da seçim demokratik bir olgunlukla geçti.

Seçim süreci başından sonuna irdelendiğinde DTP'nin AK Parti'den daha organize olduğu görüldü. DTP aday tercihi, seçmenle birebir temas, teşkilatların gayreti ve kullanılan siyaset dili bakımından AK Parti'den çok daha başarılıydı.

DTP adaylarını ve söylemini değiştirdi

DTP 22 Temmuz genel seçimlerinde yaşanan başarısızlığının ana sebeplerinden biri olarak gördüğü mevcut belediye başkanlarını Diyarbakır ve Cizre hariç neredeyse tümüyle değiştirdi. Yeni adaylarla seçime giren DTP bu defa AK Parti karşısında gafil avlanmadı. İşi en başından sıkı tuttu. DTP eğer seçime mevcut adaylarla girseydi, AK Parti 22 Temmuz'dan da büyük bir seçim başarısı elde edecekti. DTP Diyarbakır, Nusaybin, Cizre ve Kızıltepe hariç tüm belediyeleri kaybedecekti.

DTP Kızıltepe'de 'bedel ödemiş' biri olan mevcut belediye başkanı Cihan Sincar'ı dahi değiştirmekte sakınca görmedi. DTP bölgedeki tüm belediye başkanlarını değiştirdi ve bunu bir ilke kararı haline getirerek 'bir kişinin iki dönemden fazla belediye başkanlığı yapamayacağı' kararını aldı. DTP adaylarını çoğunlukla teşkilat yoklaması, halkın sürece katılıp oy vermesi ve parti meclisinin nihai kararıyla belirledi.

AK Parti ise birçok ismi kamuoyunda tartıştırdıkdan sonra görece en zayıf adaylarda karar kıldı. AK Parti adayları kendi çalışmalarından daha çok Tayyip Erdoğan isminin ardına sığındılar ve DTP adaylarının karşısında zayıf kaldılar. 22 Temmuz seçimlerinde DTP'nin yaptığı hatayı bu defa AK Parti tekrarladı ve seçimden mağlup çıktı. AK Parti teşkilatları ancak bir defa ev ziyaretleri yaparken, DTP'liler her yerde en az üç

defa turladı. Geçmişte AK Parti'nin yaptığını bu defa DTP'liler yaptı.

"Başım Gözüm Üstüne" mi- "Özgür Kent" mi?

AK Parti'nin nötr ve anlamsız "başım gözüm üstüne" sloganı karşısında DTP "Özgür kentler, Özgür birey" gibi politik çağrışımı güçlü bir slogan kullandı. DTP bu seçimlerde birçok yerde ilk defa seçim broşürü ve seçim bildirgesi hazırladı. Yerel ittifaklar ve koalisyonlar kurdu. AK Parti'nin küstürdüğü kesimlerle temasa geçerek bu kesimlerin desteğini sağladı. AK Parti teşkilatlarının tepeden baktığı bazı marjinal gruplarla görüşmeler yapıp desteklerini aldı ve bu seçimlere hiç olmadığı kadar arzulu hazırlandı.

DTP seçim propagandasını *'kimliğine oy ver'* şeklinde kurgularken AK Parti daha çok hizmet vurgusuyla öne çıktı. AK Parti'nin Diyarbakır Büyükşehir'de seçim sloganı olarak kullandığı *"başım gözüm üstüne"* sözü bölgede çok kullanılmasına rağmen sosyolojik karşılığı olmayan ve içi boş bir kavramdı. Diyarbakır gibi bütün zamanlarda muhalif duran ve politize olmuş bir şehirde böylesi bir kavram hem yanlış hem de anlamsız bir slogandı.

Hizmet mi, kimlik mi?

Seçim süreci dikkatli bir biçimde irdelendiğinde DTP'nin kamuoyunda sanılanın aksine kampanyasını tümüyle kimlik siyaseti üzerine inşa etmedi. DTP kimliğe yaptığı vurgu kadar belediyeciliğe ve hizmete de vurgu yaptı. Birçok yerde önümüzdeki beş yıl için ciddi projeleri hayata geçireceğini vaat etti. DTP bu seçimlerde geçmiş iki yerel seçimde olduğu gibi salt kimlikle değil ilk defa hizmet ve projeyle oy istedi. Bu yeni süreç DTP için gerçekten olumlu bir gelişme ve bunun cesaretlendirilmesi gerekiyor.

22 Temmuz sonuçlarının Kürtler üzerinde tesis ettiği hegemoniyi sarstığını gören DTP, yerel seçimleri kaybettiğinde bunun sonunu hazırlayan gelişmelerin başlangıcı olduğunu gördü ve yeni süreci doğru okudu. DTP'nin bu başarısında teşkilatlarının 23 Temmuz 2007'den bu yana yoğun çalışması yanında AK Parti'nin ısrarla istediğini söylemesine rağmen Diyarbakır'ı DTP'ye bırakmasının da önemli tesiri oldu. AK Parti Diyarbakır seçimlerine aday tespitinden başlayarak ciddi biçimde asılmazken iktidar rehavetine girdi ve bölgedeki oylarını düşürdü.

DTP, AKP'den daha fazla istedi!

Başbakan Erdoğan'ın yerel seçimlerden bir buçuk yıl önce Diyarbakır, İzmir, Çankaya, Kadıköy gibi belediyeleri istediğini söylemesi bu şehirlerde reaksiyona neden oldu. Bu şehirlerde AK Parti'nin oyları düştü. Özellikle Diyarbakır gibi baskın bir politik kimliğe sahip olan bir şehirde DTP tabanını provoke etti ve seçimi bir anda "referanduma" dönüştürdü.

AK Parti'nin Diyarbakır'ı istediğini söylemesine rağmen Büyükşehir adayını son anda belirlemesi ve adayın Diyarbakır'da değil Trabzon'da açıklaması dahi karar değiştirdiğini gösteriyordu. AKP'nin birkaç ismi son ana kadar yarıştırıp, seçimlere çok az zaman kalmışken Osman Baydemir gibi güçlü bir aktör karşısına onun kadar güçlü bir aday çıkartamaması bu süreçteki temel problemlerden sadece bir kaçıydı. AK Parti görece 'düşük profilli' bir adayla yarışması yanında fark yaratacak bir seçim kampanyası da yürütemedi.

DTP'nin yer yer 'sert ve kimlik merkezli' kampanyası karşısında AK Parti, 'icraat odaklı, yumuşak ancak ne kimlik, ne de hizmet merkezli' bir kampanya yürüttü. AK Parti adayının teorik olarak çok önceden tespit edilip şehre özel projelerle fark yaratması gerekirken aday son anda belirlendi ve bu süreçte ciddi hatalar yapıldı. AK Parti geleneğinde olmayan bi-

çimde son karar kamuoyu anketlerine değil, teşkilatlara ve vekillere bırakıldı.

Van ve Siirt'te aslında ne oldu?

AK Parti 2004'te DTP'den aldığı Van'ı bir dönem yönettikten sonra yeniden DTP'ye bıraktı. AK Parti'nin kamuoyu anketlerinde açıkça görülmesine rağmen mevcut adayda ısrar etmesi yenilginin temel sebepleri arasında yer aldı. DTP, Abdullah Öcalan'ın avukatlığını yapan Bekir Kaya ile yarışa girerken başlangıçta kendisi de seçimi kazanacağına inanmıyordu. Ancak AK Parti'nin aşırı güveni, seçmene tepeden bakması, iktidar sarhoşluğuna kapılması ve seçimi zaten kazandık havasına girmesi kendisine pahalıya mal oldu.

Erdoğan'ın siyaset ve Başbakanlık yolunu açan ve Emine Erdoğan'ın memleketi Siirt'te alınan sonuç Van'a nazaran AK Parti için daha da dramatikti. Demografik yapının çok parçalı ve siyasal yapının daha muhafazakâr olduğu Siirt'te DTP'nin, AK Parti'nin elinden belediyeyi alması gerçekten büyük bir başarı. Bu sonuç AK Parti kurmaylarının ifade ettiği salt 'kimlik siyasetiyle' açıklanacak bir sonuç değil. Seçim sürecinde bölgeyi iki kez dolaşan biri olarak haddizatında AK Parti'nin de DTP kadar olmasa dahi ciddi bir kimlik propagandası yaptığını izledik. Eğer insanlar sadece kimliğe oy verseydiler AK Parti'ye ya da HAKPAR'a da verebilirlerdi. DTP'nin güçlü isimlerinden Selim Sadak'ın aday yapılmasıyla seçim bir anda DTP lehine döndü ve AK Parti'nin hatalarıyla DTP gerçek bir galibiyet aldı.

Doğu ve Güneydoğu'da AK Parti'li belediyelerin beş yılda başarısız bir imtihan vermesi, teşkilatların seçmene karşı mesafeli bir tutum takınarak tepeden bakması AK Parti'nin bölgede hüsran yaşamasına neden oldu. DTP ise yeni yüzlerle ve yeni bir siyasetle seçime girdi. DTP daha fazla istedi, bölgedeki 'örgütlü gücünü' bu seçimlerde çok daha iyi kullandı ve istediğini aldı.

Kürt Meselesinin Çözümünde Muhatap Sorunu

Kürt meselesi, Türkiye'nin yüz yıllık meselelerinden biri. Kürt meselesi, Türkiye'nin demokratikleşmesi ve normalleşmesiyle yakından ilgili bir konu. Kürt meselesi, PKK şiddetinin ortaya çıkmasıyla yeni boyut kazanan ve tabi mecrasının dışına çıkıp uzun süredir çözümsüzlüğe mahkum edilmiş bir problem alanı. Bu çözümsüzlükte PKK şiddetinin önemli bir tesiri olsa da asıl sorun ***siyasi irade ve kararlılık*** eksikliğinde yaşanıyor.

Kürt meselesinde siyaset kurumu uzun süre inisiyatif almak istemedi. İnisiyatif almak isteyenlere de önemli bedeller ödetildi. AK Parti'nin ise ülkenin 25 yılına mal olan bu soruna çözüm bulmak istediğini ancak ***yeterli kararlılığı taşımadığını*** görüyoruz. AK Parti iktidara gelmesinin hemen ardından af yasası çıkarılması, Kürtçe dil kursları, Kürdoloji Bölümleri açılması, TRT 6 gibi devrim sayılabilecek köklü düzenlemeler yapsa da çözüm için son hamleyi yapma konusunda ikircikli bir tutum içinde oldu. Bununda ötesinde AK Parti meseleyi bütünlüklü bir yaklaşım içinde ele almadı; problemin tüm yönlerini dikkate alan derinlikli bir siyaset geliştiremedi.

Tarihi Fırsattan, Tarihi Çözüme!

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Mayıs ayında "iyi şeyler olacak" sözüyle başlayan tartışmanın üzerinden 60 güne yakın bir süre geçmiş olmasına rağmen henüz ortada somut bir adım görünmüyor. Cumhurbaşkanı Gül'ün Çek Cumhuriyeti

gezisi dönüşünde: "İster terör, ister Güneydoğu, isterseniz Kürt Sorunu deyin; bu, Türkiye'nin en önemli sorunu. Yeni şeyler olacak. Devlet birimleri arasında bu konuda uyum var. ***Devletin bütün görevlileri, sivil ve askerler, istihbarat, hepimiz, bu konuyu aramızda açık-seçik konuşuyoruz.***" Gül'ün bu açıklamaları kamuoyunda iyimser bir hava yarattı. Ancak gelinen noktada henüz bir çözüm planının belirlenip kamuoyuna deklare edilememesi iyimserliğin yerini karamsarlığa bırakmasına neden oluyor.

Abdullah Gül'ün sözlerinden meselenin tüm boyutlarıyla devlet katında açık biçimde konuşulduğu anlaşılıyor. Gelinen noktada çözüm konusunda aynı netliğin ve bir uzlaşmanın olduğu ise şüpheli. Süreç beklenenden yavaş ilerlerken çözüm konusunda ciddi bir belirsizlik var. Hükümet belli ki hesaplanamayan riskleri tek başına almak istemiyor. Ancak bu noktada hemen şunu ifade etmek lazım ki iç ve dış konjonktürün bu kadar lehte olduğu bir dönemde Türkiye bu meseleyi çözemezse daha derin krizlere sürüklenebilir.

Cumhurbaşkanın tarihi açıklamasının üzerinden epey bir zaman geçmesine rağmen henüz ortada bir yol haritasının olmaması ve psikolojik olarak gözlerin Abdullah Öcalan'in açıklamasına çevrilmesi doğrusu Türkiye'nin 'devlet bilgisi' bakımından dramatik bir sonuç doğuruyor. Türkiye gibi imparatorluk geleneğinden gelen ve 'devlet aklına' sahip bir ülkenin Kürt meselesi karşısındaki tutukluğunu ve özgüven eksikliğini anlamak kafalarda şüphe doğuruyor. Bunun yanında Erdoğan'ın daha Refah Partisi İstanbul il başkanı iken hazırlattığı Kürt Raporu ve bu raporda bugün için dahi radikal sayılabilecek öneriler ortada iken gelinen noktada Tayyip Erdoğan'ın Ahmet Türk'e randevu vermeyen tavrını anlamak mümkün değil.

DTP'yi muhatap almayıp, Ahmet Türk'e randevu verilmezken meselenin Öcalan'ın yol haritasına kilitlenmiş olması tu-

haf bir durum oluşturuyor. Bu noktada çözüm sürecinin ve toplumsal psikolojinin iyi yönetilmesi gerekiyor.

Kürt Meselesinin Çözümünde Muhatap Kim Olacak?

En son söyleyeceğimizi en başta söyleyelim. Kürt meselesinin çözümünde karşımızda homojen, taleplerini somut olarak ortaya koyan yek pare bir kitle ve bir muhatap yok. Meselenin çözümünde muhatap olarak kişileri mi, kurumları mı, vatandaşları mı yoksa hem kişileri hem kurumları mı dikkate alacağız. Daha açık ifade etmemiz gerekirse A.Öcalan'ı mı, A. Türk'ü mü, M. Karayılan'ı mı, C. Bayık'ı mı, A.Melik Fırat'ı mı, Ş. Elçi'yi mi, K. Burkay'ı mı, M. Barzani'yi mi, C. Talabani'yi mi muhatap alacağız yoksa DTP'yi mi, AK Partili Kürtleri mi, PKK'yı mı, HAKPAR'ı mı KADEP'i mi muhatap alacağız. Kürtlerin İslamcılarını mı, seküler olanlarını mı, Marksist-Leninist olanlarını mı, Sünni ya da Şafii olanların mı dikkate alacağız. Hakkâri veya Diyarbakır'da yaşayanları mı yoksa İstanbul'da, Aydın'da, Mersin'de ya da Konya'da yaşayanları mı muhatap alacağız veya bunların hiçbirini dikkate almayıp İsveç'te ya da Almanya'da yaşayanları mı yoksa hepsinden öte AB'mi muhatap alacağız. Yani mesele oldukça karmaşık ve zor bir mesele.

Cumhurbaşkanın tarihi fırsat sözü üzerine kamuoyunun içine girdiği beklentiyi tatmin edecek bir açıklamanın siyasetten gelmemesi ve son olarak Abdullah Öcalan'ın 15 Ağustos (PKK'nın ilk eylemi) tarihini vererek kendi çözüm paketini açıklayacağını belirtmesi konuyu yakından takip edenler tarafından şaşkınlıkla karşılanıyor. Sanki kamuoyu psikolojik olarak yönlendirilmek ve Öcalan 'bilge adam' pozisyonuna itilmek isteniyor.

Bu meselenin çözümünü Öcalan'a havale etmek en başta problemi çözümsüzlüğe mahkûm etmek anlamına geliyor. Devlet kurumlarının çözüm paketi açıklama konusundaki ür-

kek tavırları bir yana bu meseleyi Öcalan'ın hamiliğine terk etmek en başta DTP'ye ve Kürtlere karşı ciddi bir haksızlık. Yüzyıldır Kürt problemiyle yatıp kalkan bir ülkenin eksik ya veya fazla bir çözüm paketini kamuoyuna açıklamaması çözüm konusunda kafalarda soru işaretleri doğuruyor.

Çözümün Adresi TBMM'dir!

DTP, çoğunlukla PKK'nın siyasi kolu gibi davranıp kamuoyunu hayal kırıklığına uğratsa da bugün legal Kürt hareketinin en büyük temsilcisi ve 2 milyonun üzerinde aldığı oyla önemli bir parti. Eğer bir muhatap alınacaksa bu ne PKK ne de Öcalan olmalı, muhatap doğrudan ***TBMM, AK Parti'nin kendi Kürtleri ve DTP olmalıdır.*** Türkiye TRT 6'yı yada Kürdoloji Bölümlerini açarken Öcalan'a mı sordu ki şimdi ona sorsun ve onun ***'akil adamlığına'*** müracaat etsin. Yıllardır eleştiri konusu yapılan DTP'nin PKK'la arasına bir çizgi çekememesini bugün devlet kendi eliyle yapıyor.

PKK, dağdan indirilmek ve DTP'lileştirmek yerine farkında olunarak veya olunmayarak DTP, PKK'laştırmak isteniyor. Eğer seçimle gelmiş bir parti muhatap alınmayıp başka aktörler muhatap alınacaksa DTP'ye ne gerek vardı?

Kürt meselesinin barışçı yollarla çözümünde Öcalan'ın gücü reddedilemez ancak TBMM'de temsil edilen bir irade varken Öcalan'ı muhatap almak suları yokuşa akıtmak manasına gelir. Abdullah Öcalan'la konuşmak ayrı, muhatap almak ayrıdır. Silahı ve şiddeti öne çıkaran her vurgu karşısında çok daha büyük bir reaksiyona neden olacak ve halkların kardeşliğine zarar verecektir.

DTP'yi, PKK'lılaştırmak!

Öcalan'ın, PKK ve DTP üzerindeki özgül ağırlığı ve Kürtler üzerindeki etkisini inkar etmemekle birlikte Öcalan'ı muha-

tap almak hem Kürt halkının özgür iradesine hem de tarihe karşı büyük bir hata olacak. Bu formüle en başta Türk kamuoyu karşı çıkacak ve öngörülmeyen riskler belirecek. Öcalan'ı dikkate almak başka, çözümü Öcalan'dan beklemek başkadır. Abdullah Öcalan ne kadar olumlu ve yapıcı bir çözüm formülü söylerse söylesin bu konu istismar edilecek ve yeni problemler doğuracaktır. Getirilecek çözüm Abdullah Öcalan istediği için değil, Kürtler istediği için hayata geçirilmelidir. İnisiyatif Öcalan'da değil, Hükümette olmalıdır. Ona sebep Öcalan çözüm paketini açıklamadan biran önce siyaset ve Hükümet inisiyatif almalı ve tartışma Öcalan'ın değil, siyasetin çözümü üzerinden yürütülmelidir.

Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun konuyla ilgili "Türkiye kendi iradesiyle çalışmaları yönetir. MGK ve Bakanlar Kurulu var. O zeminlerde yürür. Başka zeminler aramamak gerekir" cevabı sürecin nasıl yönetileceğinin ipuçlarını ortaya koydu. Ancak unutmamak lazım Hükümetin çözüm paketinin gecikmesi süreci kilitleyen bir etki yapabilir.

Aslında bu meselelerin çözümünde yöntem belli. Dünyanın bu meseleler karşısında aldığı tavrı biliyoruz. Mesela İngiltere eli silahlı IRA ile değil, Sinn Fein'le konuşuldu. Terörle boğuşan ülkelerde çözümün yolu siyasi bir muhatapla açıldı. Türkiye'de bu muhatabın kim olacağı karar alıcıların bileceği bir konu ancak muhatabın kim olmayacağı belli.

Kürt meselesinin siyasi ve etnik bir boyutu olduğu kadar psikolojik bir yönü de olduğu unutulmamalı. Kürt meselesinin çözümünü asker parantezinden kurtarıp Öcalan'nın eline bırakmak ne kadar akılcı bir siyaset olabilir. Dolayısıyla Hükümetin daha hızlı hareket etmesi, eksik veya fazla bir çözüm paketi hazırlaması ve inisiyatifi eline alması gerekiyor.

PKK Çözüm İstiyor mu?

Demokratik Açılım tartışmaları devam ederken Hakkari ve Siirt'te verilen şehitler barışın ne kadar zor ve karmaşık olduğunu birkez daha gösterdi. PKK'nın eylemsizlik kararı almasına ve Kürt meselesinin çözümü noktasında ciddi adımlar atılmasına rağmen yaşanan çatışmalar terörün gerçek yüzünü ortaya koydu.

Devletin meseleye bakışını radikal biçimde değiştirdiği bir dönemde PKK, asıl amacının çözüm olmadığını son eylemiyle yeniden ilan etti. Maalesef korkulan oldu ve 1993'te yaşandığı gibi bir kez daha barışa benzin döküldü. Hakkari ve Siirt'te meydana gelen çatışmalar PKK'nın çözüm istemeyen profesyonel bir örgüte dönüştüğünün ilanı gibiydi. PKK bu eylemiyle Diyarbakır'da patlayan bombada olduğu gibi TSK'ya karşı silahlı bir meydan okumadan çok siyasal bir meydan okuma içinde olduğunu gösterdi.

PKK Çözümün değil, Sorunun Parçası

PKK, daha önce olduğu gibi şimdi de çözümün değil, sorunun parçası olmayı tercih etti ve barışa kurşun sıktı. Hatırlayın Cumhurbaşkanı Özal'ın başlattığı inisiyatif hızla ilerleyip sorunun çözümü noktasında önemli mesafeler alınmışken 24 Mayıs 1993'te öğle vakti dağıtıma giden askerleri taşıyan araçların durdurulup 33 er şehit edilmesi, yüksek volümlü şiddetin kapısını açmıştı. 33 Erin şehit edilmesi bugünde toplumsal hafızada elim bir olay olarak yerini korumaktadır. Hadise-

nin perde gerisindeki aktörlerin bir türlü öğrenilememesi, olayın zamanlaması ve yapılış biçimi derin devlet-PKK ilişkileri konusunda flu bir havanın oluşmasına sebep oldu. Bu şüpheler maalesef bugünde ortadan kaldırılabilmiş değil.

Demokratikleşme-Terör Paradoksu...

1999 yılında Abdullah Öcalan'ın yakalanıp Türkiye'ye getirilmesiyle eylemlerine ara veren ve "Demokratik Cumhuriyet ve Barış Projesi" adı altında süresiz silah bırakan PKK, paradoksal biçimde demokratikleşme adımlarının hızlanmasıyla yeniden eylemlerine başladı. Bir yandan AB sürecinin hızlanması diğer yandan TRT 6'nın yayına başlaması, Kürtçe dil kursları açılması, üniversitelerde Kürt dili bölümlerinin kurulması gibi önemli projeler hayata geçirilirken, PKK'nın eylemlerine devam etmesi aslında çözümün de nerede olduğunu gösteriyor. Son olay, demokratik açılımlarla beraber PKK'nın dağdan indirilmesinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koydu. Kürt meselesinde PKK denklemden çıkarılmadığı müddetçe sorunun kısa vade de çözümü zor olacaktır.

PKK'nın "çatışmasızlık" kararı alması maalesef akan kanın durmasını temin etmiyor. Daha önce defalarca ateşkes kararı almasına rağmen PKK'nın dağlarda dolaşması ve kontrol edilemeyen bazı grupların güvenlik kuvvetleriyle sıcak temas sağlaması çözümü ters yüz eden bir etki yapıyor. Bu gerçeklik PKK'nın artık İmralı tarafından değil başka merkezler tarafından komuta edildiğini veya örgütün bazı merkezlerin taşeronluğuna soyunduğunu da gözler önüne seriyor.

Örgüt içinde yaşanan iktidar mücadeleleri ve sıkça bahsedilen Suriyeli grupların şahin tavrı PKK'yı kontrol edilemez bir organizasyon haline getiriyor. Şiddet seçeneğini terk etmeyen örgüt hem Kürtler hem de DTP üzerinde kurduğu baskıyla çözümün önünü tıkıyor. Kürt siyasi hareketinin meclisteki

temsilcilerini yok sayan PKK aynı zamanda ülkenin de demokratikleşmesine mani oluyor. PKK eylemleriyle Kürt kamuoyunda prestij sağlıyor gözükse de batı kamuoyunda terör örgütü algısını güçlendiriyor. Son dönemdeki eylemleriyle PKK atalet içinde olan militanlarını yeniden motive ederek kendisi için doğru fakat Kürtler için yanlış olanı tercih ediyor. Bu paradoks örgütün orta vadede bölgede ki toplumsal desteğini azaltan bir etki de yapabilir.

PKK devrini tamamladı mı?

29 Mart yerel seçimlerinden güçlenerek çıkan ve Kürt meselesinin çözümünde daha fazla inisiyatif alması beklenen DTP'nin kendisini inkar edercesine PKK'yı adres göstermesi barış sürecini zora sokarken aynı zamanda Hakkari ve Siirt'te yaşananlar bir müddet sonra kendi meşruiyetini de sorgulamaya açacaktır. DTP sözcülerinin ısrarla PKK'yı öne çıkaran demeçleri ve toplumsal psikolojinin görmezden gelinmesi bırakın çözümü en başta Kürtleri sıkıntıya sokuyor. Devletin çözümü tartıştığı bir konjonktürde mevcut konumlanmalarıyla DTP ve özellikle de PKK maalesef Kürt meselesinin çözümünün önündeki engeller olarak duruyorlar.

Hasan Cemal'e verdiği mülakatta Yaşar Kaya ve Osman Öcalan mücadelede yeni bir safhaya geçildiğini gösteren ifadeler kullanarak PKK'yı eleştirdi ve PKK'nın artık önkoşulsuz silah bırakmasını savundu. DEP Genel Başkanlığı yapan, Özgür Gündem gazetesini çıkaran daha sonra ülkeyi terk ederek Almanya'da yaşamaya başlayan Yaşar Kaya gelinen noktayı Hasan Cemal'e şöyle yorumluyordu: *"Bugün gelinen noktada ABD de, AB de, Irak da, Irak Kürdistan Yönetimi de kararlı. Mutfakta bir plan pişiyor. Bu iş artık bitecek. Gizli örgütler, silahlı mücadeleler devri kapandı. Kürt silahlı ayaklanmasının miadı doldu. Önşartsız silah bırakması en doğru yoldur PKK için..."* Kaya

PKK'nın son dönem eylemleri için ise sert ifadeler kullanarak şunları söylüyor: "Mutfakta bir şeyler pişiyor, sorunu şiddet ve silahtan arındırmak için... Bir bakıyorsunuz dokuz asker şehit... Bir bakıyorsunuz, Bostancı'da bir şey oluyor. Artık silah bırakmak lazım. Kim kimin taşeronu, kim kimin isteğini yerine getiriyor? Bu bir kaostur." Yaşar Kaya'nın da dediği gibi mevcut şartlar PKK'nın varlık sebebini ortadan kaldırmış durumda.

PKK Vuruşarak Çekilmek İstiyor!

Son eylemde olduğu gibi PKK silahlı gücünü korusa da hayatiyet alanını kaybediyor. PKK'nın operasyonel gücünü koruması üst düzey yöneticileri aldatmasın, silahlı bir mücadeleyi artık uluslar arası aktörler ve toplumsal dinamikler istemiyor. PKK'nm son dönemde yaptığı eylemlerin aktörleri göz önüne alındığında bu yeni durumu Türkiye kadrosunun gördüğü ancak Suriye kliğinin buna direndiğini işaret ediyor.

Kaosa davetiye çıkaran PKK tasfiyesine direniyor ve yakalanan olumlu havayı sabote etmek istiyor. DTP'liler PKK'nın çözümün önündeki psikolojik bir simge olduğunu görmeli ve bu süreçte daha cesaretli davranmalılar. Sönmez Köksal'ın da dediği gibi çözüm, ***PKK'nın silah bırakmasına bağlı.*** Bütün bunlara rağmen devlet aklı soğukkanlılıkla, terörün tahrik ve yönlendirmelere kapılmadan süreci geliştirmeli ve kalıcı barışı tesis etmelidir

PKK Yolun Sonuna mı geldi?

Bu soru yıllardır soruldu ama PKK hala varlığını devam ettiriyor. Fakat bu defa durum daha farklı. 2011'de ABD'nin Irak'tan çekilecek olması, Ortadoğu'da bir Balkanlaşma sendromu doğurabilir. Bunu gören Pentagon ABD sonrasında bölgedeki istikrarsızlık kaynaklarını ortadan kaldırmak istiyor.

Bir taraftan DTP heyetinin Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimiyle görüşmek üzere Erbil'e gitmesi diğer yandan ise Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad'ın Türkiye'ye gelmesi PKK'nın silahsızlandırılması noktasında sürecin hızlandığını ortaya koyuyor.

PKK polütbürosundaki bazı isimler yeni süreci doğru okumamakta ısrar edip şiddete devam etmek istese de bölge dinamikleri ve ABD, PKK'nın silah bırakmasını istiyor. Uluslararası sistem yeni dönemde PKK'yı bölgedeki istikrarsızlığın ana sebebi olarak görüyor.

Hükümetin Kürt meselesinin çözümü yönünde ciddi adımlar atmasına rağmen PKK'nın eylemlerine devam etmesi akıllarda soru işaretleri doğuruyor. **Devlet geleneksel siyasetini değiştirdikçe, PKK eylemlerini hızlandırıyor.** PKK duruşuyla çözümsüzlüğü, çözüm diye savunuyor. PKK yeni süreci varlığını tehdit eden bir yapı olarak görüyor.

Açılım tartışmaları devam ederken, artan olaylar PKK'nın gerçek yüzünü ortaya koyuyor. Yaşanan şiddet, örgütün içine girdiği açmazı da gözler önüne seriyor. PKK'nın çatışmazsızlık kararı almasına rağmen son üç aydır eylemlerin devam edi-

yor olması PKK çözüm istemiyor mu sorusunun sorulmasına sebep oluyor.

27 Kasım 1978 tarihinde kurulan Kürdistan İşçi Partisi 30 yıldır dağda. Gelinen noktada Kürtlerin haklarını savunmakla, terörize etmek arasında müphem bir yerde duran PKK, zaman içinde profesyonel bir örgüt haline geldi.

Ortadoğu'daki Yeni Denkleme Dikkat!

Abdullah Öcalan'ın 1999 yılında yakalanmasıyla PKK ciddi bir mutasyon yaşadı. Militanlarını ülke dışına çıkaran ve 2004 yılına kadar sessizliğe bürünen PKK ilginç biçimde demokratikleşme adımlarının atılmaya başlamasıyla birlikte tekrar silaha sarıldı.

Örgüt motivasyonunu kaybettikçe yeniden şiddete başvurmaya ve ispatı vücut etmeye kalktı. Atılan olumlu adımları görmek istemeyen ve kendisini Kürtlerin yegâne hamisi olarak gören PKK, aktörlük savaşını, çözüme tercih ediyor.

ABD'nin Ortadoğu ve özellikle de Irak'la ilgili stratejisinin değişmesiyle birlikte PKK'nın dağdan indirilmesi öncelikli bir mesele haline geldi. ABD'nin gelecek yıl Irak'tan çekilecek olması ülkede yaşanan Arap-Kürt gerginliği bölgeyi yeniden istikrarsızlaştırma ve müdahalelere açık hale getirme potansiyeli taşıyor.

ABD için PKK'nın silahsızlandırılması aslında çok önemli değil ancak bölgesel çıkarlarının zarara uğramaması için bunu yapması gerekiyor. ABD, hem kamuoyunun sempatisini kazanmak hem de bölgeyi Türkiye'nin müdahale alanı olmaktan çıkarmak için PKK'yı dağdan indirmek istiyor.

3'lü Mekanizma Doğru Okunmalı!

Afganistan'da yaşanan gelişmeler, Pakistan'ın içine girdiği kriz, İran'ın bölgede artan nüfuzu ve Irak'ta sağlanamayan hu-

zur, ABD'nin bölge planlarını gözden geçirmesine sebep oldu. ABD, bölgesel çıkarları doğrultusunda Türkiye'yle ilişkilerini iyileştirmek isterken ilk adım olarak PKK'yı Türkiye'ye vererek başlamak istiyor.

Geçen yıl Temmuz ayında Kürt Sorunu nu konuşmak için Washington'a davet edilen Diyarbakır Barosu eski başkanı ***Sezgin Tanrıkulu***, *Neşe Düzel*'e (Taraf Gazetesi, 22.07.2008) verdiği mülakatta yeni süreci şöyle anlatıyordu: "*...ABD, silahlı çatışmanın sonlanmasını, sorunun yakın zamanda demokrasi içinde çözülmesini istiyor. ABD, Kasım sonrası için Türkiye'yle ilgili A, B, C, D planları hazırlıyor. Amerika Kürt meselesinin çatışma dışı yöntemlerle çözülmesini ve silahlı çatışmanın artık sonlanmasını istiyor. Türkiye'nin buna hazır olması lazım.*" Bu sözler durumu bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor. PKK son dönem eylemleriyle dağdan inmemekte ısrar etse de mevcut konjonktür örgütün dağda kalmasına imkan tanımıyor.

PKK'nın silahsızlandırılması için Irak, ABD ve Türkiye yetkililerinden oluşan 3'lü mekanizma bölge dengelerinin nasıl değiştiğinin çarpıcı bir örneği aslında. ABD bir yandan PKK'nın silah bırakmasını dayatırken diğer yandan da Türkiye'nin Kürt meselesini demokratik yollardan çözmesini istiyor.

DTP Çözümün Neresinde?

Bu yazının gayesi Demokratik Toplum Partisini(DTP) eleştirmekten öteye 'tarihi fırsat' olarak da adlandırılan bir süreçte meselenin çözümüne katkı sağlamak ve 'yoldaki tuzaklara' dikkat çekmektir. HEP'in kuruluşundan bu yana geçen on dokuz yılda **'PKK'la arasına bir mesafe koyamayan'** ve bir 'varoluş' problemi yaşayan Kürt siyaseti, geçen bunca zamana rağmen maalesef bu sorunu aşamadı. Teslim etmek lazım ki bu eleştiri yalnızca hareketin dışında olan isimler tarafından değil hareketin içinde yer alan bazı akil adamlar tarafından da dile getirildi. Ancak bu uyarılar/eleştiriler toptancı bir yaklaşımla sürekli 'hainlikle ve işbirlikçe' suçlandı.

1990 yılında SHP'li on milletvekili tarafından SHP'den daha ileri sol bir parti oluşturmak amacıyla kurulan Halkın Emek Partisi (HEP) ile başlayan siyasi yolculuk bugün DTP ile devam ediyor. Geçen 19 yılda arada kurulan tabela partileri de dâhil olmak üzere 7 parti kurup kapatan HEP çizgisi bu sürede birçok genel başkan ve yönetici değiştirdi. Kürt meselesi etrafında legal siyaset yapmak isteyen bu partiler "**Türkiye partisi olma ile Kürt partisi olma**" düalizminde net bir tercihte bulunamadılar. Toplumun kendilerine yüklediği manayı tam olarak anlayamayan ve sürekli büyümek istemeyen çocuk psikolojisiyle mızıkçılık yapan DTP kendisine açılan krediyi iyi kullanamıyor. DTP'nin PKK'laşıp militan çizgiye kayması sorunun çözümüne katkı sağlamıyor.

Türkiye Partisi, Bölge Partisi Dikotomisi

29 Mart 2009 seçimlerinde tarihinde ilk defa 2 milyon oy sınırını aşan DTP'nin, Güneydoğu'da yaşayan Kürtler üzerindeki ağırlığı inkâr edilemese de toplam Kürt nüfus üzerindeki siyasi tesiri oldukça zayıftır. Kendisini sadece Güneydoğu'daki Kürtlerin temsilcisi olarak gören DTP çoğunlukla, kendisine oy vermeyen Kürtleri asimile olmuş ve kaybedilmiş olarak görüyor. Partinin yaşadığı çok başlılık ve parti içindeki güç mücadeleleri verilen mesajların hem özgül ağırlığını azaltıyor hem de doğru adrese ulaşmasını engelliyor. DTP'deki hizipler onun PKK'dan ve Öcalan'dan bağımsızlaşıp reşit olmasına izin vermiyorlar.

İdeolojik/teorik tartışmaları bir yana bırakalım bu sürede bu kadar partinin açılıp/kapatılması ve çok sayıda genel başkan değiştirilmesi dahi nasıl bir yapısal problemle karşı karşıya olduğunu ortaya koyuyor. HEP-DTP çizgisine biz zaman zaman 'HEP geleneği' adını versek de aslında ortada ne bir gelenek ne de bir devamlılık bulunuyor. Kürt siyasetini yakından takip edenlerin çok iyi bileceği gibi ortada siyasi rüştünü ispatlayamayan, ciddi bir kimlik ve iç iktidar çatışması yaşayan bir parti var. Parti, PKK'yı aşıp cesur bir siyaset dili geliştiremiyor. Böyle devam ederse daha uzun süre bu ipotekten kurtulamayacak.

DTP içinde yaşadığı gelgitleri bir türlü dindiremeyen, son yerel seçimlerde olduğu gibi -istisnaları hariç- 'Kürtsün o halde bize oy vermelisin' dışında somut çözüm önerileri ortaya koyamayan, sol bir parti olduğunu iddia etmesine rağmen sınıf çözümlemesi yapmayan ve toplumun ekonomik taleplerini görmezden gelen, 'retoriğin büyüsünü, çözümün sorumluluğuna' tercih eden bir parti konumunda. Bunların da ötesinde ülkenin yaşadığı 'kimlik problemini' çözmek amacıyla ortaya çıkan bir parti, kendisi ciddi bir kimlik krizi yaşıyor.

İdeolojik Dil Çözümün Önünü Tıkıyor...

1991 Seçimlerinde HEP tecrübesinden sonra ilk defa 22 Temmuz 2007 Genel seçimleriyle bağımsız adaylarla da olsa yeniden TBMM'ye dönen DTP, geçen iki yılda parlamentoda başarılı bir imtihan vermedi. En son Aysel Tuğluk'un da dile getirdiği benzer eleştiriler bu tartışmanın en hassas noktasını oluşturuyor. Hareketin yaşadığı "**daralmayı ve ideolojik dili**" değiştirmesi ve Kürt meselesinin çözümüne daha fazla katkı sunması beklenen DTP kendi varlığını ve programını inkâr edercesine idare-i maslahat yapıyor. DTP modern siyaset yapmak yerine PKK siyasetiyle özdeşleşiyor ve kendini bir türlü aşamıyor.

DTP, yerel seçimler öncesinde başlayan, daha sonra devam eden ve özellikle de 'tarihi açılım'ın tartışıldığı şu günlerde daha belirgin hale gelen kışkırtıcı söylemin dozunu artırdı. DTP'liler bilmeli ki başta Öcalan'ın ve PKK'nın adres gösterilmesi olmak üzere Mersin ve Diyarbakır çalıştaylarında kullanılan dil ve öne sürülen talepler *(Eyalet yönetimine geçilmesi, doğal kaynakların kullanımı, Kürtçe'nin resmi dil olması, Bask olmazsa İskoç modeli vb. gibi)* karşı bir tepki üretiyor ve toplumsal ayrışmayı daha da keskinleştiriyor.

Son tahlilde DTP, makul, realize edilebilir, çağdaş dünyayla barışık bir reçete sunmak durumunda. DTP, sorunun sebebi mi, çözümün mü parçası olmak istiyor buna karar vermeli.

DTP, belki biraz sert olacak ama henüz kendi ortak siyasal dilini oluşturamamış bir hareket. Parti yöneticileri kendi aralarında farklı, toplum karşısında farklı bir dil kullanıyor. Parti, PKK vesayeti bir yana modern bir parti olmanın özelliklerini yerine getirmek istemiyor. Başbakan Erdoğan'ın Ahmet Türk'e randevu vermemesini veya Genel Kurmay Başkanının DTP olduğu için Meclis açılış törenlerine katılmamasını haklı olarak eleştiren ve kendilerinin yok sayıldığını ileri süren

DTP'liler, "hadi inisiyatif al, meselenin çözümüne katkı sun" denildiğinde Öcalan'ı ve PKK'yı işaret ederek bu tezleri haklı çıkartıyor. Herhalde tam da bu nedenle Erdoğan'da, DTP'ye randevu vermiyor? Erdoğan aslında ince diplomasiyle 'Sizin bir iradeniz yok. Siz PKK'nın bir uzantısısınız ve ben bu nedenle sizi kabul etmiyorum.' demek istiyor.

Kürt açılımında muhatap DTP'midir, PKK'mıdır? sorusuna net bir cevap veremeyen DTP'nin artık şapkasını önüne koyup özeleştiri süreçlerini işletmesi gerekiyor. DTP önce kendi kendisini ciddiye alacak daha sonra Başbakan'ın veya Genel Kurmayın kendisini muhatap kabul etmesini bekleyecek. DTP '**provakatif ve uzlaşmaz**' dilini terk edip, meselenin psikolojik eşiklerini fark etmedikçe bu meselenin çözümü her geçen gün daha da zorlaşacaktır. Geldiğimiz noktada artık DTP'yi de aşan bir çözüm beklentisi var. DTP bunu görmez ve 'çözümsüzlükte' ısrar ederse bu irade onu da aşacak ve kendisine yeni bir yol bulacaktır.

DTP 'Kandil Sendromundan' Kurtulamıyor!

Kürt meselenin çözümü noktasında zaman-zaman Öcalan'ın ve PKK'nın dahi gerisine düşen bir DTP var. Devletin ve iktidarın değişmesini isteyen bir iradenin kendisinin değişmemekte direnmesi ve Türkiye resmini görmemekte ısrar etmesi neyle açıklanabilir. Konuyu yakından takip eden, devletin yanlış uygulamalarını eleştiren ve samimiyetle çözüm isteyen insanlarda dahi soru işareti ve 'acaba çözümü istemiyorlar mı' kuşkuları doğuran bu tavır uzun vadede Kürt görülmeyen başka riskler doğurabilir.

Murat Karayılan'ın Hasan Cemal'e verdiği mülakatta dahi "İlk adımda silahlar susacak... Sonra diyalog başlayacak... Diyalog yeri İmralı'dır... Kabul edilmiyorsa, diyalog yeri biziz... Bizi de kabul etmiyorsa, siyasal olarak seçilmiş iradedir. DTP'dir." derken. DTP'nin İmralı'yı adres gösterip bundan geri adım atmaması anlaşılır bir tutum değil. DTP'nin Öcalan'dan bağımsız herhangi bir siyaseti yok mu? DTP restleşme yerine uzlaşmayı, sloganların sihri yerine acı reçeteyi konuşsa meselenin çözümüne çok daha fazla katkı sağlayacak.

Programında *"DTP gerçek anlamda bir toplumsal barışın sağlanmasını, korunup geliştirilmesini demokratik, şeffaf, katılımcı yönetimin yaratılmasının temel öncelikleri içinde görmektedir. Partimiz, Kürt Sorunu nun çözümünde, Türk ve Kürtlerin tarihsel olarak birlik ve kardeşlik ilişkilerini temel alan güncel bir yaklaşımın çözüm yolunun açacağına inanmaktadır.*

Partimiz inkârcı ve ayrılıkçı yaklaşımların sorunları çözme-

yeceğini, aksine çözümü daha da zorlaştıracağına inanmaktadır. Bunun için Kürt ve Türklerin eşit, özgür ve kardeşçe birliğinin kararlı savunucusu olacaktır." deyip, meselenin nasıl çözüleceği açık biçimde belirtmişken bugün Öcalan'ı adres göstermek en başta kendine haksızlık anlamına geliyor.

Bir siyasi parti bunu teklif edebilir mi? Bu tavrın çözüm dilinin oluşturulmasına ve müzakereci siyaset anlayışına bir katkısı olabilir mi? Bu ve benzeri sorulara DTP'liler olumlu bir cevap veriyorlar ise DTP'yi kapatalım. Çünkü PKK varken DTP'ye gerek yok.

DTP'ye yönelik temel eleştirimiz onun bu süreçte daha sorumlu, yapıcı ve çözüme katkı sağlayıcı bir dil ve üslup kullanmamasından dolayıdır. DTP kendisini nesneleştirmeden vazgeçmeli ve 'Kandil sendromundan' kurtulmalıdır. DTP'liler içinden geçilen bu tarihi dönemde daha fazla inisiyatif almak, süreci doğru yönetmek ve daha yumuşak mesajlar vermek zorundalar. DTP, çözüme giden yolu kısaltabileceği gibi pek tabi zorlaştırıp uzatabilirde. DTP, silahların baskısı ve Öcalan'ın gücü olmadan Kürt meselesini çözebileceğini ortaya koyabilmeli ve bu vesileyle reşit olduğunu ispat etmelidir.

AK Parti'nin Doğu Siyaseti Var mı?

Başbakan'ın Hakkari Merkez İlçe Kongresi'nde yaptığı konuşma AK Parti'nin Doğu (Kürt) siyasetini tartışmaya açtı. Başbakan'ın konuşmasındaki tonlama ve üslup değişikliği yaygın biçimde 'ya sev, ya terk et' şeklinde yorumlandı ve Erdoğan'ın Kürt meselesine yaklaşımında kırılma olup olmadığı sorgulanmaya başlandı. Erdoğan daha sonra yaptığı konuşmalarında Hakkâri konuşmasının "**ya sev ya terk et**" biçimde yorumlanmasına karşı çıktı ve bu sözün patentinin kendilerine ait olmadığını belirtti.

Bazı yorumcular Erdoğan'ın 12 Ağustos 2005 tarihindeki Diyarbakır konuşmasına referans vererek Başbakan'ın son dönemde statükocu bir tavır içine girdiği ifade ettiler. Türkiye'de çoğunlukla olduğu gibi son meselede de "retorik üzerinden" hayali bir tartışma yürütüldü. AK Parti Programında bu meseleye dair ne denildiği hususu üzerinde pek durulmadı ve tartışma cımbızla çekilmiş bir cümle üzerinden yürütüldü.

Aslında Erdoğan 22 Temmuz seçimleri öncesinde de Kürt meselesinde bugünkünden farklı bir söz söylemedi. Erdoğan bu meselenin çözümü noktasında genel ifadeler dışında somut bir vaatte bulunmazken buna rağmen bölgeden yüksek oy aldı. ***Başbakan Kürt meselesinde politik bir dil kullanmak yerine daha çok hizmet ve icraatlar üzerinden konuşmayı tercih etti.*** Erdoğan'ın milli görüş geleneğinden gelmesi, demokrasi kavramına yaptığı vurgu ve partisinin değişim ve özgürlüklerden yana bir tavır alması bölgede ciddi bir karşılık buldu.

Meseleye bu pencereden bakıldığında Erdoğan'ın PKK'nın provakasyonuna gelip sert tonlu konuşmalarını anlamak mümkün değil. Doğu gezisinde PKK'nın yaptıkları karşısında bir parça serinkanlı davranıp halka *"siz beni anlıyorsunuz"* demesi yeterliyken sözün cazibesine kapılması bölgede '**Erdoğan imajının**' yara almasına neden oldu. Erdoğan partisinin Kızılcahamam'da yapılan istişare toplantısında krize neden olan bu söylemini tashih etti ve 2005 inisiyatifine sahip çıktı.

AK Parti Meseleye ne ad veriyor?

AK Parti'nin 11.02.2002 tarihli programının 'Temel Haklar ve Siyasi İlkeler' bölümünde "**Doğu ve Güneydoğu**" (s.28) başlığı altında bu mesele ele alınmış durumda. Türk siyasal hayatında merkez partileri içinde ilk defa bir parti programında bu mesele ayrı bir başlık altında ele alınmakta ve soruna bir isim verilmekte. AK Parti programında meseleyi şöyle tanımlıyor: *"Kimimiz Güneydoğu, kimimiz Kürt, kimimiz terör sorunu dediğimiz olay, maalesef Türkiye'nin bir gerçeğidir."* AK Parti'nin programında meseleye tam bir isim verilmediği ve '**Güneydoğu-Kürt-Terör**' gibi üçlü bir isimlendirme yoluna gidildiği tespit ediliyor. Olumsuz tarafından bakıldığında aslında AK Parti sözcülerinin bugünde yaşadığı kafa karışıklığının programda da yer aldığı ve partinin mesele karşısında ikircikli bir tutum içinde olduğu görülüyor. Olumlu tarafından bakıldığında ise bir parti bu soruna bir isim veriyor ve meseleyi sahipleniyor.

Programın devamında *"Partimiz bu sorunun toplum hayatımızda neden olduğu olumsuzlukların bilinciyle, bölge halkının mutluluğunu, refahını, hak ve özgürlüklerini gözeten, Türkiye'nin bütünlüğü ve üniter devlet yapısıyla birlikte bölgeyi tehdit eden terörün önlenmesinde zaaf yaratmayacak bir şekilde; kalıcı, tüm toplumun duyarlılıklarına saygılı, etkili ve sorunları kö-*

künden çözmeye yönelik bir politika izleyecektir." denilmek suretiyle meselenin kavranışı bağlamında kimseyi rahatsız etmeyecek orta bir yol seçiliyor.

Kürt meselesi nasıl çözülmez?

Programda "*Bürokratik otoriter devlet anlayışına yaslanan çözümler, sadece asayiş mantığına dayandığı için uzun vadede sorunları daha da derinleştirmektedir. Buna karşılık demokratik devlet anlayışı çerçevesindeki yaklaşımlar, ilk anda endişeyle karşılansa da uzun vadede milletimizin birlik ve bütünlüğünü pekiştiren sonuçlar doğurmaktadır*" denilmek suretiyle meselenin demokrasi içinde çözülmesinin altı çiziliyor.

Metnin devamında ise "*Bu nedenle bölgedeki sorunlar aynen kalacak demektir. Sadece ekonomik kalkınma politikaları ile tam bir çözüme kavuşturulamayacağı gerçeği yanında bütün bunların üstünde farklılıkları demokratik hukuk devleti ilkesi çerçevesinde tanıyan yaklaşımların etkili olması gerektiği anlayışına ulaşılması sorununun çözümünde önemli bir adımdır.*" denilmektedir.

AK Parti, çözümü asayiş mantığında görmediğini söyleyip demokrasinin tek çare olduğu ifade ediyor. Gerçekten sağlıklı ve ayakları yere basan bu analizin bölgede toplumsal bir karşılığının olması çok doğal. Çünkü Kürtler meselenin '**ne sadece bir iş ve aş meselesi**' ne de '**salt bir kimlik meselesi**' olarak görülmesini istemiyorlar. AK Parti'nin bu iki yol arasından üçüncü bir yol açarak yeni bir terkibe gitmesi bölgenin geleceği bakımından hayati önem taşıyor.

AK Parti Çözümü nerede görüyor?

AK Parti'nin programı incelendiğinde bu meselenin çözümünü ilk defa bu netlikte ortaya koyan önemli projeye sahip olduğu tespit ediliyor. AK Parti hem meseleyi adlandırma da

hem de çözümde özgüven içinde hareket ediyor. *"Bu bölgemizde kültürel farklılıklar, partimizin tarafından zenginlik kabul edilmektedir. Resmi dil ve eğitim dili Türkçe olmak şartıyla, Türkçe dışındaki dillerde yayın dahil kültürel faaliyetlerin yapılabilmesini, partimiz ülkemizdeki birlik ve bütünlüğünü zedeleyen değil, güçlendiren ve pekiştiren bir zenginlik görmektedir. Bölgenin geri kalmışlığından kaynaklanan kimi olumsuzlukların giderilmesini, bölgeye dönük özel düzenlemeler yoluyla değil, genel demokratikleşme projesi bağlamında düşünmektedir."* AK Parti'nin bu 'pozitif ve yapıcı siyaset dili' partiye daha fazla sorumluluk yüklüyor. AK Parti'nin DTP hariç diğer partilerle mukayese edildiğinde bölge halkıyla kurduğu sahih ilişki onun en büyük artısını oluşturuyor. AK Parti'nin bir diğer ve önemli avantajı ise Erdoğan'ın bölgede sevilmesi ve bunun bütün sözlerden daha fazla anlam ifade etmesi.

Geçen süre içerisinde açılan dil kursları, TRT'nin Kürtçe yayına başlaması ve genel anlamda hak ve hürriyetler bahsinde yapılanlar henüz yeterli olmasa bile bu konularda iktidar partisinin hakkını da teslim etmek gerekiyor. 1 Ocak 2009 saat 19.00 itibarıyla yayına başlayacak TRT 6 dahi aslında Türkiye için tam bir devrim. Bu adımların sabır ve kararlılıkla atılmaya devam edilmesi toplumsal barışın ve kardeşliğin tahkim edilmesi bakımından büyük önem arz ediyor.

AK Parti programında kültürel farklılıkların ayrışmayı değil birlikte yaşamayı gerekli kıldığını belirterek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı kavramı üzerinde duruyor. *"Diğer taraftan kültürel farklılıklar bölge halkıyla olan müşterekleri arka plana atmayı gerektirmez. Aksine Türkiye cumhuriyeti vatandaşı olma bilinci, toplumumuzun birlik ve beraberliğinin çimentosudur"* Bir yönüyle vatandaşlık tanımının değiştirilmesini çağrıştıran bu ifade parti için önemli bir bağlayıcılık taşıyor.

Türkiye'de ortalama vatandaşların parti programlarını okuyup ona göre oy vermedikleri biliniyor. Bu bağlamda AK Par-

ti'yi bölgeye bağlayan program ve teşkilatlardan öte başka bir bağ var. Bu bağın çözüm için bir fırsat olarak görülmesi ve boşa harcanmaması gerekiyor.

Bölge Halkı Erdoğan'ı Neden seviyor?

Bütün bu söylediklerimizden sonra Erdoğan'ın Hakkâri konuşmasının aslında ne kadar 'tali' bir konuşma olduğunu görüyoruz. Bölge halkı Erdoğan'a önemli bir avans vermiş durumda ve bu kredinin öyle kısa zamanda biteceğini beklemek iyimserlik olur. 22 Temmuz seçimleri ve Anayasa değişikliği referandumu bunu açık biçimde gösterdi. Bölge halkının Erdoğan'ı neden sevdiği sorusunun farklı cevapları var ama bu muhabbet en başta onun '**sivil, özgürlükçü ve dindar**' biri olmasından kaynaklanıyor. Tıpkı Turgut Özal'da olduğu gibi.

Bunun yanında beğenelim beğenmeyelim AK Parti'nin Doğu sorunu karşısında bir projesi var ve geçen altı yılda bunları kısmen de olsa pratiğe aktardı. Bölgeye yapılan yatırımlar ve ayrılan kaynaklar bölgenin iktisadi ve toplumsal dönüşümünde önemli bir işlev üstlenmiş durumda. Bölgede derin bir sosyolojik değişim yaşanıyor. Burada asıl sorun reformların kararlı ve daha hızlı bir biçimde yürütülmemesi noktasında ortaya çıkıyor.

Son tahlilde AK Parti'nin '**reformcu ve değişimci**' karakteri onun yalnızca Doğu Siyasetini değil aynı zamanda Türkiye'de iktidarda kalıp kalamayacağını da belirleyecek.

Yerel Seçimler ve Kürt Meselesinde Aktörlük Sorunu

29 Mart 2009 Yerel seçimleri bitti ancak sonuçları tartışılmaya devam ediyor. Birçok uzman ve yorumcu sonuçları kendi penceresinden analiz ediyor. Bu seçimlerin en çok konuşulan partilerinden biri de Demokratik Toplum Partisi (DTP). Aldığı oylar sayısal bir değerlendirmeden daha çok siyasal bir değerlendirmeyle tahlil edilen DTP, bütün zamanlarda aldığı oydan çok daha fazla özgül ağırlığa sahip oldu.

1990 yılında SHP'den ayrılan on milletvekili tarafından kurulan Halkın Emek Partisi (HEP) ile başlayan Kürt partilerinin yolculuğu, 1991 yılında yoluna Demokrasi Partisiyle(DEP) devam etti. DEP'in kapatılmasıyla kurulan Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) ve onun yerine kurulan DEHAP'la kendi kulvarında akmaya devam eden Kürt siyaseti, DEHAP'ın da kapatılmasından sonra Demokratik Toplum Hareketi adıyla yeni bir örgütlenmeye gitti. Bu hareketin partiye dönüşmesiyle birlikte Kürt siyaseti Demokratik Toplum Partisi adıyla yoluna devam ediyor. 1990'lı yıllardan bu yana Kürt kimliği bölge siyasetini etkileyen temel faktör olmaya devam etti.

HEP, 1991'de yapılan genel seçimlere SHP ittifakıyla girdi ve 22 milletvekili elde etti. HEP'in kapatılıp yerine DEP'in kurulmasıyla yoluna devam eden hareket 1994 yerel seçimlerini protesto ederek girmedi. Yükselen milliyetçilik dalgası DEP'li vekillerin TBMM'den atılmaları ve cezaevine girmeleriyle neticelendi.

1995 genel seçimlerine gelindiğinde DEP'in kapatılmasıyla HADEP kuruldu. HADEP 1995 Genel seçimlerinde 1.171.623 (% 4.2) oy aldı ve ülke barajına takılarak TBMM'ne giremedi. Bu yıllar Kürt siyasal hareketi için içe kapanma yılları oldu. Parti bir yandan alanlarda diğer yandan sandıkta geriledi ve siyaset parametrelerini değiştirmeye başladı.

1999 seçimlerine gelindiğinde HADEP genel seçimlerde 1.482.196 (% 4.7), il genel meclisi seçimlerinde ise % 3.4 oranında bir oy aldı. HADEP bu seçimlerde Ağrı, Bingöl, Siirt, Batman, Diyarbakır, Hakkari ve Van olmak üzere 7 il merkezi dahil toplam 37 belediye başkanlığı kazandı. Türkiye bu seçimlerle birlikte ilk defa Kürt kimliği vurgusu yapan HADEP'li belediyelerle tanıştı.

Bölge siyasetinde yeni bir denklem!

HADEP'in kapatılmasıyla 2002 genel seçimlerine DEHAP ismiyle girildi ve bu parti 1.9133.680 (% 6.2) oy aldı. Bu oy oranı HEP geleneğinin bu zamana kadar ulaştığı en yüksek orandı. Hareket ilk defa % 6'sınırının üzerine çıkıyordu. Buna rağmen % 10 ülke baraji nedeniyle parti parlamentoya giremedi. DEHAP bu seçimlerde AK Parti karşısında ikinci parti oldu.

2004 yerel seçimlerine sol partilerle işbirliği yaparak "Demokratik Güçbirliği" ismi altında SHP çatısıyla giren ve bir milyon altıyüz bin civarında (% 5.1) bir oy alan DEHAP 1999 yerel seçimlerine göre hem oyunu hem de belediye sayısını artırdı. 1999'da 37 olan belediye sayısını 2004'te 64'e yükseltti. DEHAP oylarını artırmasına rağmen Siirt, Bingöl, Ağrı ve Van Belediyelerini AK Partiye kaptırdı. Parti 1999'da kazandığı Diyarbakır, Batman ve Hakkari'yi elinde tutarken Tunceli ve Şırnak'ta belediye başkanlıklarını kazandı. 1999'da 7 il merkezinde belediye başkanlığını kazanan Parti 2004'te bu sayıyı 5'e düşürdü.

22 Temmuz 2007 Genel seçimleriyle Kürt siyaseti üzerindeki DTP tekeli kısmen de olsa kırıldı ve AKP'nin de içinde olduğu çoğulcu bir yapı ortaya çıktı. DTP 22 Temmuz'da sandığın mesajını aldı ve hem siyaset yapma biçimini hem de yerel aktörlerini değiştirdi. 22 Temmuz sonrası oluşan denklem AK Parti'ye iktidar olmanın ötesinde bölgede sağladığı temsille Kürt meselesinin muhatabı haline getirdi.

29 Mart, Seçim mi, Referandum mu?

DTP 29 Mart seçimlerini bir 'varlık-yokluk mücadelesi', AK Parti ise 'bölge politikasının sınanacağı' bir seçim olarak gördü. DTP başta Kürtçe Televizyon olmak üzere, atılan her türlü demokratik adımı ve sivil girişimi bir tehdit olarak gördü ve 'siyasal koruculukla' itham etti. DTP, 22 Temmuz'da AKP karşısında yaşadığı mağlubiyeti yeniden yaşamamak için "kalelerini" kanı pahasına savundu AK Parti'ye karşı sandık sandık markaj uyguladı.

AK Parti bölgede DTP'nin etkinliğini ve tekelini kırmayı amaçlarken, DTP ise AK Parti'yi geriletmek istedi. DTP, 2004'te kazandığı Diyarbakır, Hakkari, Şırnak, Batman, Tunceli illerin yanına Siirt, Van ve Iğdır Belediyelerini ekledi. DTP 2004'te 64 olan belediye sayısını 98'e çıkardı. DTP tarihinde ilk defa 2.198.692 oy aldı.

AK Parti Diyarbakır ve Batman'ı almak isterken elindeki Van ve Siirt'i kaybetti. SP ise bölgede Türkiye ortalamasının üzerinde bir temsile ulaştı. Erdoğan'ın Hakkari konuşması domino etkisi yaptı ve bölgedeki desteğini önemli ölçüde geriletti. AK Parti, TRT Şeş, Üniversitelerde Kürtçe Bölüm açılması, AB reformları ve bölgeye getirilen hizmetlerle oy isterken DTP ise daha çok kimlik vurgusu yaptı. DTP kimlik vurgusu yanında ilk defa bazı adaylar için broşür hazırlattı ve belediyecilik hizmetlerini anlatan kampanyalar yaptı.

AK Parti Güneydoğu'da neden kaybetti?

Bölgede seçim "Kürt kimliği ve hizmet siyaseti" üzerine oturdu. Seçimin sonucunu tayin eden 1990'lı yıllardan bu yana olduğu gibi yine 'kimlik siyaseti' oldu. DTP'nin 'kimlik siyaseti' karşısına AK Parti "iş+aş ve muhafazakârlık" denklemiyle çıktı. AK Parti mesajlarını taşıyacak güçlü yerel aktörlere sahip olmadığı gibi DTP ile kimlik mücadelesi veremeyeceğini göremedi.

Bütün süreci Erdoğan üzerine yıkan ve DTP teşkilatları karşısında alanda zorlanan AK Parti, 22 Temmuz 2007 seçimlerinde DTP'den aldığı oyları bu seçimde geri verdi.

Kürtler AKP'nin açılımlarını "Kürt meselesini çözmek için değil, DTP'nin önünü kesmek" için yapıldığını düşündü ve AK Parti önemli bir seçim yenilgisi yaşadı. Bu kayıp aritmetik bir yenilgi olmaktan çok daha öte etkileri ülkede sathında görülen psikolojik bir etki yaptı.

22 Temmuz'da DTP içindeki 'gizli AKP'lilerden' önemli bir destek sağlayan AK Parti, bu kitlenin kalıcı olmasını sağlayamadı ve ilk seçimde bu desteği kaybetti. İktidar rehavetiyle kendisini dokunulmaz gören AK Parti, DTP'nin kapı kapı dolaşıp 'oyunu kendine ver' propagandası karşısında tutunamadı.

AK Parti Hizmetlerini Siyasete Tahvil edemedi

AK Parti'nin oy kaybı yaşamasının bir diğer nedeni de Kürt meselesinde ihtiyatlı bir söylem kullanırken, çözüm dili geliştirememesi oldu. AK Parti devrim sayılacak reformlarını bir siyasal dile dönüştüremedi. Bunun yanında DTP'den belediyeleri almak istediğini söyleyerek bölge halkını kışkırttı ve malum sonucu hazırladı. Algı gerçeğin önüne geçti ve DTP psikolojik üstünlüğü ele geçirdi.

DTP bu seçimde Osman Baydemir hariç hemen hemen tüm belediye başkanlarını değiştirdi ve yerine yenilerini getir-

di. Sandığın gücü DTP'ye, AKP'ye karşı 'kalelerini' savunmak için ciddi siyasal kampanyalar yaptırdı. DTP ilk defa kimlik siyasetinin yanına hizmet ve proje faktörleri ekledi ve sadece kimlik siyaseti yapmayacağını gösterdi.

DTP ise 29 Mart seçimlerini DTP ciddi bir imtihan olarak gördü ve kaybedilecek her belediyeyi varlığına yönelik bir tehdit olarak algılayıp tabanını sağlam tuttu. 22 Temmuz'dan sonra sandığın baskısını hisseden DTP, birkaç belediyeyi daha kaybetmesi durumunda "Kürtlerin tek temsilcisi olma" tezini eskisi kadar kolay kullanamayacağını gördü ve buna izin vermedi.

Kürt meselesini, Türksüz çözmek

Kürt meselesinde aktörlük mücadelesi tarihsel pratik içerisinde konjonktürel olarak el değiştirirken 1990'lı yıllardan itibaren HEP geleneği daha baskın karakter kazandı. Bölgenin toplumsal yapısında din ve kimlik faktörünün hakimiyeti düşünüldüğünde kimsenin rakipsiz olmadığı görülüyor.

29 Mart'tan sonra DTP 28 Mart'a göre daha güçlü ancak rakipsiz değil. İl Genel Meclisi oylarında hala ikinci sırada olduğunu unutmamak gerekiyor. 22 Temmuz'da kendisine açılan krediyi iyi değerlendiremeyip bölgede ciddi kayıp yaşayan AK Parti'den sonra şimdi sıra DTP'de. AK Parti "Kürt meselesini Kürtsüz çözmek" gibi bir hataya düştü ve seçmen bunu onaylamadı.

DTP eğer sandığın mesajını alır ve yeni bir ajanda eşliğinde Kürt meselesinin çözümünde daha yapıcı ve aktif bir siyaset izlerse AK Parti'nin bölgede gerileyişi devam eder. Yok eğer şiddetle arasına bir çizgi çekmez ve şiddetten usanmış Kürtlere yeni bir gelecek vaat edemezse önümüzdeki seçimde yeni denklem ortaya çıkabilir. DTP, AK Parti'nin yaptığı yanlışı tersinden yapıp "**Kürt meselesini Türksüz çözmek**" hatasına düşmemeli.

Doğu Sorunu mu, Kürt Sorunu mu?

Siyaset Ekonomi Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) ile Pollmark Araştırma Şirketi tarafından birlikte yapılan "Türkiye'nin Kürt Sorunu Algısı" araştırması açılım tartışmalarının tozu dumanı arasında önemli tespitlerde ve serinkanlı çözümlemelerde bulunuyor. Geniş bir örnekleme dayanan araştırma, alanında uzman yetkin bir proje ekibi tarafından hazırlanmış. Araştırma iktidar ve muhalefet için ciddi sosyolojik ve siyasal uyarılar taşıyor. Açılım tartışmalarının ortasında olaya nesnel bir gözle bakıldığında araştırma sonuçlarının hem muhalefetin hem de hükümetin tezlerini haklı çıkaran birçok sonucu içinde barındırdığı görülüyor. Fikri takipten yoksun siyaset ve her şeyi bilen liderler bu verilerden ne kadar yararlanır bilemeyiz ama araştırmanın bu mesele etrafındaki temel ezberleri bozduğu ve Kürt meselesinde yeni bir aşamaya gelindiğini ortaya koyduğu tespit ediliyor.

Bu ezberlerin neler olduğunu ve meselenin hangi safhaya geldiğini başka bir yazının konusu. Bu noktada Güneydoğu meselesi hakkında yapılan araştırmaların kısa geçmişini hatırlatmak isteriz. Kürt meselesi Türkiye'nin temel problemlerinden biri olmasına rağmen bu meselede yapılan ampirik araştırma sayısı bir elin parmaklarını geçmiyor. Bu mesele ismi konusunda dahi anlaşamadığımız problem alanlarından biri. Kimi zaman Doğu Sorunu, Güneydoğu Sorunu olarak adlandırılan bu problem kimi zaman da terör sorunu veya Kürt Sorunu olarak adlandırıldı. Problemin adı konusunda anlaşamayınca sebepleri ve çözüm önerileri konusunda da farklı fi-

kirler ortaya çıktı. Bazı çevreler sorunu salt geri kalmışlık meselesi olarak ele alırken kimi araştırmalar etnik bir mesele olarak mütalaa etti. Üçüncü bir seçenek olarak ise problem hem geri kalmışlık hem de etnik bir mesele olarak ele alındı.

Akademik camianın kendi içinde dahi ortak bir dili ve metodolojisi olmayınca bu mesele üzerine yürütülen tartışmalar **bilimsel veriler ve sosyolojik çözümlemelerden** daha çok ön kabuller üzerinden yürütüldü ve halen de yürütülüyor. Herkes kendi ideolojik duruşuna göre bir isimlendirmeye gidiyor ve bu isimlendirmeye bağlı olarak çözüm önerileri sunuyor. İşin daha da ilginci bu araştırmaları yapanlar diğer araştırmaları genellikle eksik ve yetersiz bulup, ciddiye almıyorlar. Bu mesele de dünden bugüne yapılan tüm araştırmaları masanın üzerine yatırıp hangi araştırmanın soruna nasıl baktığı ve sorunun sebeplerinin neler olduğu henüz irdelenmedi ve bu durum literatürde ciddi bir eksiklik oluşturuyor. Bugüne kadar yapılan araştırmalar genellikle sanki ilk defa kendisi bu sorunu ele alıyormuşçasına meseleye yaklaştı. Her defasında sorunun yeniden keşfi meselenin dünden bugüne geldiği noktanın görülmesini engelledi.

Terör Demokratikleşmeyi engelliyor mu?

Bu mesele etrafındaki ilk ampirik araştırmalar PKK terörünün yoğunlaştığı 1990'lı yılların ortasında yapılmaya başlandı. Cumhurbaşkanı Özal'ın bu meselenin çözümüne dair söyledikleri devletin geleneksel ezberini bozarken PKK'la mücadele konsepti de yavaş yavaş değişti. Sorunu asayiş ve güvenlik problemi olarak gören anlayışın duvara dayandığı 1990'lı yıllarda terör ve şiddet ülkeyi tutsak almıştı. Süleyman Demirel'in Diyarbakır'da söylediği "Kürt realitesini tanıyoruz" sözüne rağmen özellikle I. Körfez savaşının bölgede taşları yerinden oynatmasıyla terör kontrolden çıkıyor ve güvenlik ted-

birleri daha da arttırılıyordu. 1992 Nevruz'u sonrasında yaşananlar ve bu dönemde yapılan sınır ötesi operasyonlar terörü ülke gündeminin birinci sorunu haline getirmişti. Yükselen terör, güvenlik tedbirlerini artırırken bu süreç DEP'lilerin TBMM'den atılmasıyla sonuçlanıyordu. Ülkeyi yönetenler büyük bir akıl tutulması yaşarken sorun kartopu gibi hergün daha da büyüyordu.

Bu dönemde ki ilk araştırma 1992 yılında PİAR-GALLUP tarafından yapılan Kürt Araştırmasıydı. Araştırmanın künyesinde çalışmanın çeşitli safhalarında Profesör Mübeccel Kıray, Profesör Cahit Tanyol, Profesör Kemal Kurtuluş, Diyarbakır vekili Fehmi Işıklar'ın katkılarının alındığı dile getirilmekteydi. Güneydoğu'da yaşayan vatandaşların neredeyse yüzde yüzü bölgede bir Kürt Sorunu yaşandığını dile getirirken bu sorunun bir arada yaşama projelerinin hayat geçirilmesi ve demokratikleşme adımlarıyla çözüleceği temel tez olarak öne sürülmekteydi.

Bu süreçte bir yandan güvenlik tedbirleri artırılırken diğer yandan da sivil arayışlar hızlanıyordu. Başbakan Tansu Çiller'in ayaküstü verdiği "**Bask Modeli'ni** tartışabiliriz" demeci gündeme bomba gibi düşerken, toplum yeni bir gündemin içine çekiliyordu. Bu toplumsal karmaşa ve kavram kargaşası içinde 1995 yılında TOBB Başkanı Yalım Erez tarafından Profesör Doğu Ergil'e "**Doğu Sorunu: Teşhisler ve Tespitler**" isimli çalışma hazırlatıldı. Çalışma kamuoyunda **Doğu Raporu** olarak adlandırıldı. Yalım Erez'in takdim yazısında hazırlıklara 1994 yılı içinde başlandığı, bir buçuk yıl içinde hazırlanan raporun, Kuzey İrlanda, İngiltere ve İspanya'da incelemelerde bulunularak tamamlandığı belirtiliyordu. Yalım Erez, Doğu Raporunu kamuoyuna açıkladıktan sonra 24 Aralık 1995 Genel seçimlerinde DYP'den milletvekili oldu ve bir daha da bu meseleyi ağzına almadı.

Bu alandaki ilk araştırmalardan biri olan "Doğu Sorunu: Teşhisler ve Tespitler Raporu" 1267 kişilik bir örneklemle yapıldı. Rapora ilişkin en büyük eleştiri örneklemin genel evreni temsil etmeyeceği yönünde oldu. Araştırma bulguları Doğu sorununu önce ekonomik sonra siyasal nedenlere dayandığını fakat çözüm için her ikisinin de önemli olduğunu ileri sürmekteydi. Doğu Ergil 1995 yılındaki ilk araştırmasından sonra 2005 ve 2008 yıllarında iki araştırma daha yaptı ama hiçbiri ilk araştırma kadar tartışma yaratmadı.

Doğu Raporunda öne sürülen tezlere karşı yine 1995 yılı içinde Türk Metal Sendikası "**Kültürel Yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu**" isimli geniş kapsamlı bir araştırma yaptırdı. Bir anlamda Devletin ve Tansu Çiller Hükümetinin de meseleye bakışındaki değişimi ortaya koyan bu çalışma ile güvenlikçi perspektif yeniden hâkim kılındı. Bask modeli tartışmalarından, problem terör ve güvenlik sorunudur noktasına gelindi. Profesör Ümit Özdağ, Profesör Kemal Görmez ve Doç. Dr. Erol Göka ile bir grup akademisyen tarafından yapılan araştırma isminden başlayarak Doğu Ergil'in tezlerine karşı bir anti tez araştırma olarak hazırlanmış kanaati vermekteydi.

"Kültürel Yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu" Araştırması 8802'i Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde yaşayan denekle, 1860'ı ise Batı illerine çeşitli nedenlerle göç etmiş Doğu ve Güneydoğulu göçmenle yapılmıştı. Araştırmanın hayli yüksek sayılabilecek bir rakamla toplam 10662 kişiyle yapılmıştı

İki araştırmanın isimleri ve hazırlayıcıları farklı olsa da son tahlilde iki raporda Kürt meselesini irdeliyor ve sorunun çözümüne yönelik önerilerini dile getiriyordu. İki araştırmada aynı zamanda bu meseleye yaklaşımdaki kavram karışıklığını ve problemin isimlendirilmesinden başlayarak nasıl farklı tezler öne sürüldüğünü ortaya koyuyordu.

Demokratik Açılımın Yol Haritası...

SETA Vakfı ve Pollmark tarafından yapılan "**Türkiye'de Kürt Sorunu Algısı**" araştırması Kürt meselesi etrafında "**Demokratik Açılım**" tartışmalarını mercek altına alan bir araştırma. Toplam **10577** kişiyle yapılan araştırmada yüz yüze anket yöntemi kullanılmış. Bölgenin en ücra yerlerine kadar gidilerek yapılan araştırmanın, diğer araştırmalardan en önemli farkı ilk defa bu meselenin terörün olmadığı bir dönemde yapılmış olması. Araştırma, "Sorunlar ve ortak zemin", "Kürt Sorunu nasıl çözülür", "Açılım ve siyasi partiler", "Korkular ve kaygılar", "Toplumun Kürt algısı" ile "Uzak mıyız yakın mı" başlıklarını taşıyan toplam yedi bölümden oluşuyor.

Araştırmanın öne çıkan en önemli başlığı Türkler ve Kürtler arasındaki toplumsal algının farklılaşması olurken, bulgular aslında açılım sürecinin de yol haritasını ortaya koyuyor. Araştırma verilerine göre Türkiye'nin en önemli sorunlarının başında ekonomik temelli sorunlar gelirken Kürt meselesi de Türkiye'nin en önemli siyasi sorunu olarak nitelendiriliyor. Bu saptama aslında çözümün de adresini gösteriyor. Adına ne dersek diyelim bu meselenin çözümü ekonomik ve siyasal tedbirlerin birlikte yürütülmesine bağlı.

Çözümün Adresi TBMM ve Siyaset Kurumu

Araştırma sonuçlarına göre toplumun neredeyse yarısı (% 48.1) "Demokratik açılım sürecine" destek verirken, % 36.4'lük bir kesimin bu süreci desteklemediği, % 15.5 gibi yüksek sayılabilecek bir kitlenin ise karasız kaldığı gözlenmektedir. Veriler bir bütün olarak ele alındığında Kürtlerin, Türklere nazaran bu süreci daha fazla destekledikleri ve yüksek bir beklenti içine girdikleri görülüyor. Kürt kamuoyu bu sorunun bir şekilde çözülmesini isterken bu noktadan geri dönülmesi ayrılıkçı talepleri kışkırtan bir işlev görebilir ve terörü yeniden artırabilir.

Toplum, çözümün adresi olarak siyaset kurumunu ve TBMM'yi adres gösterirken meselenin bir devlet projesi olarak ele alınması gerektiğini uzun zamandır söylediğimiz gibi bir kez daha ortaya koyuyor. Bu mesele Hükümet, TSK ve devletin diğer kurumlarının elbirliğiyle çözülür diyenlerin oranı % 64.5'tir. Toplumun büyük çoğunluğu sorunun bir mutabakat çerçevesinde çözülmesini isterken % 25-30 dolayında bir kesimin ise problemi terör sorununa indirgediği ve çözümü askeri tedbirlerde aradığı tespit edilmektedir.

Türkiye'nin Kürt Sorunu Algısı

Türkiye, Kürt meselesine çözüm getirmek için saplantısız ve çağdaş düşünmek zorundadır.
(Adnan Kahveci, Kürt Raporu 1992)

"Türkiye'nin Kürt Sorunu Algısı" araştırması etrafında yapılan tartışmalar sorununun normalleşmesine katkı sağladığı gibi aynı zamanda demokrasi kültürünün gelişmesine de ciddi bir etki yapıyor. Analize ve veriye dayanan yapıcı tartışmalar mesele etrafındaki sis bulutlarını da dağıtıyor. Bu bağlamda bölgeyle ilgili daha fazla saha çalışmasının yapılması ve dünden bugüne görüş ve algılardaki değişimin tespit edilmesi icap ediyor.

Her şeyden öte bu çalışmaların kütüphane raflarında kalmayıp kamu siyasetinin istifadesine sunulması ve karar alma süreçlerine katılması gerekiyor. Siyasal aktörler bu rapordaki bulguları ne kadar dikkate alırlar bilemeyiz ama son dönemde yapılan en kapsamlı çalışmalardan biri olduğunu söylememiz gerekiyor.

Araştırma sonuçlarına göre toplumun neredeyse yarısı (% 48.1) "Demokratik açılım sürecine" destek verirken, % 36.4'lük bir kesimin bu süreci desteklemediği, % 15.5 gibi yüksek sayılabilecek bir kitlenin ise karasız olduğu gözlenmektedir. Toplum açılım konusunda nihai kararını vermemiş olup yol haritasının belli olmasına bağlı olarak desteği artacak veya azalacaktır.

Araştırma verileri bir bütün olarak ele alındığında Kürtlerin, Türklere nazaran açılımı daha fazla destekledikleri ve yüksek bir beklenti içine girdikleri tespit edilmektedir. Bu noktada Kürt kamuoyunun sorunun çözümüne bu kadar angaje olmuşken, süreçte geri adım atılması ciddi bir hayal kırıklığı yaratacak ve terörü yeniden başlatacaktır.

Muhalefet Olmadan Çözüm Olur mu?

SETA'nın Raporu, çözüm formülüne muhalefet partilerinin de katılması gerçekliğini bir kez daha ortaya koyarken, son dönemde yükselen tansiyonun düşürülmesi meselenin çözümü bakımından hayati önem taşıyor.

Açılımın kırmızıçizgilerinin tespiti kadar sürecin doğru yönetilmesi de önemlidir. İktidar risk hesabını yanlış yapar ve toplumsal psikolojiyi dikkate almazsa siyaseten büyük bir bedel ödeyebilir. Muhalefet ise sürece sadece karşı çıkar ve kendi reçetesini ortaya koyamazsa bir müddet sonra ciddi sorunlarla karşılaşabilir.

Toplum, muhalefetin çözümsüzlüğü, çözümmüş gibi sunmasına belki başlangıçta destekleyebilir ama uzun vadede de bu tavra pirim vermeyecektir. Bu noktada açılım sürecinde CHP'nin ve MHP'nin tavrını olumlu bulanların oranı sadece % 16.0'dır. MHP'nin açılıma karşı sert çıkışının toplumda bir karşılığı olsa da bu kesimin meseleye bakışında devletin birliğini ve geleceğini tehlikeye sokan kontrolsüz bir tutumunun da olduğunu da belirtmemiz lazım.

Özellikle bu noktada Türk milliyetçilerinin meseleye bakışlarını tashih etmeleri ve PKK ile Kürt meselesini birbirinden ayırarak milleti bir arada tutacak formülü bulmaları gerekiyor.

Çözüm: Toplumsal ve Kurumsal Mutabakatta...

SETA Raporunun önemli tespitlerinden biri de toplumun bu meselenin çözüm adresi olarak TBMM'yi ve siyaset kurumunu görmesidir. Sürecin başından beri ifade ettiğimiz gibi bu meselenin partiler üstü bir konu ve bir devlet projesi olarak ele alınması gerektiği tezi, araştırma sonuçlarıyla bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu mesele Hükümet, TSK ve devletin diğer kurumlarının elbirliğiyle çözülür diyenlerin oranı % 64.5'tir. Toplumun büyük çoğunluğu sorunun bir mutabakat çerçevesinde çözülmesini isterken % 20-25 dolayında bir kesimin ise problemi terör sorununa indirgediği ve çözümü askeri tedbirlerde aradığı tespit edilmektedir.

Adnan Kahveci, Turgut Özal'ın isteği üzerine 1992 yılında hazırladığı Kürt raporunda şöyle diyor: "*...Türkiye Kürt meselesine çözüm getirmek için saplantısız ve çağdaş düşünmek zorundadır. Hiçbir şekilde geçmişteki olaylardan dolayı şartlanmamalıdır. Bölücü terör var diye bazı sorunları çözmekte inatlaşmamalıyız. Bir sorunu çözebilmek için önce onu iyi analiz etmek gerekir.*" Türkiye bu meseleyi ön yargılardan uzaklaşarak serinkanlı biçimde irdelediği zaman çözüme bir adım daha yaklaşmış olacaktır.

Terörle Mücadele Yöntemleri Başarılı mı?

Araştırmaya katılanların % 71.1'i son 25 yılda terörle mücadele de uygulanan yöntemlerin başarısız olduğunu öne sürerken, meselenin artık güvenlik perspektifli yaklaşımlarla değil çağdaş demokrasilerde aranması gerektiğini de ifade etmiş oluyor.

Yine benzer bir şekilde 'Sizce PKK'nın silahını bırakarak

dağlardan inmesi Kürt Sorunu nu çözer mi?' sorusuna araştırmaya katılanların % 38.8'i evet, % 51.1'i ise hayır cevabını vermektedir. Bu cevap aslında PKK Kürt Sorunu nun nedeni midir? Yoksa sonucu mudur? sorusuna da bir cevap teşkil etmektedir. Problem çözülmediği takdirde terör sorunu ortadan kaldırılsa dahi sorun mevcudiyetini korumaya devam edecektir.

Burada yeri gelmişken şunu da ifade etmemiz gerekir ki Türkiye'nin artık "Bakın şu hakkı da verdik ama terör durmadı" tezi ile bu meseleye bakmaması ve demokratikleşme adımlarından vazgeçmemesi gerekiyor.

Nasıl ki Kürtçe yasağı kalktı, TRT Şeş açıldı, Kürtçe dil kursları açıldı ve terör son bulmadı ise bu meselede atılacak daha sonraki adımlar da tüm sorunları ortadan kaldırmayacaktır.

Bu meselede acilen bir devlet siyaseti belirlenmeli ve tekil iyileştirmelerle değil problemin ekonomik-sosyal ve siyasal yönlerini kapsayan topyekûn bir reform süreci devreye sokulmalıdır.

Kürtler Ayrı Bir Devlet Kurmak İstiyor mu?

"Türkiye'nin Kürt Sorunu Algısı" araştırması verilerine göre Türkler ve Kürtler arasında toplumsal meselelerde ortak kanaatlerin daha fazla olduğu bulunuyor iken politik meselelerde bu ortak tavır yerini ciddi bir farklılaşmaya bırakıyor.

Zaman içinde bu mesele etrafında ideolojik ve doktriner bir dilin oluştuğu ve bu durumun algı ile gerçek arasında dramatik fark oluşturduğu tespit ediliyor. Araştırma dahilinde sorulan 'Kürtler ayrı bir devlet kurmak istiyorlar mı?' sorusuna araştırmaya katılan Kürtlerin % 30.3'ü'ı evet cevabını verirken, bu oran Türkler arasında % 71.3'e yükselmektedir.

Kürtlerin genel olarak ayrı bir devlet istemedikleri ortaya çıkarken, Türklerin tersi bir algılama içinde olduklarına şahit olunmaktadır. Bu sonuçta özellikle PKK ve Abdullah Öcalan'ın zaman zaman toplumsal barışı zehirleyen sözlerinin ve fiillerinin önemli tesiri bulunuyor.

Araştırma bulgularına göre sorunun öznesi durumunda olan Kürtlerin, ***'hayır, ayrı bir devlet kurmak istemiyoruz'*** derken, Türklerin bunu görmezden geldiği ve Kürtlerin ayrı bir devlet kurmak istedikleri algısına sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu algı farkı süreç kötü yönetildiğinde yaşanabilecek toplumsal kırılmaların da önemli bir göstergesi. .

Rapor, PKK'nın toplumda farklı algıların oluşmasına zemin hazırladığını bir kez daha gözler önüne seriyor. Bu saptama aslında çözümün de nerede olduğunu da göstermesi bakımından anlamalı bir saptama. Türkiye dağda bulunan PKK'yı, ovaya indiremediği müddetçe bu sorunun çözümü gittikçe zorlaşacaktır.

SETA'nın raporu bir bütün olarak ele alındığında son 25 yılda yaşanan PKK terörünün toplumda farklı politik algıların oluşmasına zemin hazırladığı görülüyor. Hayatını kaybeden her asker ve polisten sonra Kürtler ve Türkler arasında husumet tohumları daha fazla ekiliyor. Yozgat'a gelen şehit cenazesi sadece PKK'ya karşı değil topyekûn Kürtlere karşı bir reaksiyon doğuruyor.

Bunun tersinden de örnekler verebiliriz. Çatışmada hayatını kaybeden bir PKK militanın ailesinin devlete bakışı tamamen değişiyor ve onu düşman olarak görmeye başlıyor. Gizli gizli işleyen ve hızla yayılan bu psikolojinin önüne geçilmesi gerekiyor.

Uzak mıyız, Yakın mı?

Ancak bu noktada hemen ifade edelim ki aile, arkadaşlık, alış veriş yapma, komşuluk ilişkileri gibi kriterler göz önüne alındığında iki halk arasında derin bir işbirliği ve ortak yaşama arzusunun olduğu gözleniyor. Örneğin raporun 'Uzak mıyız- Yakın mı' bölümünde "Bir Kürdün/Türkün evlilik bağıyla yakın akrabanız olması sizi rahatsız eder mi?" sorusuna araştırmaya katılan Türklerin % 69.9'u hayır cevabını verirken, bu oran Kürtlerde % 87.1'e yükselmektedir. Etnik diskriminasyonun önemli göstergelerinden biri olan bu soruda toplumun bütün yaşananlara rağmen böylesine derin bir sosyolojik bağla iç içe geçmiş olması aslında çözümün nedenli kolay olduğunu da gösteriyor.

Uzun zamandır devam eden terör ve teröre bağlı olarak oluşan düşmanlık ortamına rağmen toplumda bir etnik kırılmanın olmaması herkes tarafından dikkatle irdelenmesi gereken bir veridir. Böylesine iç içe geçmiş bir sosyolojiden iki ayrı devlet çıkarmak ancak büyük bir toplumsal felaketle olabilir. Bu bağlamda DTP ve MHP sert milliyetçi söylemlerini konsolide ederek ortak paydaya vurgu yapan bir siyaset dili geliştirmeleri gerekmektedir.

Demokratik Açılımın Stratejisi var mı?

Kürt açılımıyla ilgili tartışmalar devam ederken gelinen noktada sürecin zora girdiği ve CHP ve MHP'nin içinde olmadığı bir çözümün kolaylıkla hayata geçirilemeyeceği ileri sürülüyor. Demokratik açılım sürecinin güçlü yanları olduğu gibi zayıf yönleri de var.

Bu süreçte dikkat çeken temel problemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Açılımın stratejisinin tam olarak tayin edilememesi.

2. Meselenin partiler üstü bir konu olarak ele alınmaması.

3. Uzlaşma zemininin en başından kaybedilmesi.

4. Kamuoyuna açıklanan herhangi bir takvimin ve yol haritasının olmaması.

5. Demokratik açılımın bir devlet projesi olduğunun topluma tam olarak anlatılamaması.

6. Muhalefetin açılımdan çok bunun AK Parti eliyle yapılıyor olmasına karşı olması.

7. Partilerin oy kaygılarıyla hareket etmek istemeleri.

8. Toplumsal psikolojinin tam olarak hazırlanamaması.

9. DTP'nin çözümden çok PKK'yı muhatap yapma gayreti içinde olması.

10. MHP'nin açılım süreci ülkeyi bölecek kaygılarının giderilememesi.

11. Kanaat önderlerinin sürece etkin biçimde dahil edilememeleri.

12. Beklentilerin yükseltilmesi ve toplumsal psikolojinin iyi yönetilememesi.

13. AK Parti'nin çözüm konusunda zaman zaman ikircikli bir tutum içine girmesi.

14. CHP'nin "dün dündür, bugün bugündür" mantığıyla hareket edip geçmişteki önerilerini yok sayması

15. Muhalefet tarafından dile getirilen açılımın dış kaynaklı olduğu iddialarının ikna edici bir biçimde cevaplandırılamaması.

Açılımın "göç yolda dizilir" anlayışıyla başlatılması ve sürecin zorluklarının en başından hesaplanmaması ve muhalefetin desteğinin öneminin kavranamaması evdeki hesapların değişmesine sebep olabilir.

Çözümü Bahçeli mi Engelliyor?

Kürt açılımında DTP ile birlikte kilit parti konumunda olan MHP'nin sert muhalefeti ve Devlet Bahçeli'nin "gerekirse bizde 50 yıl dağa çıkarız" türü konuşmaları süreci tıkama ve çözümü geciktirme işlevi taşısa da bunu demokratik olgunluk ve serinkanlılıkla karşılamak lazım.

Açılım tartışmalarının başladığı yaz aylarında başta Bülent Arınç ve DTP Genel Başkanı Ahmet Türk olmak üzere bu meselede kanaat beyan edenler genel olarak Devlet Bahçeli hakkında övücü sözler sarf ederken bu sözler yerini yavaş yavaş ciddi eleştirilere bırakmaya başladı. Bazı AK Partililerin Devlet Bahçeli'yi kışkırtan açıklamaların çözüme bir faydası bulunmuyor. Bahçeli sert muhalefetiyle AK Parti içindeki derin kaygıları da bir anlamda dile getiriyor.

Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Galip Ensarioğlu'nun "Kürt meselesinin çözümünde MHP'nin bile kaygılarını gidermek" lazım ifadesi aslında açılımın ne kadar hassas ve zor dengeler üzerinden yürüdüğünü bir kez daha ortaya koyuyor.

Devlet Bahçeli'nin bu meseleye bakışı, DTP'nin meclise girmesi sırasında yaşananların tersten bir okumayla analiziyle daha iyi görülebilir. Daha önce Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun Çelik'le makamında görüşen ve iktidar olduğu dönemde Diyarbakır'ın sorunlarıyla yakından ilgilenen Bahçeli bu anlamda reel politiği doğru okuyan bir isim.

22 Temmuz 2007 seçimleri öncesinde "MHP meclise girerse DTP ile kavga çıkarır" kaba propagandası karşısında sessiz kalan ancak yemin töreni ve daha sonrasında yapılan toplantılarda DTP'lilerle yakından görüşen bir MHP var. Erdoğan'ın DTP'yi yok saydığı dönemde Bahçeli'nin Hasip Kaplan'a 'gel Hasip yanıma otur' dediğini biliyoruz.

MHP Geçmişin tesirinden kurtulamıyor...

MHP'nin geçmişin tesirinden tam olarak kurtulamasa da eski MHP'den farklı bir zihinsel kodla yönetildiğini ifade etmek lazım. Cumhuriyet mitingleri, Cumhurbaşkanlığı seçimi, Ulusalcılık, Ergenekon davası, Başörtüsü gibi meselelerde MHP'nin takip ettiği siyaset irdelendiğinde partide yeni bir inisiyatifin geliştiği tespit ediliyor.

MHP, Kürt meselesinde devlet gibi 'aklı karışık' bir parti. Bir problem olduğunu görüyor ama ne yapacağına tam olarak karar veremiyor. MHP atacağı adımın nasıl bir sonuç doğuracağını kestiremiyor ve sürece kaygıyla bakıyor. Dün Kürtlere "Kart Kurt sesi çıkaran Türkler" diyen Türk milliyetçileri artık bu tezleri savunmuyorlar. MHP'nin oturduğu sosyolojik tabanın son tahlilde bir Kürt meselesi bulunmuyor. MHP tabanı bu meseleyi devletin bir meselesi olarak görüyor ve taraf olmuyor.

Hassasiyet ve kaygılar ülkenin bölüneceği ve Kürtlere verilecek hakların sanki Türklerden alınıp veriliyormuş gibi bir psikolojinin oluşmasından kaynaklanıyor. MHP Kürtleri hiçbir zaman doğrudan karşısına almadı ve temel tezini 'bölücülük-terör ve PKK' üzerine inşa etti.

MHP'nin açılım konusundaki tavrının nedeni Türkiye'de milliyetçilik cereyanın ortaya çıkmasındaki toplumsal psiko-

lojiden ve özellikle soğuk savaş döneminde yaşanan travmalardan bağımsız düşünülemez.

Son tahlilde MHP, milliyetçi bir parti ve milliyetçi değerler üzerinden siyaset yapıyor. MHP en baştan sürece dâhil edilmez ve yok sayarsanız hata edersiniz. Yeniden hatırlatalım bu problem DTP ve MHP olmadan çözülemez.

'Kürt Açılımının' Psikolojisi

"Toplumlar için büyük tehlike geçiş dönemlerinde dengeyi kaybetmektir. Değişmemekte ve statik kalmakta direnen memleketler kadar dengeyi kaybedenlerde tarihin harabelerine gömülmüşlerdir."

Cevdet Paşa...

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Çek Cumhuriyeti dönüşünde: "İster terör, ister Güneydoğu, isterseniz Kürt Sorunu deyin; bu **Türkiye'nin en önemli sorunu. Yeni şeyler olacak.**" açıklamasıyla başlayan süreç Kürt açılımı tartışmalarıyla konuşulmaya devam ediyor. İç dinamikler kadar uluslararası konjonktüründe olumlu etkisiyle süreç yeni bir yol ayrımına gelmiş durumda. Bazı köşe yazarı, milletvekili ve kanaat önderlerinin 'Abdullah Öcalan'ı muhatap alma' tezi, çözüm sürecinin yavaşlamasına ve toplumsal gerginliklerin yükselmesine neden olsa da uluslararası dengeler hadisenin çözümü noktasında ümitvar bir havanın esmesine neden oluyor.

Ülkenin son yirmi beş yıla damgasını vuran, toplumsal hafızada ciddi yaralar açan ve birçok acıyı bünyesinde barındıran bir mesele hakkında daha temkinli ve yapıcı bir siyaset dilinin geliştirilmesine ihtiyaç var. Sürecin karmaşık, psikolojik eşikleri olan ve hem çok zor hem de çok kolay bir hadise olduğunu akıldan çıkarmadan alt yapısı iyi hazırlanmış bir takvim doğrultusunda yürütülmesi gerekiyor. Bu sürecin anahtar kavramları 'diyalog ve müzakere'. Eğer müzakereci siyaset

terk edilmez ve diyalog kapıları açık tutulursa mesele kendiliğinden hal yoluna girecektir.

Çözüm isteyenlerin daha yapıcı bir tavır, daha dikkatli bir dil ve daha nesnel bir terminoloji kullanmaları gerekiyor. Bu meselenin toplumda yarattığı **'dip dalgaları'** görmeden atılacak adımlar şiddetin son 25 yılda yapamadığı ayrışmaya ve çatışmaya yol açabilir. Türkiye eğer Kürt meselesini çözecekse daha çok ortak aklı kullanmalı, ilmi siyasetle hareket etmelidir. On beş gün önce DTP'nin Mersin Kampı sırasında Hamit Geylani'nin bir çay bahçesinde yaşadıkları dikkate alınmalı ve meselenin sosyo-psikolojisi iyi okunmalıdır.

Değişim-Statüko Parantezinde Bir Mesele!

Hamit Geylani'nin Taraf Gazetesine yazdığı makaleye göre Geylani, bazı vekil arkadaşlarıyla birlikte Erdemli'de akşamüzeri dinlenmek ve sohbet etmek üzere bir çay bahçesine gitmiş. Bir müddet sonra çay bahçesi sahibinin yanlarına gelip nazik biçimde 'Şehidim var. Beni anlayışla karşılayın ve lütfen burayı terk edin' demiş ve vekiller orayı terk etmişler. Genele teşmil edilmese de aslında bu tekil örnek dahi meselenin nasıl nazik ve hassas bir konu olduğunu bütün açıklığıyla ortaya koyuyor.

Her gün belki onlarca Kürt'e hizmet veren ve işyerine gelen insanlara hangi kökenden olduğunu sormayan hatta belki Kürt birini yanında çalıştıran ya da kız alıp veren dükkân sahibinin DTP vekillere yüklediği manayı iyi tahlil etmek lazım. Olayı tekil bir hadise olarak ele almanın ötesinde yaygın bir psikoloji olarak mütalaa etmek lazım. Bu meseleyi konuşurken evlatlarını kaybeden anaların ve babaların, ağabeylerini yitiren kardeşleri ve babalarını kaybeden çocukların ne düşündüğünü doğru anlamamız gerekiyor.

Siyasetin 'Kürt realitesini tanıyoruz' sözünden sonra somut

adımlar atıp süreci yönetememesi, meseleyi 'güvenlik bürokrasisine' havale ederek işin içinden çıkması farkında olarak veya olmayarak konunun sürüncemede kalmasına ve kamuoyunun ikiye bölünmesine neden oldu. Sadece Türkiye kamuoyunun değil aynı zamanda bu süreç Kürtlerinde ikiye ayrılmasına sebep oldu.

Süreci Kötü Yönetmek Türk sorunu yaratabilir!

Geldiğimiz noktada meselenin adlandırılmasından, çözümüne farklı düşünen ve farklı algılara sahip iki Türkiye var. Birinin problem dediğine, diğeri değil diyor. Birinin çözüm paketi olarak gördüğünü, diğeri bölünme olarak görüyor. Türklerin ve Kürtlerin algılarının farklılaşmasından öte Kürtlerin kendi aralarındaki tercihlerinin ve değerlendirmelerinin de farklı olduğunu ifade etmemiz lazım.

Kürtler arasındaki ayrışmayı Doğu Ergil 'Kürt Raporu'nda şöyle izah ediyor: "...silahlı çatışma ve örgütsel bağın yarattığı radikalleşmiş bir grup, DTP odaklı bir grup oluşturmuştur. Onun karşısında radikalizmi ve silahlı çatışmayı benimsemeyen Kürtlerde başka bir küme oluşturmuştur. Bu 'ılımlı' kümenin iki özelliği vardır. Bu küme tercih ve değerlendirmelerinde Türk çoğunluğa benzemekte ancak yineden Kürt olmanın bilinciyle hareket etmektedir. Bu 'ılımlı' kümenin ikinci özelliği ise DTP odaklı kümenin radikalizmini yumuşatan ve hatta engelleyen bir rol oynamalarıdır." *(Kürt Raporu, Timaş Yayını, s.325)*.

Böylesine bölünmüş ve polarize olmuş bir toplumsal yapının doğru yönetilmesi ve açılımın bir parti siyaseti olarak değil devlet siyaseti olarak takdim edilmesi gerekiyor. Aksi takdirde önce 'ayrışma, sonra çatışma ve daha sonra da bölünme' kendiliğinden olacaktır. Son dönem Osmanlı aydınlarının önemli isimlerinden biri olan Cevdet Paşa'nın dediği gibi

"...toplumlar için büyük tehlike geçiş dönemlerinde dengeyi kaybetmektir. Değişmemekte ve statik kalmakta direnen memleketler kadar dengeyi kaybedenlerde tarihin harabelerine gömülmüşlerdir." Türkiye bu meselede ne dengeyi kaybetmeli ne de statükoya teslim olmalıdır.

Türkeş, Leyla Zana'ya Ne Dedi!

Meselenin nasıl bir haleti ruhiyeye ve hangi arka plana dayandığını daha iyi görebilmek için 1990'lı yılların 'düşük yoğunluklu savaş' yıllarından bir anıyı nakletmek isteriz. 1992 yılının olaylı geçen Nevroz Kutlamalarıyla beraber Türkiye'de siyasi tansiyon iyice yükselmiş ve HEP'e karşı ciddi bir toplumsal muhalefet yükselmişti. 21 Mart kutlamalarına tepki olarak ülkenin Batısında Türkler ve Kürtler arasında ciddi gerginlik yaşanıyordu. Fethiye'de çatışmalarda şehit olan bir Yüzbaşının cenazesinde çıkan olaylar gerginliğin had safhaya ulaştığını gösteriyordu. Toplum yükselen tansiyonla her an patlamaya hazır barut fıçısına dönmüştü. Olayları yerinde incelemek üzere Fethiye'ye giden HEP heyeti yaptığı incelemeler sonucunda 'Türk-Kürt çatışması ihtimaline' dikkat çeken bir rapor hazırlamış ve gelişmeyi parti liderlerine anlatmaya karar vermişti.

Olayı, Faruk Bildirici'nin Leyla Zana'nın hayatını anlattığı 'Yemin Gecesi' isimli kitaptan devam edelim: "Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel HEP'lilerin son olaylarla ilgili görüşme taleplerini reddederken, heyet Erdal İnönü, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan, Mesut Yılmaz ve Alparslan Türkeş'le görüştü. HEP heyetinde Genel Başkan Feridun Yazar, Ahmet Türk, Orhan Doğan, Mahmut Kılınç ve Leyla Zana yer alıyordu. HEP heyetinin en ilginç görüşmesi MHP lideri Alparslan Türkeş'le oldu. Randevu alma konusunda yaşanan tereddüt Türkeş'le yapılan görüşmede yerini sıcak bir atmosfere bırak-

mıştı. Yarım saatlik randevu bir buçuk saate uzamış ve Türkeş HEP'lilerle yakından ilgilenmişti. Türkeş sohbet boyunca, daha çok kızım dediği Leyla Zana'yı muhatap aldı ve Türklerle Kürtlerin kardeşliğinden bahsetti. Türkeş heyete '*...biz 900 yıldır kardeşiz. Benim yeğenlerim Kürt'tür. Kız kardeşim Kürt'le evli. Bizim birbirimizden ayrılmamız mümkün değildir.*' diyerek heyeti rahatlatan bir konuşma yaptı."

Türkeş ülkede yükselen toplumsal gerilim hakkında ise "**Bu ülke Türk-Kürt çatışmasıyla bölünür.** Kürtlere karşı reaksiyonun ülkücülerden geleceği hesaplanıyor. Ben tabanıma hâkimim ve sözümü geçiriyorum. Sizde tabanınıza hâkim olun. Bu tür çatışmaları elbirliğiyle engelleyelim. Size telefon numaramı veriyorum. Eğer bir olay çıkarsa öncelikle beni arayın. Yirmi dört saat arayabilirsiniz. Bize düşen Türkiye'yi dış güçlerin müdahale edebilecekleri bir iç savaş alanı olmaktan çıkarmaktır." Türkeş'in bu olumlu ve sıcak tavrı HEP'lilerde şaşkınlıkla karşılanırken, Türkeş'in heyeti kapıya kadar uğurlaması tam bir sürpriz oldu. Bu görüşmeden sonra Fethiye ve Alanya'daki olayların son buldu ve toplumsal tansiyon düştü.

Türkiye'de milliyetçilerin önemli bir kısmının Kürt din âlimi Muhammed Raşit Erol'un bağlısı olmaları ve MHP tabanında çok sayıda Said Nursi gönüllüsünün olması aslında meselenin nasıl iç içe geçtiğini çarpıcı biçimde ortaya koyuyor. Bunun tersinden örnekleri de vermek mümkün. Din faktörü hadiseyi yumuşatan ve bir nevi tutkal işlevi görüyor. A.Melik Fırat'ın da dediği gibi bugün iki halk et ve tırnak gibi iç içe geçmiş ve kız alıp vermiştir. Bırakın kızlarımızı veya oğullarımızı geri almayı torunlarımızı kendi aramızda nasıl pay edeceğiz. Normal vatandaşlar bir yana DTP'lilerin ne kadarı bir Türk kızı almış veya gelin vermiştir. Onun için bu meseleyi bir etnik mesele olmaktan çok bir demokratikleşme meselesi olarak görmek ve bir babanın çocuklarına haklarını vermesi gibi mütalaa etmek gerekiyor.

DTP'nin mi, MHP'nin mi İknası?

DTP'nin 22 Temmuz 2007 seçimleri sonrasında meclise girmesi sonrasında Ahmet Türk ve Devlet Bahçeli el sıkışmasının yarattığı olumlu havayı göz önüne aldığımızda aslında meselenin nasıl bir psikolojiye yaslandığını çok daha iyi anlayabiliriz. Bu örnekler MHP'nin ve onun liderliğinin süreçte ne kadar önemli ve tarihsel bir sorumlulukla karşı karşıya olduğunu gösteriyor. Kürt açılımının neticeye varması hükümetin kararlılığı kadar aynı zamanda milliyetçilerin ve MHP'nin alacağı tavra bağlı. Bu meselenin çözümünde DTP'den daha çok MHP'nin ve Devlet Bahçeli'nin iknası çok daha önemli.

Türkiye'nin bugün içine girdiği küresel entegrasyon, üretim ilişkileri, şehirleşme, yaşanan nüfus hareketleri ve demografik yapı Kürt meselesinin çözümünde MHP'yi kilit konumuna getiriyor. Öcalan'ın idamı konusunda yaşandığı gibi MHP'nin evet demediği bir çözümün hayata geçirilmesi oldukça zor. Bugün Ege ve Akdeniz'de bir dip dalga olarak yükselen milliyetçilik ve iki toplumun iç içe geçmişliği meselenin çözümünde nasıl bir diplomasi ve ustalık gerektiğini ortaya koyuyor.

Kamuoyunu yüksek bir beklentiye sokmadan, bir partinin veya hükümetin değil, devletin öncülüğünde belli bir takvim doğrultusunda bir yol haritası tayin edilmelidir. Bir yarayı iyileştirmek isterken yeni yaraların açılmasına izin verilmemeli ve süreç diplomatik bir anlayışla yürütülmelidir. Son tahlilde bu açılımın yürütülmesinde ne söylendiği kadar, muhataba nasıl davranıldığının, kelimelerin ve cümlelerin vurgusunun, özenli ve yapıcı siyasi dilinin de sembolik ama önemli bir etkisi vardır. Türkiye bu meseleyi bir probleminin çözümünden çok geleceğini tayin edecek bir psikolojik eşik olarak ele almalı. Unutmamak lazım ki '**usul, esası belirler**'.

Demokratik Açılım Sona mı Eriyor

Türkiye Kürt meselesine çözüm bulamazsa büyük, hatta orta devlet olma şansını kaybedecektir.

Turgut Özal, 1992

Başbakan Erdoğan'ın İslamabad yolunda gazetecilere yaptığı açıklamada "eve dönüşe mola" ifadesini kullanarak süreçle ilgili eleştirel beyanlarda bulunması akıllarda soru işaretleri doğurdu. Kandil'den inen PKK'lı grubun ve Mahmur'dan gelenlerin Habur Sınır Kapısı'nda teslim alınmalarıyla başlayan ve yer yer provokasyon ve ajitasyon kokan karşılama görüntüleri toplumda ciddi bir hassasiyete yol açmış durumda. Belli ki Başbakan da haklı olarak bu manzaradan tedirgin oldu ve açılımda vites küçültmeye karar verdi. Belki biraz iddialı olacak ama geldiğimiz noktada açılımı durdurmaya ne Başbakan Erdoğan'ın, ne DTP'nin ne de diğer siyasi aktörlerin gücü yetmeyecektir. Süreci onlar başlatmadığı için doğal olarak onların beyanlarıyla da bu hadise bitmeyecektir.

Son olaylarla yaşanan toplumsal psikoloji bir anlamda açılım sürecinde "olmazları gösterip siyasal aktörleri olura razı etme" ve açılımın kırmızı çizgilerini bir kez daha ortaya koyma hadisesidir. Eğer süreç doğru yönetilmezse Kürt meselesi çözülmek istenirken, Türk meselesi ortaya çıkabilir. Açılım süreciyle birlikte Kürt meselesinin bir devlet sorunu olmaktan çıkıp, toplumsal bir sorun haline dönüşmesi açılımdan geri dönüşü de imkânsız hale getirmektedir. Erdoğan beklentilerin bu kadar yükseldiği bir dönemde ya bu problemi çözen aktör

olarak tarihe geçen dünya lideri olacak ya da düşünmek bile istemediğimiz sonuçlarla baş başa kalacak...

PKK, Açılım Sürecini Rehin Almış Durumda!

Açılım sürecine katkı sunmak ve dağdan inişleri hızlandırmak amacıyla başlayan yeni dönemin "zafer işaretli", DTP ve PKK bayraklı görüntüleri ve Abdullah Öcalan'ın talimatıyla Türkiye'ye gelindiğinin ifade edilmesi süreci zehirleyen bir etki yapsa da karamsar olmamak gerekiyor. Bu görüntüler Kürt meselesini uzun zamandır takip edenler için çok yabancı ve şaşırtıcı görüntüler değil. Bırakın 1990'lı yılları 2009 Diyarbakır Nevroz'undaki görüntüler aslında bu görüntülerden çok daha provokatifti. Fakat son dönemde toplumun içine girdiği hassasiyet ve muhalefetin zaman zaman heyecanı yüksek konuşmalar yapması "Ne Oluyoruz?" sorusunun yüksek sesle sorulmasına neden oluyor. Toplumun sağduyusu dün olduğu gibi bugün de bu tür kışkırtmalara yenik düşmeyecek ve kardeşlik kazanacaktır.

Bu süreçte DTP'nin kendisinden beklenen özne işlevini yerine getirememesi ve parti içindeki şahinler tarafından sürekli geri çekilmesi, süreci yavaşlatan bir etki yapıyor. DTP içinde cezaevinden devşirilen kadrolar, sivil kadrolardan daha yapıcı ve rasyonel davranırken özellikle bazı kadın vekillerin 'kraldan çok kralcı' tutumları gözlerden kaçmıyor.

Benzer bir paradoks Bahçeli ve Baykal'ın duruşlarında da var. Orgeneral Başbuğ'un durduğu yerle Bahçeli ve Baykal'ın pozisyonuna bakıldığında açılımın ne kadar sancılı bir süreçten geçtiği açık biçimde görülüyor.

İlginç bir biçimde DTP içindeki şahinler zaman zaman Murat Karayılan ve Abdullah Öcalan'ın dahi gerisine düşüp Öcalan tarafından uyarılmak durumunda kalıyorlar. Türkiye kamuoyunun hassasiyetini göz ardı eden bu yaklaşım hem

DTP'yi, hem ülkeyi, hem de açılımı ipotek altına alıyor. Habur'dan gelen grubun karşılama törenleri ve sonrasında yapılan açıklamalar DTP içindeki "iki tarzı siyaseti" iyice gün yüzüne çıkarıyor. Konvoyun Diyarbakır'a gelirken Ahmet Türk'ün gruptan 'sağlık gerekçeleriyle' ayrılması ve daha sonra parti adına Selahattin Demirtaş'ın yaptığı açıklamalar DTP'nin toplumda oluşan hassasiyeti doğru okuduğunu gösteriyor. Açılım sürecinin iç ve dış aktörleri dikkate alındığında, son bir haftada yaşananların sanal bir gel-gitten ve yaşanması olağan olaylardan ibaret olduğu görülüyor. Silopi'deki veya Diyarbakır'daki ortaya çıkan resmin yanına büyük resmi koyduğumuzda aslında sürecin siyasi aktörlerden daha çok başka bir aklın projesi olduğu anlaşılıyor. MGK bildirisinde dikkat çekilen hususlar ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklamalar sürecin asker tarafından aleni olmasa dahi zımni olarak onaylandığını ortaya koyuyor.

Silopi'ye, Büyük Çerçeveden Bakmak

Müsteşar Emre Taner'in MİT'in 80. yıl törenlerinde yaptığı konuşma aslında açılımın ve yeni Türkiye'nin parametrelerini de ortaya koyuyor: "Dünyadaki tüm değerlerin, ilişkilerin, sistemlerin ve düzenlerin, ister sosyal-ekonomik-siyasi ister ahlakî-dinî olsun yeniden şekillendiği ve hatta tanımlandığı bir süreç içinde bulunmaktayız. Yaşadığımız bu süreç, aynı zamanda, parçası olduğumuz uluslararası sistemin de kuralları, başrol oyuncuları ve figüranlarıyla mevcut olandan çok farklı bir boyutta yeniden belirlenmeye ve hatta doğmaya çalıştığı bir döneme kaynaklık etmektedir." Dünya değişirken, Türkiye de değişiyor. Devletin güvenlik siyaseti ve tehdit algılamaları değişiyor. Kabul etsek de etmesek de yeni bir Türkiye kuruluyor. Yerli değerleriyle evrensel değerleri buluşturan yeni Türkiye, yeniden kazandığı özgüvenle bölgesel ve küresel bir güç olma yolunda ilerliyor.

Açılım sürecinin arka planı irdelendiğinde bu sürecin siyasi aktörlerden çok güvenlik bürokrasisi tarafından yürütüldüğü aşikar. Türkiye Cumhuriyeti, Doğu Roma'nın devamı olan bü-yük ve önemli bir imparatorluğun külleri üzerinde kuruldu.

İmparatorluk aklı, etnisiteye, dine, mezhebe veya kökene değil yanında olmaya bakıyordu. Bu tarihsel gerçekliği yeni bir okumayla içselleştiren devlet aklı hadiselere aynı zamanda 2023 penceresinden de bakıyor. Türkiye, Turgut Özal'dan sonra ilk defa Kürt meselesini çözmek için önyargısız ve özgüvenli düşünüp, hareket ediyor. Ülke dün yaşananların ipoteğinden kurtuldukça problemi güvenlikçi perspektiften kurtarıp, demokratik standartların yükseltilmesi olarak ele alıyor.

Türkiye Bu Sorunu Çözecek!

Hadiselerin arka planına baktığımızda dağdan iniş sürecinin ciddi bir mutfak çalışmasına dayandığı ve başta TSK olmak üzere güvenlik bürokrasisinin artık bu meseleyi çözmek istediğini anlıyoruz. Demokratikleşme ve terör sorununun birbirinden ayrılması ve yeni sürece serinkanlı bir bakışın egemen olması barış umutlarını güçlendiriyor. Dün olduğu gibi bugün de Kürt meselesini Silopi'deki veya Diyarbakır'daki anlık ve lokal hadiselere bakarak analiz etmek yanılgılara sebep olacaktır. İsmet İnönü gibi serinkanlı bir devlet adamının dahi bu meselede yanıldığını, "Erzincan Kürt merkezi olursa Kürdistan'ın kurulmasından korkarım." cümlesini kurduğunu biliyoruz. 1935'in çetin şartlarında sarf edilen bu sözün bugün toplumsal gerçeklikten uzak ve anlık olarak beyan edilmiş bir söz olduğu ortaya çıkıyor.

Kürt meselesine salt bir etnik mesele olarak bakmak her zaman yanıltıcı olmuştur. Türkiye'nin terörün en yoğun yaşandığı 1990'lı yıllarda dahi bir etnik çatlama yaşamadığı dik-

kate alındığında toplumsal entegrasyonun bu derece yoğunlaştığı bir dönemde asla böyle bir problem yaşamayacaktır. Yeter ki süreç dün olduğu gibi bugün de Bingöl/Genç olayları gibi hadiselerle sabote edilmesin.Özal'ın başlattığı barış sürecinin sona ermesiyle ülkenin nasıl bir bedel ödediği ortada iken yeniden başa dönmek hayal kırıklığına neden olacaktır.

Kürt meselesi, Türkiye'nin yüz yıllık meselesi ve bir anda çözüm beklemek iyimserlik olur. Problem ne kadar büyükse çözümün de o kadar zor olduğu akıllardan çıkarılmamalı. Türkiye büyük bir değişim ve dönüşüm geçiriyor. Bu değişim ve dönüşüm doğal olarak sancılı oluyor ve zihinlerde şüpheler doğuruyor. Bu mesele Türkiye için artık büyük bir imtihana dönüşmüş durumda. Cumhurbaşkanı Özal'ın dediği gibi Türkiye ya bu sorunu çözecek büyük veya orta bir devlet olacak ya da giderek zayıflayıp yönetilmesi güç ülke bir haline gelecek.

birey'den Seçmeler

- Turgut Özal'ın Anıları - *Mehmet Barlas*
- Türkiye'de Darbeler ve Kavgalar Dönemi - *Mehmet Barlas*
- Sosyo-Politik Bir Gerçek Olarak Hocaefendi Sendromu *Mehmet Barlas*
- Türkiye Üzerine Pazarlıklar - *Mehmet Barlas*
- Milli Nizam'dan 28 Şubat'a Olay Adam Erbakan - *Kenan Akın*
- Yasaklı Umut Recep Tayyip Erdoğan - *Muhammed Pamuk*
- Birinci Cumhuriyet Üzerine Notlar - *Mehmet Barlas*
- Türkiye - *Arnold J. Toynbee*
- Türkiye'de Siyasal Fikir Hareketleri - *H. Bayram Kaçmazoğlu*
- Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları *H. Bayram Kaçmazoğlu*
- Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar *H. Bayram Kaçmazoğlu*
- Türkiye'de Siyasal Sosyalleşme - *M. Türkkahraman*
- Bu Sistem Değişmeli - *Recep Yazıcıoğlu*
- Sıradışı Bir Vali: Recep Yazıcıoğlu
- Türk Sosyoloji Tarihine Giriş I - *H. Bayram Kaçmazoğlu*
- İstihbarat Oyunları -Entrikaların Karanlık Orduları - *G. Avcı*
- Doğunun İstilası -Medeniyetler Savaşına Doğru - *Gültekin Avcı*
- Karanlık İlişkiler - Susurluk, Şemdinli, Danıştay Olaylarının Şifresi- *Gültekin Avcı*
- Esir Çocuklar Cehennemi - *Mehmet Altan*
- Aforizmalar - *F. Nietzsche*
- Bilginin Arkeolojisi - *Michel Foucault*
- Filozofların Tutarsızlığı- Tehafüt'ül- Felasife - *Gazali*
- Düşünmede Doğru Yöntem - *Gazali*
- 19. Yüzyıl Avrupalı Aklın Sekülerleşmesi - *Owen Chadwick*

birey - Yakın Tarih

- Turgut Özal'ın Anıları
  Mehmet Barlas
- Türkiye'de Darbeler ve Kavgalar Dönemi
  Mehmet Barlas
- Sosyo-Politik Bir Gerçek Olarak
  Hocaefendi Sendromu
  Mehmet Barlas
- Türkiye Üzerine Pazarlıklar
  Mehmet Barlas
- Milli Nizam'dan 28 Şubat'a
  Olay Adam Erbakan
  Kenan Akın
- Yasaklı Umut
  Recep Tayyip Erdoğan
  Muhammed Pamuk
- Birinci Cumhuriyet Üzerine Notlar
  Mehmet Barlas
- Bir Karaoğlan Hikayesi
  -Bülent Ecevit-
  Süleyman Kurt
- Liberal Öfkenin Adı
  -Besim Tibuk-
  M.Emin Kazcı
- Filistin Dramı ve
  Yaser Arafat
  Kenan Akın
- **Türkiye**
  Arnold J. Toynbee

GÜNCEL KİTAPLAR

KÜRT MESELESİ NASIL ÇÖZÜLMEZ?

Demokratik Çözümden Milli Birlik Projesine

MUMTAZ'ER TÜRKÖNE
HÜSEYİN YAYMAN

bilgeoğuz
2. BASKI